

UK Data Archive

Study Number 6056

Class and Ethnicity: Polish Migrant Workers in London, 1996-
2006

USER GUIDE

Ethnographic glossary:

This is a tool that aims at facilitating a reader of the interviews to grasp some of the most common, difficult to translate expressions frequently mentioned by the interviewees.

Angol – English; Polish migrants define as such all white UK inhabitants, no distinction between Irish, Welsh, and Scottish is made; plural: *Angole*

Blokis, blokowiska – communist times estates; blocks of flats very often run down. From this inhabitants are often called *blokiersi* which describes Polish underclass living on the estates

Burak – a beetroot. An idiot, someone from the countryside, uncivilized

Chłop – a peasant, a bit old-fashioned word

Cham – Polish spelling of Noah's son, the one that was damned for laughing at Noah being drunk and naked (in Genesis). *Cham* used to be an opposition to the word *Pan* meaning *Sir*; *cham* was someone rough, from the plebs, without culture. Today *cham* describes a person behaving unsocial, someone without any manners. *Chamtwo* -- a noun made of the word

Chuj – dickhead; literary: penis

Ciapaty – that's how Polish migrants describe people from the Indian subcontinent. There are variations of that word: *ciapki, ciapasy...*

Cieć - a derogatory term used to describe someone doing low esteem jobs: doorman, sweeper etc.

Dresiarz – a person wearing a tracksuit; associated with crime, lumpen-proletariat

Holota - Scum, rubbish, group of uneducated, unsocial and low class people

Jechać w ciemno – ‘to go on black’ – to migrate to London in search for job but without any contacts, connections etc.

Kasa – money, dosh, cash

Kombinować – to arrange things, to ‘duck and dive’ to do some shadowy deals, to get going in the system to get things. *Kombinować* has a rich meaning going back to the communist times when everything – from toilet paper to passport had to be *skombinowane*. An ability to *kombinować* is a prerequisite to survive both in communist regime as in today transformation ruthless period of free market reality. It is to see how laws are made and can be over-passed, how to make connections, use ones social capital, how to be flexible. Some who is good at it is a *kombinator*. It has a mixture of negative and positive connotations - as seen in the interviews.

Klimat – atmosphere, mood, people say: this is not my *klimat*, meaning this is not my style or the way I do things

Kurwa – whore, bitch – a most common vulgar comma; used very very very frequently indeed

Lewe – left. Something dodgy, illegal.

Murzyn – a black person;

Nadziany - stuffed with money

Na poziomie -- on the level; meaning someone is educated or is on the right level of behavior

Pierdolić – to fuck; also used as in to talk nonsense, to hit someone and dozens of other

Polskie piekło - Literary means 'Polish hell'. Refers to continuous atmosphere of mistrust, greed, suspicion and conflicts that characterizes social life in Poland. *Polskie piekło* is very commonly used to refer to inner conflicts within specific social group - like the Diaspora for example. *Polskie piekło* refers also to what prof. Sztompka has called: 'egalitarian envy' that is typical of Polish social relations where the success of your neighbor is a source of deep frustration and actions taken not to elevate to his level but rather to lower his level to the one who is envying. Plenty of references to envy in the interviews refer exactly to this phenomenon.

Robol – A derogatory term describing someone from working class, someone who works manually

Obczyzna – ‘alienness’ [*obcy* – alien], the land outside Poland where migrant lives

Ojczyzna – fatherland

Układ – arrangement, a set of connections, favors that people do to each other to make it easier to *kombinować*. It is said often that Poland is a *państwo układów*, meaning a state of prearranged sets of connections, a corrupted state. It is generally a description of the importance of shadowy, informal, backstage arrangement that drives Polish social, political and economic life; *układ* is sometimes synonymous with mafia, with the post-socialists political capitalism of a blurred division between politics and business. But more neutral, *układ* is also used as a description of an arrangement with someone: like 'I have an *układ* with X'.

U siebie -- at home, at oneself house.

Zjechać do Polski -- to slide down to Poland - this is a common description used by Polish migrants when they refer to the trip back home. It suggests a movement downhill, as when someone leaves a mountain refuge to get to the valley.

Żul - - a wino, a bum, scum, lumpen-proletariat.

Ziomal/Ziom/Ziomek – co-ethnic, a fellow Pole, but also used in reference to friends, mates, and people one can trust and one knows.

Z dobrej rodziny - 'from a good family' - someone who comes from a family with intelligentsia traditions, with parents of educated background

wyrwać się, przebić się – important idiom meaning to run away, to leave behind, to tear off – it is usually used in the context of leaving a home town

'q' 'q' - 'he is a bit of *q, q'*' - this is an idiom describing through onomatopoeic exercise someone who is snobbish, who elevates himself above his social group or who simply wants to show that he is of higher class.

żadna praca nie hanbi – 'no jobs will shame you' – a very common proverb used by the respondents showing how they cope with working below their aspirations or qualifications

CRONEM

Centre for Research on Nationalism,
Ethnicity and Multiculturalism

University of Surrey
Guildford
Surrey GU2 7XH

*Class and Ethnicity: Polish migrant workers in London
Economic and Social Research Council funded Study*

Interview guide for a qualitative, semi-structured interview

Introduction – the project and some personal information about the researcher

1. **Biographical data of the interviewee.** A) Could you please tell me some details about your upbringing? B) Where were you born? C) Where you grew up? D) What jobs your parents do? E) Could you tell me about your education? F) What jobs did you do after finishing it?

2. **Question on work ethics.** a) A list of occupations is shown: 1) managerial 2) professional 3) businessmen 4) service 5) skilled manual 6) farmers 7) unskilled manual. Do you think there is a ranking in these divisions? Please indicate which jobs are most valuable in your opinion, which deserves most respect? c) What was the attitude towards education/work at home? e) Where your parents pressing you to work or continue to study?

3. **Question on perception of class/inequalities/divisions in Poland.** *a) I would like to discuss with you your ideas and notions of social divisions there. In your opinion is Poland socially divided society? b) What does your occupational and educational career/history tells you about social divisions in Poland? c) Do you ever think of Poland as a class society? d) What is necessary to climb socially? e) Where in all these divisions you mentioned you see yourself?*

4. **Motivations, migration path, networks in London** *a) Ok, you are in London now, why did you come here? b) How long have you been here? c) What jobs did you do, and you are doing now? d) How much do you earn? e) Why you took this particularly job? f) What are your plans?*

5. **Question on perception of class/inequalities/divisions in Britain.** *a) You told me about divisions that influenced your career/education/perspectives in Poland. Are they as important in London? b) Do you think Britain is a socially divided country? c) How you would describe these divisions? d) Britain is said to be a very class oriented society. Do you think so? e) Do you see yourself as part of this society?*

6. **Invitation to compare both settings.** *a) Given your experience in Poland and in London, I would like you to reflect on the differences and similarities here and there. b) Do you think there are any differences between social divisions you described back home in Poland and here in London? c) What are the differences at workplace? d) What are the differences in life chances? e) Where is it easier to climb socially?*

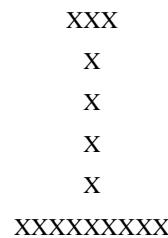
7. **London lifestyle data** *a) Could you please tell me something about your lifestyle, what do you do after work or on weekends? b) Do you rent/own a flat/room? c) Do you have mostly Polish friends or non-Polish?*

8. **Connection with Poland** *a) how often do you go to Poland? b) Do you ever help friends and relatives in Poland get a job or flat or somehow inform people about migration prospects? c) Would you encourage or disencourage people to come here? d) Are you planning to come back to Poland? e) When? f) What will make you come back? g) c) Do you save to send to Poland (How much?), save to make an investment in Poland or consume everything here?*

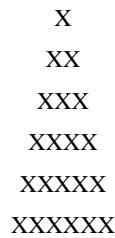
9. Visualization/modelling/structuring of class self-positioning in Poland and UK

These five diagrams show different types of society. Please read the descriptions and look at the diagrams and decide which you think best describes Poland and UK today. After that could you point where do you see yourself in that diagram in both countries?

Type A: A small elite at the top, very few people in the middle and the great mass of people at the bottom.

Type B: A society like a pyramid with small elite at the top, more people in the middle, and most at the bottom:

Type C: A pyramid except that just a few people are at the very bottom

Type D: A society with most people at the middle:

X
XX
XXX
XXXX
XXXXX
XXX
XX
X

Type E: Many people near the top, and only a few near the bottom

XXXXXXXX
XXXXXXXXX
XXXXXXX
XXXX
XX
X

10. Identity, ethnicity and relations to other Poles a) How would you describe being a Pole in London from your own experience? b) Has living in London changed your attitudes to other Poles? c) As you know there are many Polish living in London now. Do you like it? d) What do you think of Poles who are living here since WWII? (If known) e) Do you think being a Pole is an advantage/disadvantage?

11. **Identity, ethnicity and relations with the Other** a) what do you think of London's cultural diversity? Do you like it or not? b) And do you think it is working? c) Would it work in Poland? d) Do you think Poles are treated better/worse because of their skin colour? e) Are Poles tolerant to others?

12. **Religion:** a) How religiously observant you are? (Scale: 1) I believe and practice; 2) I believe but do not practice; 3) I do not believe b) is being a catholic (if you are one) any different here than in Poland?

13. **Personal:** a) Did you changed by being here? b) And how?

14. **Real life scenarios. Interviewee is asked to respond what does he feels in particular situation.**

Scenario 1: you travel on the LU and there are some drunken Poles talking loudly and swearing. What do you feel?

Scenario 2: you hear a joke about Poles at work. Do you feel offended or tell another one?

Scenario 3: You meet someone whose parents were Polish, who was born here but does not speak Polish – is he a Pole to you?

Scenario 4 Would you prefer to work (put your priorities) for 1) English 2) Polish 3) Arab 4) Hindu 5) Russian 6) doesn't matter for who, matters for how much

Scenario 5 your child/brother/sister goes out with a black girl/boy.

Scenario 6 you go to a dentist – would you chose a guy with a Polish-sounding name (Kowalski) or an Asian sounding name

University of Surrey
Guildford
Surrey GU2 7XH

CRONEM
Centre for Research on Nationalism
Ethnicity and Multiculturalism

Etniczność i klasa społeczna: Polscy imigranci w Londynie

**Badania fundowane przez Economic and Social Research Council,
październik 2005-wrzesień 2006**

Kwestionariusz do wywiadu pogłębionego

1. Wstęp – o badaniach, projekcie i sobie
2. Czy mógłby Pan/Pani powiedzieć coś o swoim domu i wychowaniu, skąd Pan/Pani pochodzi. Gdzie się Pan/Pani urodził/a?
3. W jakich zawodach pracowali/pracują Pan/Pani rodzice?
4. Jakie ma Pan/Pani wykształcenie?
5. W jakich zawodach Pan/Pani pracował/a po ukończeniu szkoły?
6. Czy Pan/Pani zdaniem Polska to kraj podzielony społecznie/klasow? Na czym polegają nierówności społeczne (czy określa je jako klasa?)
7. Chciałbym aby Pan/Pani zastanowił/a się teraz nad swoim dotychczasowym życiem zawodowym, lub edukacją i odniosła je do ogólnej sytuacji społecznej w Polsce. Co Pan/Pani dotychczasowa droga mówi o podziałach i nierównościach społecznych w Polsce o których Pan wspomniał?
8. Jak Pan/Pani wie różne zawody są oceniane różnie pod względem prestiżu, szacunku. Jaki Pana/Pani zdaniem grupy zawodowo-społeczne zasługują na największy szacunek? Proszę o ponumerowanie od 1 do 7
 - 1) Kadra kierownicza
 - 2) Profesjonalisci (lekarze, prawnicy etc)
 - 3) Właściciele firm, biznesmeni
 - 4) Pracownicy usługowi
 - 5) Rolnicy
 - 6) Robotnicy wykwalifikowani
 - 7) Robotnicy niewykwalifikowani

9. Jakim kryterium się Pan/Pani posługiwał wartościując zawody w ten sposób?
10. Czy wysokość zarobków jest głównym kryterium? Jeśli nie to co?
11. Przejdźmy teraz do Londynu. Dlaczego Pan/Pani tutaj przyjechał/a?
12. Jak długo już Pan/Pani tutaj mieszka?
13. Jakie prace Pan/Pani tutaj wykonywał?
14. Ile Pan/Pani zarabia?
15. Dlaczego akurat w tym zawodzie?
16. Czy lubi Pan/Pani te prace? Czy ona jest istotna?
17. Poproszę teraz o dokonanie podobnego rankingu co w przypadku Polski. Czy coś się zmieniło?
18. Czy Pan/Pani zdaniem Wielka Brytania to kraj podzielony społecznie (klasowo)?
19. Jak by Pan/Pani określił/a te podziały własnymi słowami?
20. Potocznie uważa się, że Brytyjczycy silnie zwracają uwagę na kwestie pochodzenia klasowego. Czy zgadza się Pan/Pani z tym?
21. Gdyby Pan/Pani miała podsumować swoje doświadczenia z Polski i Wielkiej Brytanii, o których mi Pan/Pani mówił/a, jakie różnice i podobieństwa Pan/Pani widzi między społecznymi/klasowymi podziałami/nierównościami w obu krajach?
22. Czy mają one wpływ na Pana/Pani kariere/prace tutaj?
23. Co ma wpływ?
24. Chciałbym teraz zapytać o Pan/Pani styl życia, co Pan/Pani robi zazwyczaj podczas weekendów czy po pracy?
25. Czy prowadzi Pani życie towarzyskie?
26. Czy mieszka Pan/Pani w wynajmowanym czy własnym mieszkaniu/pokoju?
27. Czy oszczędza Pan/Pani w celu wysyłania pieniędzy do Polski, zbiera Pan/Pani na inwestycję w Polsce, czy wydaje Pan/Pani wszystko tutaj?
28. Chciałem teraz zapytać w jaki sposób Pan/Pani utrzymuje kontakt z Polską. Jak często Pan/Pani jeździ do Polski?
29. Czy kiedykolwiek pomaga Pan/Pani znajomym czy krewnym znaleźć pracę, czy mieszkanie w Londynie, lub w jakiś sposób informuje o życiu tutaj tym, którzy noszą

się z zamiarem przyjazdu do Londynu? Czy namawiałaby Pan/Pani kogoś do przyjazdu tutaj?

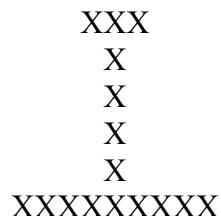
30. Czy Pan/Pani planuje powrót do Polski?

31. Kiedy?

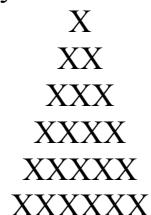
32. Co skłoniłoby Pana/Panią do powrotu do Polski?

35. Proszę teraz przyglądać się zamieszczonym poniżej diagramom. W sposób graficzny reprezentują one strukturę społeczną. Który model najlepiej Pana/Pani zdaniem reprezentuje społeczeństwo polskie i brytyjskie? Następnie, czy mógłby Pan/Pani wskazać miejsce w modelu w którym się Pan/Pani teraz znajduje, zarówno w Polsce jak i Wielkiej Brytanii.

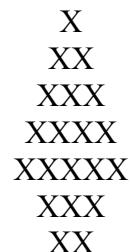
Model A: Mała elita na górze, bardzo mało ludzi w środku, duża rzesza ludności na samym dole..

Model B : Społeczeństwo zbudowane na wzór piramidy – mała elita na górze, trochę więcej w środku, ale większość na samym dole.

Model C: Model zbliżony do piramidy, z tą różnicą, iż o wiele mniej ludzi znajduje się na samym dole

Społeczeństwo z większością ludzi w środku

XXXX
XXXXX
XXXXX
XXXX
XXX
XX
X

Type E: Wiele osób na samej górze, i w środku, na dole o wiele mniej

XXXXXX
XXXXXXX
XXXXXXXX
XXXXXXX
XXXX
XX
X

33. Teraz chciałbym porozmawiać na trochę inny temat dotyczący Pan/Pani poczucia tożsamości, kim się Pan/Pani czuje pod względem narodowym i etnicznym. Czy w Polsce uważa się Pan/Pani za Polaka?
34. Proszę własnymi słowami opisać jak to jest być Polakiem w Londynie, czy jest jakaś różnica z Polską, czy coś się zmieniło pod względem Pana/Pani poczucia tożsamości?
35. Jak Pan/Pani wie w Londynie mieszka bardzo wielu Polaków. Czy to się Pana/Pani podoba?
36. Czy mieszkanie w Londynie zmieniło Pana/Pani stosunek do Polaków? (Dlaczego?)
37. Czy Pana/Pani zdaniem Polacy to taka sama grupa etniczna jak inne, czy też czymś się odróżniają?
38. Czy Pana/Pani zdaniem Polacy winni się trzymać razem, czy raczej powinni szukać znajomych i trzymać się ludzi z innych grup etnicznych?
39. Czy posałby/posałłaby Pan/Pani swoje dziecko do polskiej szkoły sobotniej?
40. Czy zna Pan/Pani Polaków zamieszkałych w Londynie od dawna, od końca II wojny (stara Polonia)
41. Co Pan/Pani sądzi o tej grupie?
42. Czy się czymś różnią, i w czym są podobni od pozostałych Polaków zamieszkałych w Londynie?
43. Czy Pan/Pani zdaniem jeśli chodzi o życie w Londynie, bycie Polakiem to korzyść czy raczej utrudnienie?
44. A bycie białym?

45. Czy dostał Pan/Pani pracę dlatego, że jest Pan/Pani Polakiem?

46. Scenariusze:

- 1) jedzie Pan/Pani metrem, wchodzi głośna grupa pijanych i klnących Polaków. Co wtedy Pan/Pani czuje? Czy jeśli jedzie Pan/Pani z innym Polakiem, woli Pan/Pani rozmawiać z nim wtedy po angielsku?
- 2) W pracy ktoś opowiada dowcip o Polakach. Czy czuje się Pan/Pani urażona, czy opowiada następny?
- 3) Poznaje Pan/Pani osobę, urodzoną w Wielkiej Brytanii, nie mówiącą po polsku, ale której rodzice są Polakami. Czy według Pana/Pani ta osoba to Polak?

47. Londyn jest jednym z bardziej kulturowo zróżnicowanych miast. Co Pan/Pani sądzi o tej mozaice? Wzbudza ona Pana/Pani niechęć czy sympatię?

48. Wielka Brytania to społeczeństwo wielokulturowe. A czy ta wielokulturowość Pana/Pani zdaniem działa i należycie funkcjonuje?

49. A czy działały/funkcjonowały w Polsce?

50. Chciałbym teraz zapytać o Pana/Pani stosunek do religii. Czy jest Pan/Pani a) osobą wierzącą i praktykującą b) osobą wierzącą niepraktykującą c) osobą niewierzącą

51. Czy są jakieś różnice w byciu katolikiem w Polsce a byciu katolikiem w Londynie?

52. Czy Pana/Pani zdaniem Polacy są tolerancyjni?

53. Czy ma Pan/Pani jakiś przyjaciół nie-Polaków a) białych b) Hindusów, Pakistańczyków; c) czarnych; d) Arabów; ?

54. Czy ma Pan/Pani jakiś przyjaciół muzułmanów?

55. Czy posałby Pan/Pani swoje dziecko do szkoły gdzie są kolorowe dzieci, czy raczej wybrałby Pan/Pani szkołę gdzie są tylko dzieci białe?

56. Czy wolałby Pan/Pani pracować dla szefa który jest (proszę podać preferencje) 1) Anglikiem; 2) Polakiem; 3) Arabem; 4) Hindusem; 5) Rosjaninem 6) jest mi obojętne kto będzie moim szefem, licząc się zarobki

57. Scenariusze:

- 1) Pana/Pani dziecko/brat/siostra – znajduje sobie sympatię o ciemnym kolorze skóry. Co Pan/Pani czuje?
- 2) Idzie Pan/Pani do dentysty – czy wybiera Pan/Pani lekarza o polsko brzmiącym (Kowalski) czy azjatyckim (Sutyrheiseo) nazwisku?
- 3) Czy zgadza się Pan/Pani z tym stwierdzeniem? „Brytyjczycy inaczej traktują białych imigrantów z Europy Wschodniej od tych, spoza Europy” –

**University of Surrey
Guildford
Surrey GU2 7XH
CRONEM – Centre for Research on
Ethnicity and Multiculturalism**

**Economic and Social Research Council Study
*Polish migrants in London***

Consent Form

More details of what the study would involve for you

You are being invited to take part in a research study. Before you agree to take part, it is important for you to understand what it will involve. If you have any questions, or if anything is unclear, please do not hesitate to ask. If you decide to take part in the study, you will be asked to sign this consent form but you will nevertheless still be free to withdraw from the study at any time without the need to provide a reason.

What do I have to do if I take part?

If you agree to take part, you will be interviewed. The interview will take approximately one hour, and the interviewer will ask you a number of questions about how you think and feel about various things. If there are any particular questions which you would prefer not to answer, you do not have to answer them. The interview will be recorded for transcription purposes.

Will my taking part in this study be kept confidential?

All information which is collected from you during the course of the interview will be kept strictly confidential. Any information which could identify you will be removed. The information gained will be used only for the purposes of this study.

What will happen to the results of the research study?

The results will be written up as a report for the Economic and Social Research Council, who are funding the research, and as papers for publication in academic journals. You will not be identified in any report or publication.

Consent

I agree to take part in the study described above,

Name:

Signature:

Date:

**University of Surrey
Guildford
Surrey GU2 7XH
CRONEM – Centre for Research on
Ethnicity and Multiculturalism**

**Fundowane przez Economic and Social Research Council
badania polskich imigrantów w metropolii londyńskiej
październik 2005 – wrzesień 2006**

Zgoda na uczestnictwo w badaniach

Zapraszamy Panią/Pana

CRONEM – Centre for Research on Ethnicity and Multiculturalism na Uniwersytecie w Surrey zaprasza Panią/Pana do wzięcia udziału w badaniach naukowych dotyczących życia Polaków w Londynie. Zanim się Pani/Pan zgodzi, zależy nam aby jasne było na czym one będą polegać. W razie jakiekolwiek niejasności prosimy nas pytać. W przypadku zgody na wzięcie udziału w badaniach, prosimy o podpisanie niniejszego dokumentu, niemniej w każdej chwili może się Pani/Pan wycofać bez konieczności podawania nam powodu.

Na czym ma polegać Pani/Pana rola?

Jeśli wyrazi Pani/Pan zgodę, zostanie z Panią/Panem przeprowadzony wywiad socjologiczny. Wywiad potrwa około godziny, podczas której będziemy pytać o różne rzeczy związane z tematem naszych badań. Jeśli woli Pani/Pan na jakieś pytanie nie odpowiadać, ma Pani/Pan prawo wstrzymać się od udzielenia odpowiedzi. Wywiad zostanie nagrany na taśmę a później spisany.

Czy mój udział w badaniu ma charakter poufny?

Tak. Wszelkie informacje zebrane podczas wywiadu będą trzymane w ścisłej tajemnicy. Jakiekolwiek informacje mogące Panią/Paną zidentyfikować będą usunięte (?). Informacje zebrane będą służyć do opracowania wyników tylko i wyłącznie tego badania.

Co się stanie z wynikami badań?

Wyniki będą spisane w formie raportu dla Economic and Social Research Council, która jest fundatorem badań oraz w formie artykułów naukowych które ukażą się w periodykach akademickich. Pani/Pana dane personalne nie pojawią się w żadnej publikacji.

Zgoda

Zgadzam się wziąć udział w badaniach dotyczących polskich migracji do Londynu

Imię i nazwisko:

Podpis:

Data:

**University of Surrey
Guildford
Surrey GU2 7XH
CRONEM – Centre for Research on
Ethnicity and Multiculturalism**

**Economic and Social Research Council
Funded study
Polish migrants in London**

Consent to take part in research

We invite you

CRONEM – Centre for Research on Ethnicity and Multiculturalism at the University of Surrey invites you to take part in a scientific research concerning the life of Poles in London. Before you agree to take part in the research, please read this document carefully. Before you agree to take part in the research, the University of Surrey invites you to take part in a scientific research concerning the life of Poles in London. Before you agree to take part in the research, the University of Surrey invites you to take part in a scientific research concerning the life of Poles in London. Before you agree to take part in the research, the University of Surrey invites you to take part in a scientific research concerning the life of Poles in London.

Na czym ma polegać Pani/Pana rola?

Jeśli wyrazi Pani/Pan zgodę, zostanie z Panią/Panem przeprowadzony wywiad socjologiczny. Wywiad potrwa około godziny, podczas której będziemy pytać o różne rzeczy związane z tematem naszych badań. Jeśli woli Pani/Pan na jakieś pytanie nie odpowidać, ma Pani/Pan prawo wstrzymać się od udzielenia odpowiedzi. Wywiad zostanie nagrany na taśmę i później spisany.

Czy mój udział w badaniu ma charakter poufny?

Tak. Wszelkie informacje zebrane podczas wywiadu będą trzymane w ścisłej tajemnicy. Jakiekolwiek informacje mogące Panią/Paną zidentyfikować będą usunięte (?). Informacje zebrane będą służyć do opracowania wyników tylko i wyłącznie tego badania.

Co się stanie z wynikami badań?

Wyniki będą spisane w formie raportu dla Economic and Social Research Council, która jest fundatorem badań oraz w formie artykułów naukowych które ukażą się w periodykach akademickich. Pani/Pana dane personalne nie pojawią się w żadnej publikacji.

Zgoda

Zgadzam się wziąć udział w badaniach dotyczących polskich migracji do Londynu

Imię i nazwisko:

Podpis:

Data:

**University of Surrey
Guildford
Surrey GU2 7XH
CRONEM – Centre for Research on
Ethnicity and Multiculturalism**

**Fundowane przez Economic and Social Research Council
badania polskich imigrantów w metropolii londyńskiej
październik 2005 – wrzesień 2006**

Zgoda na uczestnictwo w badaniach

Zapraszamy Panią/Pana

CRONEM – Centre for Research on Ethnicity and Multiculturalism na Uniwersytecie w Surrey zaprasza Panią/Pana do wzięcia udziału w badaniach naukowych dotyczących życia Polaków w Londynie. Zanim się Pani/Pan zgodzi, zależy nam aby jasne było na czym one będą polegać. W razie jakiekolwiek niejasności prosimy nas pytać. W przypadku zgody na wzięcie udziału w badaniach, prosimy o podpisanie niniejszego dokumentu, niemniej w każdej chwili może się Pani/Pan wycofać bez konieczności podawania nam powodu.

Na czym ma polegać Pani/Pana rola?

Jeśli wyrazi Pani/Pan zgodę, zostanie z Panią/Panem przeprowadzony wywiad socjologiczny. Wywiad potrwa około godziny, podczas której będziemy pytać o różne rzeczy związane z tematem naszych badań. Jeśli woli Pani/Pan na jakieś pytanie nie odpowiadać, ma Pani/Pan prawo wstrzymać się od udzielenia odpowiedzi. Wywiad zostanie nagrany na taśmę a później spisany.

Czy mój udział w badaniu ma charakter poufny?

Tak. Wszelkie informacje zebrane podczas wywiadu będą trzymane w ścisłej tajemnicy. Jakiekolwiek informacje mogące Panią/Paną zidentyfikować będą usunięte (?). Informacje zebrane będą służyć do opracowania wyników tylko i wyłącznie tego badania.

Co się stanie z wynikami badań?

Wyniki będą spisane w formie raportu dla Economic and Social Research Council, która jest fundatorem badań oraz w formie artykułów naukowych które ukażą się w periodykach akademickich. Pani/Pana dane personalne nie pojawią się w żadnej publikacji.

Zgoda

Zgadzam się wziąć udział w badaniach dotyczących polskich migracji do Londynu

Imię i nazwisko:

Podpis:

Data: _____

RES-000-22-1294 - Class and Ethnicity: Polish Migrant Workers in London

Background

In recent years, London has experienced a substantial increase in its Polish migrant population. This research examined the pattern of this migration and explored the views of recent Polish migrants to London to find out how they see themselves in relation to British society, its class structure and its labour force, and how they define their ethnic identity, particularly in the context of London's multicultural community.

Key Findings

Migration

- The pattern of recent Polish migration to London has been very fluid. It has more in common with overall patterns of social mobility within the European Union, where people move from country to country for work, education or lifestyle reasons, than with traditional patterns of migration where people move from one country to settle permanently in another.
- Only one fifth of the Poles in the sample had made a decision to settle permanently in Britain. The majority had yet to decide whether they would make the UK their permanent home, settle back in Poland or move elsewhere. Others moved back and forth between the two countries on a regular basis.

Jobs

- Recent Polish migrants had mainly found employment in low paid jobs.
- Average earnings of Polish workers who came to the UK from 2004 onwards were £6 an hour, the same as for other Eastern European migrants. This was in spite of the fact that Poles were relatively well educated. In comparison, migrants from countries that had joined the EU before 2004 earned an average of £10.52 an hour.

Social mobility and class

- Polish migrants saw Britain as a mainly middle class society based on merit, where social mobility is highly achievable. Poland, by contrast, was seen as a sharply divided society with a small, wealthy elite and an impoverished majority, offering little opportunity for people to improve their position.
- They did not share the notion of social class as being defined by current employment or earnings. Their understanding of their position in the class structure focused on what they expected to achieve in the future, as they took advantage of the opportunities that lay ahead for them. They viewed their low

paid jobs as stepping-stones towards upward mobility in the UK - or in Poland, if they were to return.

Polish ethnic identity

- The vast majority of the migrants maintained close ties with Poles in both the UK and Poland.
- Many migrants recognised the advantages that the ties of ethnicity could bring in the search for jobs, social support or information but they also reported concern about the negative behaviour of other Poles and about exploitation by Polish employers, especially in the construction industry. 80 per cent of men and 50 per cent of women expressed a need for caution when doing business with other Poles.
- Although they interacted mainly with other Poles in London, they were highly selective in choosing friends from specific groups within the Polish migrant community, such as those who came from a similar background to themselves or had attained similar levels of education.

London's cultural diversity

- Despite their strong perception that Britain was a meritocratic society, most of the sample thought that London was divided along ethnic and racial lines.
- More than half believed that being white was important in British society and that it was an asset both in the labour market and in being accepted socially.
- At the same time more than half held positive views about London's diversity and regarded it as one of the city's main strengths. However, a third expressed moderate to strong racist views.

About the study

Professor John Eade of the Centre for Research on Nationalism Ethnicity and Multiculturalism, at the University of Surrey, led the research. The study combined qualitative methods (fieldwork and in-depth interviews) and quantitative data analysis.

Key words

Polish migrants, patterns of migration, social mobility, class, ethnicity, diversity

ACTIVITIES AND ACHIEVEMENTS QUESTIONNAIRE

1. Non-Technical Summary

A 1000 word (maximum) summary of the main research results, in non-technical language, should be provided below. The summary might be used by ESRC to publicise the research. It should cover the aims and objectives of the project, main research results and significant academic achievements, dissemination activities and potential or actual impacts on policy and practice.

Introduction:

This research combined qualitative and quantitative research methods to explore recent migration flows between Poland and the UK. The qualitative part explored the diverse ways in which Polish migrants understood their position within London's labour market and how those understandings related to analytical distinctions between class and ethnicity. The qualitative research also explored the transnational links between Poland and the UK and the views of interviewees' relatives and friends, who lived in Poland, about the migration process. The quantitative analysis provided a context within which these perceptions could be examined and also helped to ensure that the sample of respondents was representative.

69 individuals were interviewed – 50 in London and 19 in Poland. These interviews were accompanied by participant observation at various locations across London, as well as four rural and urban sites in Poland. The study also collected supporting data from other sources such as leaflets, websites and printed media analysis in London and Poland.

Main results:

1. **The general character of migration:** Polish migration is a very fluid, dynamic and non-linear type of mobility. It defies the popular belief that migrants simply move from one country to settle in another. Furthermore, our research suggests that this particular migration should be viewed as a type of transnational European social mobility rather than the migration of a homogeneous ethnic group united in a desire to settle.
2. **Jobs:** The quantitative analysis indicates that recent Eastern European migrants have largely entered low paid jobs. In particular, LFS data reveal that average earnings were just over £6 an hour for both Polish and other A8 migrants arriving after 2003 compared with an average of £10.52 an hour for Other European migrants. This is despite Poles possessing relatively similar levels of education.
3. **Social Mobility and Class:** Quantitative datasets limit our view of how dynamic these flows are. A qualitative approach is required to show how people pursue their own interests within European labour markets. Respondents understood their class position in relation to their life chances and life plans. Their relatively recent arrival in Britain led them to understand class in terms of the opportunities

that lay ahead rather than the occupational or economic position they currently occupied.

4. **Migration patterns:** We classified respondents into four categories: 1) *Searchers* (42% of the respondents) – those who have kept their options open; 2) *Stayers* (22%) – those who have been in the UK for some time and intend to remain, 3) *Storks* (20%) – circular migrants who move back and forth; and 4) *Hamsters* (16%) - those wanting to return after a short stay in the UK when they have saved enough money.
5. **Subjective and Objective Aspects of Class in Transnational Settings:** There is a stark contrast between people' objective class position (occupation, education and income) and their perceptions. *Searchers* and *Stayers* see their current jobs as temporary and stepping stones towards upward mobility in the UK or Poland. Whilst *Hamsters* and *Storks* see their jobs as helping towards upward mobility in Poland because they compare their UK earnings with what they can buy in Poland. The transnational character of these perceptions exposes the inadequacies of British academic debates about class. These debates are too confined within conventional understandings of the British nation-state and mainstream society to explain the development of these transnational migratory networks and perceptions. An anthropological approach, which works across national boundaries and cultural contexts, is therefore needed to explain these social phenomena.
6. **Comparisons between Britain and Poland:** All the migrants see British society as largely open and meritocratic in contrast to Poland, where a deep gulf is perceived to exist between a closed elite and a disempowered and impoverished majority.
7. **Polish ethnic identity:** The vast majority of the migrants maintain close ties with Poles in both the UK and Poland. However, ethnicity often becomes an ambiguous relationship since it can be used as a resource in terms of capital, networks and information but it can also be a source of disappointment and vulnerability. Horizontal ties linking Poles together as members of the same ethnic group are then being replaced by individually constructed vertical class divisions between migrants. This is shaped by different occupational niches in London, the influence of different educational and class backgrounds back in Poland, or differences between transients and settlers.
8. **Ethnicity and Competition:** Ethnicity also becomes a source of division and conflict in London's labour market and in the transnational political arena where the established, post-WWII Polish community and the newcomers compete for public recognition in both Britain and Poland.
9. **London's Cultural Diversity:** The respondents' belief that Britain is highly meritocratic and classless is accompanied by a widespread conviction that London is largely divided along ethnic and racial lines. 54% state or implicitly suggest that 'whiteness' is an important feature in British society and influences their prospects in the labour market and in society generally. At the same time, over a half of the respondents express positive to enthusiastic views about

London's diversity and regard it as the city's main strength. Around a third takes the opposite view and expresses moderate to strong racist views. However, when discussing whiteness, respondents usually emphasise the positive attitudes of English employers, friends, and people generally towards Poles. Hence there appears to be a correlation between mainstream society's attitude towards Poles and the respondents' newly discovered self-perception as whites. Class also plays a part here since Polish migrants also associate higher status with whiteness. At the same time their everyday experience of diversity makes them more tolerant of other cultures, since almost all emphasise that London's diversity would be impossible in Poland and criticise their co-ethnics' lack of tolerance 'back home'. The impact of everyday multiculturalism seems to have an educational dimension where people learn how to manage and negotiate diversity.

Main academic achievements and dissemination

1. Extensive links have been established with diverse Polish migrant communities and a highly successful press campaign has been undertaken in both the Polish and UK media.
2. A half day conference was organised at the Polish Embassy in May 2006.
3. A three day conference was organised in cooperation with the Centre for European Studies in Kraków, Poland in October 2006.
4. Conference and seminar papers presented at over a dozen conferences and workshops, with more presentations to follow.

CRONEM
Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism

University of Surrey

***Research Report for the RES-000-22-1294 ESRC project:
Class and Ethnicity - Polish Migrants in London***

***Prof. John Eade
Dr. Stephen Drinkwater
Michał P. Garapich***

BACKGROUND

Theoretical Note

This research explored the relationship between ethnicity and social class in the context of migratory movements between Poland and Britain. We interpreted ethnicity as ‘an aspect of relationship, not a cultural property of a group’¹ and we focussed on how ethnicity is produced, perceived and interpreted, drawing on the approach taken by Barth² who places ethnicity in the context of boundary maintenance and power relations.

As for social class the tradition, which has developed from Lockwood’s analysis of how employment relations determined class, fitted well with the quantitative aspect of our study. Here class is seen as ‘a characteristic not of people but of locations within the division of labour’.³ However, in the qualitative part of our project we concentrate on the more complex world of people’s understandings of class in both London and Poland. As Reid notes ‘it is hardly surprising that deeper or indirect questions elicit increasingly complex or even conflicting shades of recognition and understanding of social class’.⁴ As another commentator puts it:

*it is more than income, [it] is rather a complicated mixture of the material, the discursive, psychological predispositions and sociological dispositions being played out in interactions with each other in the social field.*⁵

Class, therefore, has to be placed in a social and cultural context where people relate to others in an individualised hierarchy of difference.⁶ While these new theories of class are very useful for our analysis Bottero notes that they still slip ‘between

¹ T. H. Eriksen (1993) *Ethnicity and Nationalism*, London: Pluto Press p. 34

² F. Barth (1969) *Ethnic Groups and Boundaries*, Boston: Little and Brown

³ E. Harrison (2006) ‘Social class in Britain’, *ISER Newsletter*, p. 1

⁴ I. Reid (1988) *Class in Britain*, London: Polity, p. 43.

⁵ D. Reay (1998) ‘Rethinking social class: Qualitative perspectives on gender and social class’, *Sociology*, 32: 259-75.

⁶ See D. Reay (1998) *Class Work*, London: UCL Press; B. Skeggs (1997) *Formations of Class and Gender*, London: Sage; M. Savage (2000) *Class Analysis and Social Transformation*, Oxford: OUP.

REFERENCE No.

different meanings of “class”, and the continuing influence of older models’ which has made them ‘reluctant to address issues of hierarchy itself’. She recommends restricting ‘class’ to:

those explicitly ‘classed’ discourses which emerge when organizational cultures,

social networks, or politicized representations combine to create perceptions of social identity and social division in specifically ‘economic terms’.

Individualized and implicit processes of positional inequality are better described as social stratification or hierarchy.⁷

Bottero’s point is well made but the debate about class in Britain is still restricted by a failure to address adequately the problems involved when applying the concept of class to the study of migrants and their transnational life strategies. The debate has been primarily confined within the border of the nation-state, revealing the bias of methodological nationalism where processes outside national boundaries are analytically ignored.⁸ The transnational migrants, whom we interviewed, vividly illustrate the inadequacies of methodological nationalism since they use several reference points and different kinds of capital to construct their social class position. Their employment relations and life strategies transcend national borders and their position in an ‘individualised hierarchy of difference’ is related to other hierarchies where different rules of social relations and classifications may apply.

It is no surprise then that migrants’ relatively recent, open-ended and, in many cases, transient stay in Britain deeply influences their understandings of social class – a process which is also shaped by the transition to a free market economy within Poland.⁹ The importance of process means that we have to understand social class in

⁷ W. Bottero (2004) ‘Class identities and the identity of class’, *Sociology*, 38 (5): 1000.

⁸ N. Glick Schiller and A. Wimmer (2003) ‘Methodological Nationalism, the Social Science and the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology’, *International Migration Review*, 37, 576-610.

⁹ See, for example, H. Domański (2002) *Polska klasa średnia*, Wrocław; A. Giza Poleszczuk, and A. Rychard (2000) *Strategie i system*, IFIS PAN, Warszawa; H. Domański and A. Rychard (1997) *Elementy nowego ładu*, IFIS PAN, Warszawa; J. Frentzel-Zagórska and J. Wasilewski (2000) *The Second Generation of Democratic Elites in Central and Eastern Europe*, Institute of Political Studies, Warszawa.

REFERENCE No.

the context of time. It is exactly the temporal, fluid and fast changing dimension of social class construction and identification in a transnational context that our approach has revealed.

OBJECTIVES AND RESEARCH QUESTIONS

Research Questions

1. What can quantitative data on Poles in Britain tell us about Polish migrant workers who have migrated to London?
2. In what terms do Polish migrant workers understand their socio-economic position within London's market and in what ways can their understandings be analysed in terms of analytical distinctions between class and ethnicity?
3. In what terms do Polish migrant workers in London understand their socio-economic position in Poland and in what ways can their understandings be analysed in terms of analytical distinctions between class and ethnicity?
4. In what ways are their understandings of their socio-economic position in London related to their lifestyles?
5. What are the social and economic links they maintain with relatives and friends in Poland?

Aims and Objectives of Research

1. Demonstrate the continuing importance of class for an understanding of minority communities in Britain
2. Complement the preoccupation in migration research with 'black and Asian' minority communities, asylum seekers and refugees through an analysis of recent migration from Eastern Europe
3. Bridge the customary divide between quantitative and qualitative research by relating existing quantitative data to new data generated through qualitative methods.
4. Look beyond the local and national contexts of class and ethnicity through research undertaken in both London and Poland.

METHODS

The quantitative aspect of the project was mainly based on the analysis of large scale microdata, in particular the Labour Force Survey (LFS) and Census. Standard labour economics techniques, as well as those used in quantitative sociology, were then applied to these microdata (e.g. augmented Mincerian wage equations and limited dependent variable models of social class outcomes). Both occupational and earnings measures of social class were examined because some authors have criticised the categorical nature of the occupational-based measures.¹⁰ The occupational measure of social class, however, is based on the NS-SEC variable, developed by David Rose and David Pevalin, following a thorough review of such measures. The relatively small sample provided by the LFS means that Polish respondents in London could not be examined separately but this could be achieved using Census microdata.¹¹ LFS data were also compared with the Worker Registration Scheme (WRS) because of the relatively small sample in the former. The personal and labour market characteristics of A8 migrants were found to be very similar in the two data sources. As well as confirming the accuracy of the LFS data, analysis of the WRS also served the purpose of providing the information needed to ensure that the sample of interviews in the qualitative part of the project was made as representative as possible.

The qualitative data came from 50 in-depth interviews and participant observation. Multi-sited ethnography has been applied and additionally 19 people in five different (urban/rural) locations across Poland were interviewed. The London respondents were chosen in the light of the demographic data from the WRS and LFS, while those in Poland were chosen from the friends or family of the London respondents. Care was taken not to rely too much on snow-balling and to select people from different social environments. 26% respondents were recruited through friends or relatives of people already interviewed, others were contacted through the researcher's networks but to

¹⁰ See, for example, M. B. Stewart (1983) 'Racial discrimination and occupational attainment in Britain', *Economic Journal*, 93: 521-41.

¹¹ Although the 2001 Census pre-dates the large wave of migrants who moved to the UK following EU enlargement in May 2004, the LFS reveals that the characteristics of those who moved immediately prior to enlargement was almost identical to those who arrived immediately afterwards. Also the WRS indicates that unlike previous cohorts of immigrants, the most recent wave of Polish migrants has tended not to locate in London, with only 14% of A8 migrants moving to the capital since May 2004.

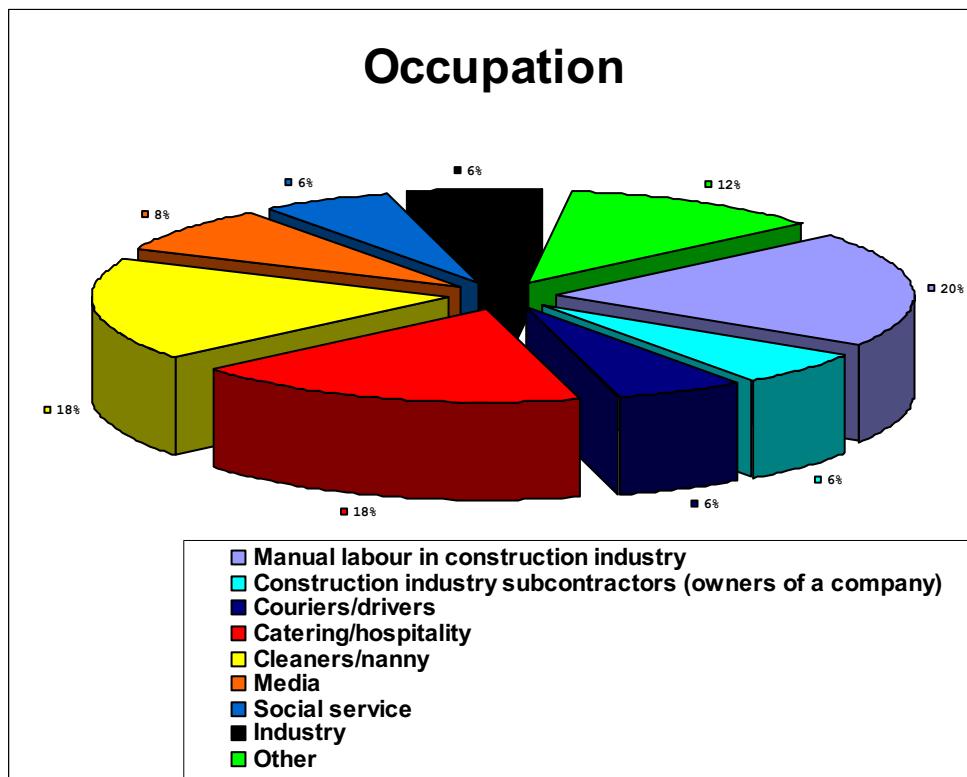
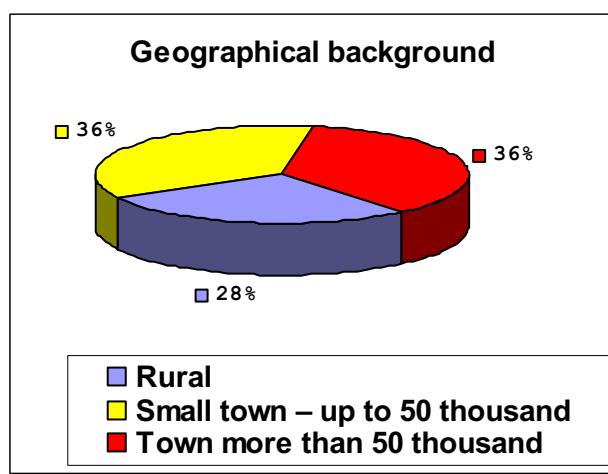
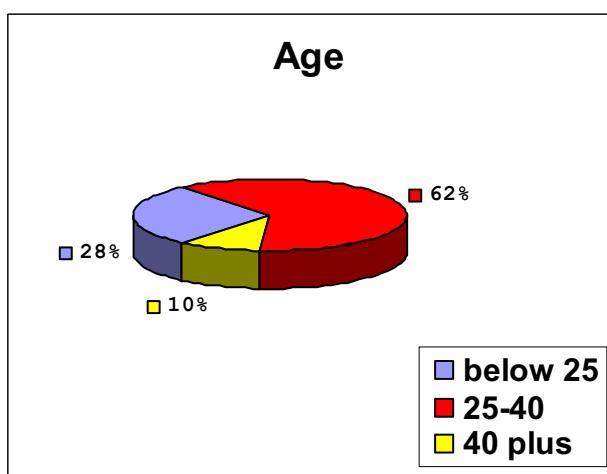
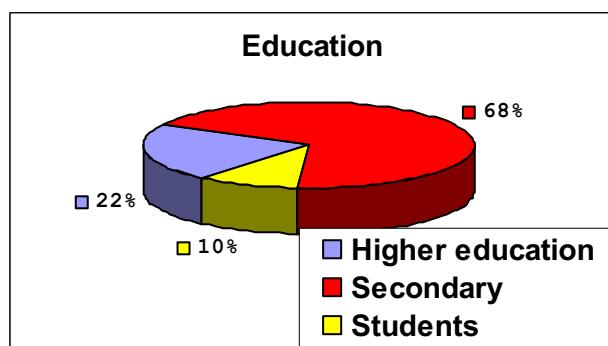
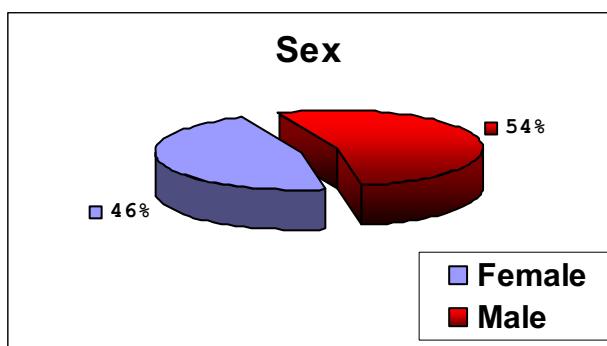
REFERENCE No.

avoid the ‘interviewer effect’ almost half of the respondents were recruited randomly in accordance with the demographic characteristics outlined above. By using these different methods of recruitment we contacted as wide a variety of migrants as possible. Nevertheless, as in most migration studies in such a dynamic and fluid social environment, the representativeness of our sample should be treated with care.

Use was also made of a large survey conducted by CRONEM which looked at Polish migrants across Britain exploring their migratory patterns and intentions about staying (see Outputs). Also content of the media based in London and in Poland was monitored.

Interviews were conducted in Polish, then translated, transcribed, coded and analysed using the Envivo7 qualitative software package. As some expressions were left in Polish (in order not to lose the semantic context), an interviewer-reader help-tool was designed in the form of a Polish-English ethnographic glossary. All the interviews, along with the glossary and additional documentation, are being stored at the University of Essex’s QualiData unit.

LONDON SAMPLE CHARACTERISTICS:

RESULTS

1. Earnings

Recent Polish migrants have mainly found employment in low paid jobs. For example, the LFS data revealed that average earnings were just over £6 an hour for both Polish and other A8 migrants arriving after 2003.¹² This was much less than the earnings of post-enlargement migrants (e.g. average earnings for Other European migrants was £10.52 an hour). Furthermore, Poles and other A8 migrants arriving before 2000 also earned over £11 an hour but the earnings of A8 immigrants arriving earlier in this decade were only slightly higher than those arriving after May 2004. However, although Poles were similar in age and levels of education to Other A8 migrants, they benefited least from education and experience. It was also found that the returns from education were lower for recent Polish arrivals compared with earlier cohorts of Polish migrants.

2. Social Class

Wage information from the LFS also revealed that around three-quarters of recent Polish and other A8 migrants are employed in semi-routine and routine jobs. This situation contrasts sharply with other recent immigrants to the UK, since 68% from English-speaking countries and 42% of other Europeans had professional/managerial jobs, compared with less than 10% from the A8 countries. Large proportions of earlier cohorts of migrants from A8 countries had also entered high level or intermediate/skilled occupations, although a lower percentage of A8 migrants arriving between 2000 and 2003 were managers and professionals. Given these findings, we investigated the social class of those born in Poland in further detail using the 1991 Sample of Anonymised Records and 2001 Controlled Access Microdata Sample. These datasets were helpful since the 2001 Census revealed that London was the only area to experience an increase in the Polish population between 1991 and 2001, whereas the fall in the percentage of the Polish-born in all other regions was at least

¹² Earnings data are based on pooling Quarterly LFS data up to June 2006 and are reported in May 2004 prices. The earnings information reported here is consistent with information in the WRS and in the COMPAS survey (see <http://www.compas.ox.ac.uk/changingstatus>). For example, 80% of WRS respondents earned between £4.50 and £6.50 an hour and mean earnings were £5.94 in the COMPAS survey.

REFERENCE No.

12%.¹³ This suggests that relatively large numbers of young Polish migrants started to move to London before 2004. Regression models indicated that Poles living in London were still significantly more likely to be in managerial/professional jobs and were less likely to be in partly skilled/skilled occupations in 2001. However, these differentials had narrowed compared to 1991. There were no significant differences within London according to whether individuals lived in areas that had experienced an increase in Polish migrants between 1991 and 2001, compared with those which had suffered a decline. The importance of higher level qualifications in determining social class outcomes was evident in both years, although the possession of such qualifications had a larger impact in 1991.

3. Meritocracy and Migration

The qualitative part of the research put the above findings into a much more dynamic perspective. Interviews included a question taken from the International Social Survey Programme (see Appendix) on perceptions of inequality. Respondents were asked to locate Poland and the UK within a model and then indicate where they saw themselves in that distribution. 76% saw Poland sharply divided between a small elite and a vast mass of people. In contrast, 84% saw Britain as a predominantly middle class society based on merit where social mobility is more achievable than in Poland.

ISSP strata visualisation	ISSP self-positioning:
<p>Poland: A: 54% B: 22% C: 14% D: 6% E: 0%</p> <p>UK: A: 2% B: 2% C: 22% D: 42% E: 20%</p>	<ol style="list-style-type: none">1) Higher/better socio-economic position; more chances and more perspectives for the future than in Poland: 58%2) Loss of status, social position: 14%3) Same as in Poland, no difference in social position: 14%4) “I don’t see myself here (in UK)”: 12%

¹³ Falls of at least 30% were reported in the North West, Yorkshire & Humberside, the Midlands, Scotland and Wales. There were also large differences with respect to age since the median age of

REFERENCE No.

4. Migration Pattern and Social Class

The respondents overwhelmingly constructed their class position in terms of their perceived life chances and plans. Their relatively recent arrival led them to understand class, in contrast to the British majority,¹⁴ in terms of the opportunities that lay ahead rather than an occupational or economic position held at present. Not surprisingly, 86% stressed that what was crucial was not ‘occupation’ or ‘earnings’ but the person’s qualities as a worker and ‘how well’ the job was done. This approach towards class treated current occupation and social position in highly temporal and transient terms.

The respondents’ understanding of their class position depended heavily on their migration strategy, settlement plans and the extent to which they were engaged in transnational activities. It is, therefore, logical to categorise them on the basis of their migratory strategies and we have developed the following typology.¹⁵

- a. *Storks* (20%) – circular migrants¹⁶ who are found mostly in low paid occupations (catering, construction industry, domestic service). They include different types of seasonal migrants - farmers commuting to London’s building sites in winter, students working during the summer in the catering industry in London to pay for their tuition fees in Poland, others working in London but returning to their Polish universities, sometimes twice a month. *Storks* usually stay between 2 and 6 months. Since they mostly arrange employment and accommodation through their Polish relatives or friends, they tend to be clustered in dense Polish social networks which sometimes encourage suspicion and competition between co-ethnics. Their

Poles living in London fell from 64 to 48 between 1991 and 2001, whereas it increased from 67 to 74 in the rest of Britain.

¹⁴ Reid, *op. cit.*, pp. 32 and 43.

¹⁵ The proportions in each of the categories is consistent with a survey of 505 Polish migrants undertaken by CRONEM in July 2006 for BBC *Newshight*.

¹⁶This is one of most characteristic modes of migration from Eastern Europe, see M. Okólski, ‘The Transformation of Spatial Mobility and New Forms of International Population Movements: Incomplete Migration in Central and Eastern Europe’ in W. J. Dacyl (ed.) (2001) *Challenges of Cultural Diversity in Europe* (Stockholm: CEIFO).

REFERENCE No.

commuting behaviour often becomes a long-term strategy and the means of survival hence they regard their economic status as improving but mainly with reference to the economic situation in Poland.

- b. *Hamsters* (16%) – migrants who treat their move as a one-off act to acquire enough capital to invest in Poland. Compared with *Storks* their stays in the UK are longer and uninterrupted. Like *Storks*, they tend to treat their migration as only a capital-raising activity. They also tend to cluster in particular low-earning occupations and are often embedded in Polish networks and see their migration as a source of social mobility back home.
- c. *Searchers* (42%) – those who keep their options deliberately open. This group consists predominantly of young, individualistic and ambitious migrants. They occupy a range of occupational positions from low-earning to highly skilled and professional jobs. They emphasise the unpredictability of their migratory plans – a strategy we have termed *intentional unpredictability*. *Searchers* focus on increasing social and economic capital, both in Poland and UK, and prepare for any possible opportunity such as pursuing a career in London, returning to Poland when the economic situation improves or migrating elsewhere. Their refusal to confine themselves to one nation-state setting underlines their adaptation to a flexible, deregulated and increasingly transnational, post-modern capitalist labour market.¹⁷
- d. *Stayers* (22%) – those who have been in the UK for some time and intend to remain for good. This group also represents respondents with strong social mobility ambitions. However, this is the only group

¹⁷ Supporting evidence for this also comes from the WRS about intentions to stay. Although not officially published in the *Accession Monitoring Report*, the question ‘How long do you think you will stay in the UK?’ is asked in the WRS. The responses to this question reflect the contingency and fluidity of the migration flows since around 43% stated that they intended to stay less than 3 months, whilst 48% left the question unanswered or ticked the ‘I don’t know’ box.

REFERENCE No.

which explicitly stresses the existence of social class in Britain and its role in determining social mobility.

5. Social Mobility and Rite of Passage

Class perceptions among these four types of migrants strategically engage different reference points. *Hamsters* and *Storks* relate their social class position to the economic and social position in Poland, literally converting their London earnings into Polish currency. They believe that migration has improved their status because of the focus on their earning power in Poland. This explains why the British public sees them as having a strong ‘work ethic’, since their strategy is to maximise earnings and minimise the time needed to achieve this. Because *Searchers* and *Stayers* are more open to the prospect of living in the UK for longer, they emphasise most the openness of the British class system, where opportunities for the ambitious and hard working individuals are plentiful. They stress the amount and variety of opportunities available in London and emphasise other forms of capital crucial in a meritocratic environment, such as acquiring a language, becoming more mature, learning to sustain oneself, getting the know-how to operate in a capitalist labour market and living in a global city.

Given the age distribution of migrants, migration is seen by many as a rite of passage into adult life, a *school of life* – as most of them put it. Female respondents, in particular, mention this in the context of moving from the parental home ‘growing up’ and becoming independent. Working below one’s qualifications and de-skilling – however sometimes bitterly felt - is acceptable as long as it is for a short time and other forms of capital are acquired during that period.¹⁸

It may seem paradoxical that migrants mainly employed in low paid jobs see their social class position as having improved. However, this is only the case if we take a static, non-processual and state-centric view of migration. Most migrants emphasise the opportunities for social mobility which lie ahead and these opportunities are contrasted with a seemingly protectionist, non-meritocratic and anti-business Polish labour market.

¹⁸ This supports the findings of the COMPAS study, *Changing Status, Changing Lives*, see p. 39.

REFERENCE No.

6. De-Localisation of Class: Subjective and Objective Aspects of Class in Transnational Context

Since most respondents see their current occupation as temporary, either because of their migration strategies (*Storks, Hamsters*) or their potential social mobility (*Searchers, Stayers*), there is a sharp contrast between people's objective class position (occupation) and their subjective understanding of class. As the quantitative analysis has shown, many recent Polish migrants have relatively high levels of education despite the majority being employed in low waged jobs. However, their perception of social class is constructed dynamically in relation to projected opportunities rather than their current position in the labour market. Their transient attitude to their current occupation and an 'open options' strategy explains their clustering in low paid occupations despite their educational levels. This low return to education relates also to the strong criticism expressed by some respondents about the compatibility of Polish educational system with the modern capitalist labour market.

Although the dual character of social class has been noted in previous studies¹⁹, our research contains another dimension – the transnational construction of class. This results in the de-localisation of class identity, where individuals dynamically interpret their position with reference to several stratification systems. This strategy is maintained through actively participating in the economic and social life in Poland. Hence from our sample:

- 80% of our respondents make frequent visits to Poland, generally ranging from 3 to 12 times a year.
- 70% of respondents maintain strong economic and social interests in Poland – e.g. buying land, investing in real estate, business or education, job seeking, voting etc.
- 26% have bought or are planning to buy a flat or house from money earned in London.

¹⁹ Reid, *op. cit.*, pp. 33-44.

REFERENCE No.

7. Polish Ethnic Identity

Most respondents present what may be termed as an individualised and situational attitude towards their ethnicity. Half of the respondents, predominantly the young, expressed a mild attachment to Polish identity typically stating that ‘one should not judge the other on the basis of their nationality’. These ‘cosmopolitans’ defined themselves as Polish but their belief in British meritocracy, their largely positive attitude towards multicultural diversity and the *Searchers*’ strategy of keeping their options open made that definition compatible with other dimensions of identity.

Criticism of fellow Poles was one of the interviews’ most striking features. This criticism is made even more interesting since the interviews indicated that the vast majority of migrants maintained close ties with Poles in both the UK and Poland and are embedded (especially *Storks* and *Hamsters*) within Polish networks, both socially and economically. This combination of discursive hostility (60% report that they would not like to work for a Polish employer, 80% speak of shame from some Poles ‘staining’ the reputation of the group and 62% believe that one should be careful in contact with Poles) and ethnic cooperation became one of the main focuses of our analysis.

The conclusion is that for respondents, ethnicity is an ambiguous concept since it can be both a resource for accessing capital, networks and information and a source of disappointment, vulnerability and social class transgression. Through ethnic categorizing by the outsiders, individualistic migrants are being associated with people they would rather avoid contact with. Hence the horizontal ties of ethnicity are contested and replaced by individually constructed vertical class divisions between migrants, which are shaped by different occupational niches in London and the influence of different educational and class backgrounds in Poland.

Unsurprisingly, this attitude is shared by migrants occupying the same labour market niches, notably in the construction industry. Direct competition seems to result in deep suspicion and can lead to inequality and exploitation. There is also a clear gender division, with almost 80% of males reporting that one should be careful when doing business with co-ethnics, compared with only 50% of females. These findings

REFERENCE No.

imply that ethnic solidarity is a domain of ideal rather than day to day agency. We find that by discursive hostility towards co-ethnics, individuals communicate ‘warnings’ against treating ethnicity as the sole basis of trust and cooperation – another aspect of importance of individualistic attitudes of these migrants.

The relationship between Poles, therefore, tends to be opportunistic and individualistic, while pragmatically contesting dominant views on ethnic solidarity. People carefully manoeuvre between obligations of ethnic ties and own interests, but in contrary to previous research²⁰ show high levels of mutual cooperation by engaging in chain migration, information and resources exchange through their dense family, friends or regional networks (the boom in the ethnic labour market being another point). However, class and ethnicity conflict is common. Sometimes it drives people to engage in social mimesis by hiding their ethnicity to avoid being unfavourably judged by the British majority. Again this is pragmatically driven since they see the behaviour of other Poles as a potential liability which may affect their chances in the labour market.

Ethnicity also becomes a source of division in London’s local and transnational political arena since the established, post-WWII diaspora and newcomers now compete for public recognition in both Britain and Poland.²¹

8. Transnational Chain Migration and the Future

Research in Poland shows that migration chains established well before EU enlargement are now fully operational. As *Hamsters* or *Storks* return to Poland, new ones leave. Whilst migration from Poland has increased dramatically, as we have seen the flow is predominantly open ended, short term and circular. The well functioning network, which has evolved, puts each type of migrant into a special, interdependent and interconnected relationship. *Storks* and *Hamsters*, in order to minimise risks associated with moving and maximise earnings in the least possible time, rely strongly on the *Searchers* and *Stayers* whose networks and local knowledge are much

²⁰ B. Jordan (2002) ‘Migrant Polish workers in London: Mobility, labour markets and prospects for democratic development’, Paper presented at the *Beyond Transition: Development Perspectives and Dilemmas* Conference, Warsaw, April 12-13, 2002.

²¹ For more details, see M. Garapich, ‘Odyssean Refugees, Migrants and Power: Construction of the “Other” within the Polish “community” in the UK’.

REFERENCE No.

more rooted in the UK. For example, the employers in the construction industry in our sample were both *Searchers* and *Stayers* who employed mainly *Storks* and *Hamsters*.

The role of *Searchers* is crucial since they are keen to raise their own social and human capital in both countries simultaneously in order to keep their options open. They do this mainly by facilitating the migration chain and helping others to find work sometimes becoming informal job brokers. They represent the best example of a de-localised social class where social position and status depends on several reference points in more than one country. Furthermore, as *Searchers* settle, they can assist future waves of *Storks* and *Hamsters*, thus contributing to increased numbers involved in the migration system.

9. London's Cultural Diversity

The perception of a meritocratic and classless Britain contrasts with most respondents' belief that the divisions in London lie along ethnic and racial lines. In this racial and ethnic hierarchy they locate themselves as 'white' people rather than as Poles. Moreover, 54% state or implicitly suggest that 'whiteness' is an important feature in British society and assume a presence of a hierarchy of belonging in Britain. Many also consider 'whiteness' to be an asset and that white minorities are treated better than non-white people. Yet when talking about 'whiteness', respondents usually link it to English employers/friends/public attitudes towards Poles in general. This means that as Poles enter the web of social and economic interactions, they need to reassert their position within the hierarchy of groups. Emphasising their whiteness/Europeanness puts them into a strong position within this hierarchy. In contrast to ethnicity, which carries the danger of being associated with Poles from the wrong social class, an emphasis on race assumes membership within the dominant white English group, which also occupies higher social class position. This emphasis on 'whiteness' is encouraged by sections of the white majority²² and by comments from some media and politicians about the similarities between Poles and Britons as white, European and Christian²³ implying a cultural distance from other minorities.

²² Further evidence of this can be found in the CRONEM survey, where 90% of Poles thought they had been favourably or very favourably received by the British public.

²³ For more on this see the interim report: www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM

REFERENCE No.

The experience of London's diversity has resulted in 54% of respondents expressing enthusiastic to positive attitudes towards multiculturalism and treating it as one of the city's main strengths and attractions. At the same time approximately a third of the respondents disagreed and regarded ethnic diversity as abnormal. For them Poland's ethnic homogeneity was the desirable state of affairs and they expressed mild to strong racist views. This wide range of attitudes towards race was reflected in the response to the question about their reaction to their son/daughter getting into a relationship with someone of a different skin colour. 50% said that they would not have a problem, while 38% were more reluctant to accept it and 12% were not sure.

Almost all believe that London's diversity would be impossible in Poland. This implies that migration and living in a multicultural city has changed respondents' perceptions, leading them to criticise what they see as Polish intolerance. Such a change shows that multicultural London provides migrants with social and cognitive skills for pragmatically managing cultural difference in everyday interactions. Despite the overtly racist views expressed by a minority, even these respondents admitted that one can 'get used to it', that living in London requires tolerance and that multiculturalism is a fact of life, not an abstract ideology.

Activities, Outreach and Dissemination of the Project:

1. Media Engagement

- M. Garapich has been engaged in public debate in the Polish press. Through this link, the CRONEM team was contacted by BBC *Newsnight* for advice on Polish migration. Apart from an extensive briefing of the two reporters/producers on the subject, *Newsnight* commissioned a UK-wide survey of over 500 Polish migrants. The survey results (see: www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM) were aired on July 4, 2006.
- The research had extensive British, Polish (in the UK and Poland) and international media engagement. The full list of media outputs is on the ESRC Society Today website see www.esrc.ac.uk/ESRCInfoCentre/index.aspx
- The public and private user groups list can be found in the *End of Award Report*, p. 9.

5. Major Conferences and Workshops

- ‘London’s Polish Borders: Class and Ethnicity of Global City Migrants’, conference organised by CRONEM at the Polish Embassy, London, May 17, 2006. The event brought together representatives of: a) the Polish Embassy; b) the Embassies of the other A8 countries; c) the Home Office; d) leaders of the Polish community in Britain; e) academics from Poland; f) members of the business sector, especially those recruiting migrants; g) the British and Polish media; h) European Commission officials. S. Drinkwater and M. Garapich presented preliminary results from the project at the conference, which also featured an introduction by J. Eade, see: <http://www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM/polish-conf-presentations.htm>
- International conference in Kraków organised by CRONEM and the Centre for European Studies, Kraków, October 6-8, 2006. The conference brought together experts on Polish migration. J. Eade delivered a keynote speech and M. Garapich presented a paper. For more details, see: <http://www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM/krakow/about.htm>

REFERENCE No.

- Workshop in which the Polish language version of the final report will be presented in London, 23 January 2007.
- CRONEM in cooperation with the History and Governance Research Institute at the University at Wolverhampton is organising a one day workshop on up-to-date research on Polish migration to the UK, February 2, 2007.

3. Around 15 other presentations based on the project's findings have been made by Eade, Drinkwater and Garapich at national and international conferences. These are listed on the ESRC website www.esrc.ac.uk/ESRCInfoCentre/index.aspx

Outputs

Articles accepted/considered for publication

M. Garapich, 'Odyssean Refugees, Migrants and Power: Construction of the "Other" within the Polish "community" in the UK' in D. Reed and C. Brettel (eds), *Immigration and the Politics of Citizenship* (Routledge: in press).

S. Drinkwater, J. Eade and M. Garapich, 'Poles Apart? EU Enlargement and the Labour Market Outcomes of Immigrants in the UK' - downloadable as an IZA working paper from <http://ftp.iza.org/dp2410.pdf> and also submitted to *International Migration*.

M. Garapich, 'Soldiers and Plumbers: The Migration Industry and Civil Society after the EU Enlargement' - article submitted for a special issue of the *Journal of Ethnic and Migration Studies* (waiting for acceptance).

Monograph for Berghahn Books by J. Eade and M. Garapich under the title *The Plumber, His Lovers, and the Untold Story of Polish Migration to the United Kingdom: The Anthropology of a Transnational Field Between Poland the UK*

REFERENCE No.

A possible volume of articles on Polish migration from the Krakow conference for *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* (Journal of Economic & Social Geography)

Work in progress - two quantitative papers: 'Changing face of the Polish-born population in Britain' and 'The Calm before the storm? Poles in Britain, 1991-2001'.

Future Research Priorities

- 1) This research has shown the importance of reinserting social class into debates concerning multiculturalism and migration. It has also exposed the limitations of state-centric, 'objectivistic' and one-dimensional analyses of class formations when addressing a highly mobile, young and socially ambitious cohort. Rather than talk about migration from one country to another, it is more useful to focus on the emergence of a transnational European social mobility field where migration becomes a potentially gratifying continuity in time and an individual trajectory rather than a traumatic disruption of space and 'uprooting' of ties. At the same time there should be further exploration of the extent to which individuals are climbing the social ladder. This would require a longitudinal study, which uses both qualitative and quantitative data.
- 2) This present study should be treated as setting an agenda for future research since the dynamic reality of Polish migration constantly poses new questions. In particular, the extent to which Polish migrants have settled in the UK remains unknown. Moreover, if large numbers do settle for long periods then it is important to establish whether and what types of links will be maintained with Poland. For example, the amount sent in remittances is crucial since they are a vital source of development capital.
- 3) The study also reveals the importance of questions concerning integration, social cohesion and inter-communal relations in Britain. It brings the issue of identity politics and political participation into the foreground. What kinds of ethnic/class/generational dimensions will dominate the future political

REFERENCE No.

representation of Poles in the UK? Will they be represented at all? How will Polish migration contribute to the future of British multiculturalism?

CRONEM
Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and
Multiculturalism

University of Surrey

*Grant badawczy Economic and Social Research Council,
nr: RES-000-22-1294 ESRC*

Polscy migranci w Londynie – klasa społeczna i etniczność

Raport z badań¹

**Prof. John Eade
Dr. Stephen Drinkwater
Michał P. Garapich**

¹ Niniejszy dokument jest polskojęzyczną wersją raportu jaki został złożony ESRC w grudniu 2006 roku. Autorzy pragną podziękować dr Aleksandrze Galasińskiej oraz dr Magdalene Łukasiuk za pomocne uwagi.

1. Wstęp

1 maja 2004 roku Wielka Brytania otworzyła swój rynek pracy dla ośmiu nowych członków Unii Europejskiej, m.in. Polski. Fakt ten miał doniosłe znaczenie nie tylko w sensie politycznym, ale również naukowym. Zjawiska, których wcześniej badacze społeczni mogli się jedynie domyślać i które można było obserwować w sposób bardzo ograniczony, ukazały się bowiem w pełnej okazałości. Ze zrozumiałych względów migracje między Polską a Wielką Brytanią skupiają więc obecnie ogromne zainteresowanie nauki. Migracje dotyczą całokształtu świata społecznego obejmując zjawiska znajdujące się w polu zainteresowań ekonomii, demografii, badań rynku pracy, socjologii, antropologii społecznej i kulturowej, językoznawstwa, psychologii i wielu innych dziedzin. Niniejsze studium prowadzone było z perspektywy wypracowanej przede wszystkim w obrębie antropologii społecznej i socjologii oraz ekonomii.

Sfinansowane przez brytyjską Radę Badań Społeczno-Ekonomicznych badania prowadzone były przez instytut CRONEM (Center for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism), mieszczący się przy Uniwersytecie Surrey i Uniwersytecie Roehampton. Odbywające się między październikiem 2005 a wrześniem 2006 prace składały się dwóch komplementarnych części, jakimi była analiza brytyjskich danych statystycznych oraz jakościowe badania terenowe, podczas których drogą wywiadów pogłębionych i obserwacji uczestniczącej zebrano dane dotyczące relacji społecznych, strategii życiowych oraz rozumienia kwestii etniczności i klasy społecznej przez polskich migrantów mieszkających w Londynie.

Raport, który Państwo trzymają w ręku, jest polskojęzycznym sprawozdaniem z badań. Dodatkowym, uzupełniającym elementem jest wstępny raport z badań terenowych, wyniki sondażu przeprowadzonego przez CRONEM, a także dwa artykuły, jakie ukażą się w periodykach naukowych. Materiały te znajdziecie Państwo na stronach: www.surrey.ac.uk/arts/CRONEM.

2. Pytania badawcze i tło teoretyczne

Badania miały na celu odpowiedź na następujące, podstawowe pytania:

1. Jakie wnioski można wyciągnąć z analizy danych statystycznych na temat Polaków mieszkających w Londynie?
2. Jak polscy migranci rozumieją i identyfikują swoją pozycję społeczno-ekonomiczną na londyńskim rynku pracy i jak owo rozumienie można odnieść do analitycznych rozróżnień między pojęciami klasy społecznej i etniczności?
3. Jak polscy migranci rozumieją i identyfikują swoją pozycję społeczno-ekonomiczną w Polsce i jak owo rozumienie można odnieść do analitycznych rozróżnień między pojęciami klasy społecznej i etniczności?
4. W jaki sposób powyższe identyfikacje związane są z ich strategiami życiowymi i stylami życia?
5. Jakiego rodzaju więzi społeczno-ekonomiczne podtrzymywane są między migrantami a ich rodzinami lub znajomymi w Polsce?

Nasza perspektywa teoretyczna dotycząca definicji i metodologii obserwacji etniczności za punkt oparcia wzięła ustalenia antropologa społecznego Frederika Bartha odnoszące się do traktowania etniczności jako relacji społecznej, a nie esencjalnej cechy grupy². Innymi słowy, etniczność w naszych badaniach istnieje tylko jako relacyjny element komunikacji międzyludzkiej i definiowana jest przez ustalanie kulturowej, bądź społecznej granicy pomiędzy grupami ludzi. Tożsamość etniczna istnieje więc o tyle, o ile jest konstruowana wobec innego uczestnika społecznej interakcji. Dla Bartha jak i jego kontynuatorów proces identyfikowania granicy oddzielającej grupy ludzi miał jednocześnie znaczenie dla relacji władzy między uczestnikami interakcji i taką perspektywą tutaj przyjmujemy.

O wiele bardziej skomplikowanie sytuacja wygląda w przypadku pojęcia klasy społecznej, mającego w naukach społecznych ogromną tradycję. W naszym przypadku, podobnie jak w perspektywie dotyczącej etniczności, przyjmujemy perspektywę z punktu widzenia aktora społecznego i jego rozumienia, czym jest i w jaki sposób determinuje go w działaniu jego sytuacja społeczno-ekonomiczna. Przyjmujemy za punkt widzenia stanowisko socjolog Diane Reay, która również podkreśla aspekt komunikacyjny i relacyjny klasy społecznej stwierdzając, iż: *klasa społeczna to coś więcej niż tylko zarobki, to raczej skomplikowany zespół materialnych,*

² F. Barth (1969) *Ethnic Groups and Boundaries*, Boston: Little and Brown

dyskursywnych, psychologicznych predyspozycji i socjologicznych dyspozycji będących w użyciu w trakcie międzyludzkich interakcji w polu społecznym³. Szersze omówienie teoretycznego stanowiska badań znajdziecie Państwo w anglojęzycznej wersji raportu.

3. Metodologia i badana próba

Jak już wspomniano w badaniach podjęto podwójną strategię metodologiczną łącząc metody ilościowe z jakościowymi. Te pierwsze korzystały przede wszystkim z Labour Force Survey i brytyjskiego spisu powszechnego. Dane te porównano z danymi Home Office zbieranymi w ramach Workers Registration Scheme. Potwierdzając dokładność LFS, dane z WRS dostarczyły potrzebnych informacji do selekcji respondentów w celu zmaksymalizowania reprezentatywności, co przy populacji migrującej nigdy nie jest możliwe w stu procentach.

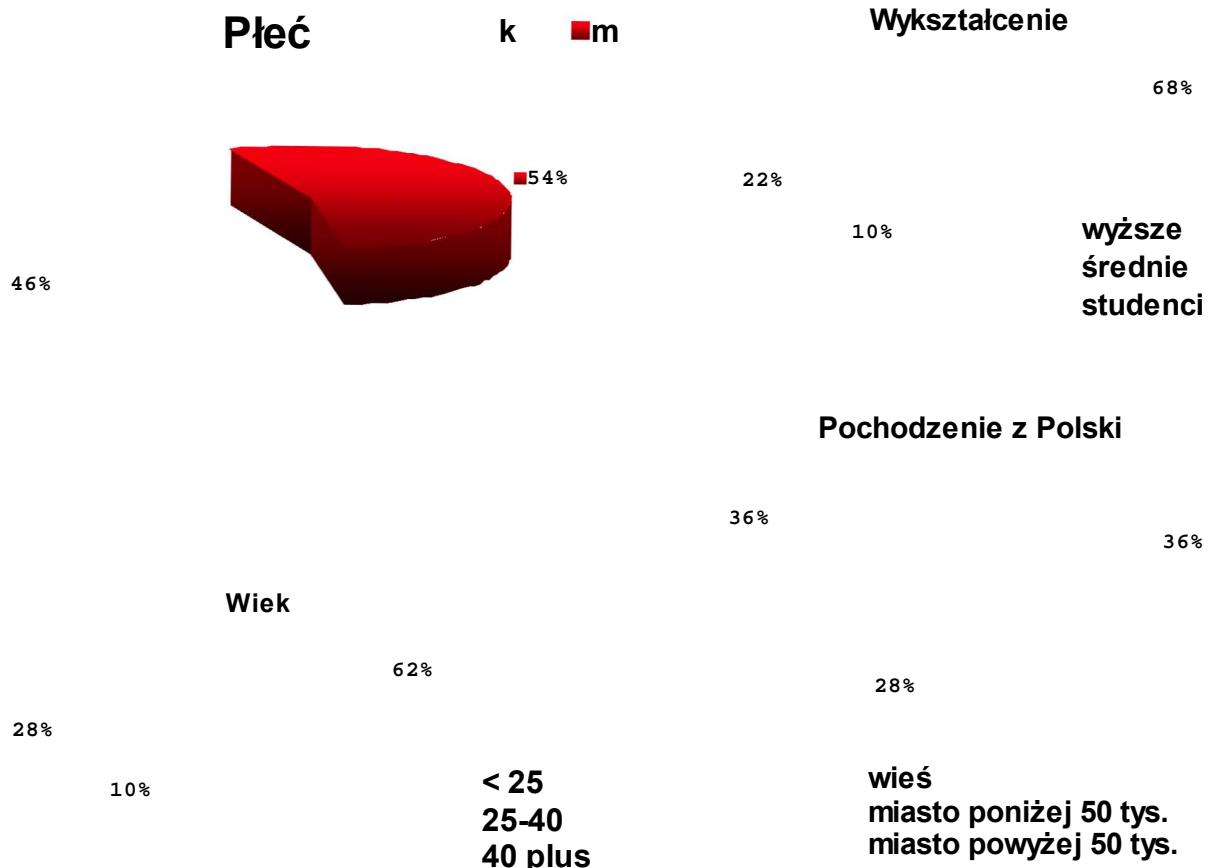
Jakościowa część danych pochodziła z 50 wywiadów pogłębionych oraz obserwacji uczestniczącej. Ponieważ jednym z problemów badawczych było spenetrowanie sieci migracyjnych i przeprowadzenie wywiadów z rodzinami i przyjaciółmi migrantów, zastosowano metodę multi-lokalnej etnografii. W trakcie badań w Polsce przeprowadzono wywiady z 19 osobami w pięciu miejscowościach – zarówno na wsi, w mniejszych miejscowościach, jak i w dużych miastach. Respondenci londyńscy zostali wyselekcjonowani wedle demograficznych danych odpowiadających profilowi migranta polskiego, jaki wyłania się z WRS⁴ i LFS. Z uwagi na maskymalizację reprezentatywności, starano się dojść do różnych sieci i środowisk migrantów, często losowo wybierając respondentów. Dodatkowo CRONEM przeprowadził wśród Polaków ogólnokrajowy sondaż dotyczący strategii migracyjnych i planów osiedlenia się osób przybyłych po 2003 roku⁵. Wywiady (narzędzie badawcze dostępne jest w raporcie z badań terenowych: www.surrey.ac.uk/arts/CRONEM) przeprowadzono w języku polskim, zanonimizowano, przepisano i zakodowano w programie porządkującym dane etnograficzne Nvivo7. Z uwagi na to, iż wiele określeń stosowanych przez polskich migrantów pozostało w języku polskim, na potrzeby czytających wywiady sporządzono polsko-angielski słownik wyrażeń stosowanych przez migrantów. Wszelkie materiały z badań znajdują się w banku danych QualiData na Uniwersytecie w Essex.

³ D. Reay (1998) ‘Rethinking social class: Qualitative perspectives on gender and social class’, *Sociology*, 32: 259-75.

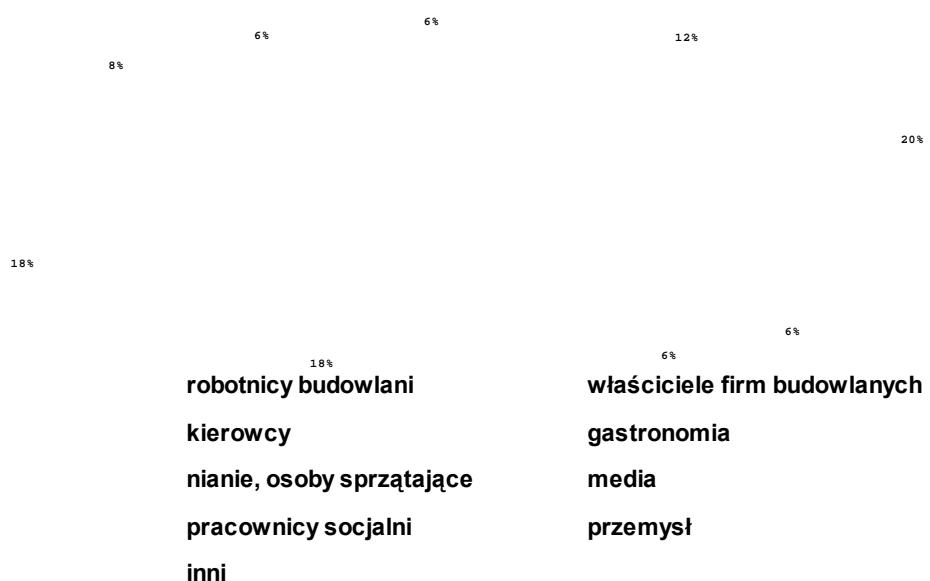
⁴ Podstawowe dane znaleźć można: *Department of Work and Pensions report*, Jonathan Portes i Simon French (2005): <http://www.dwp.gov.uk/asd/asd5/WP18.pdf> bądź http://www.ind.homeoffice.gov.uk/aboutus/reports/acquisition_monitoring_report

⁵ Sondaż i wyniki dostępne są na www.surrey.ac.uk/arts/CRONEM

4. Próba badana

Zawód wykonywany w Londynie

5. Analiza statystyczna

Polscy migranci, którzy przybyli w ostatnich latach, w większości pracują na niskopłatnych stanowiskach. Dane LSF na przykład wskazują, że Polacy przybyli po 2003 roku zarabiają nieco powyżej 6 funtów za godzinę – przy migrantach z innych krajów europejskich (starej 15-tki) zarabiających 10.52 na godzinę. Polacy, którzy przybyli przed 2000 rokiem, zarabiają już 11 funtów na godzinę. Z kolei migranci, którzy przybyli na początku lat 90-tych, zarabiają niewiele więcej niż ci, którzy przybyli po maju 2004 roku. Dodatkowo, mimo iż Polacy są w podobnym wieku i mają podobne wykształcenie jak migranci z pozostałych krajów akcesyjnych, najwyraźniej mniej ze swojej edukacji korzystają w sensie finansowym. Dane wskazują na fakt, iż poziom wykształcenia w mniejszym stopniu przekłada się na wysokość pensji w przypadku Polaków przybyłych w ostatnim czasie, niż w przypadku Polaków z wcześniejszych fal migracyjnych.

Dane o zarobkach również wskazują, że około trzech czwartych ostatnio przybyłych Polaków pracuje w tzw. pracach rutynowych (po ang. *semi-routine, routine jobs*) niewymagających kwalifikacji. Kontrast jest wyraźny, kiedy porównamy dane z innymi populacjami – profesjonalisci oraz managerowie stanowią 68% wśród migrantów z krajów anglo-języcznych, 42% z innych krajów europejskich i 10% z krajów akcesyjnych. Jednocześnie daje się zauważyć proces mobilności zawodowej, gdyż jak wynika z LFS, sporo migrantów z krajów akcesyjnych z wcześniejszych fal awansuje do pozycji profesjonalistów i wykwalifikowanych pracowników. Dane ponadto wskazują na fakt migracji młodych Polaków do Londynu już przed akcesją do UE; między 1991 a 2001 rokiem jedynym miejscem w Wielkiej Brytanii, gdzie wzrastała liczba osób z polskim obywatelstwem, była właśnie brytyjska stolica. Analiza danych wskazuje, iż polscy migranci w owym czasie wykonywali prace bardziej związane z zarządzaniem, wyspecjalizowanymi zawodami niż pracą półwykwalifikowaną jak to jest obecnie. Z czasem jednak owa różnica uległa zmniejszeniu a korelacja między wykształceniem a zarobkami jest o wiele bardziej wyraźna w 1991 roku niż w 2001. Niniejsze dane stanowią jedynie przegląd najważniejszych kwestii ekonomicznych, jakie wyłoniły się z analizy danych statystycznych. Zainteresowanych szczegółami odsyłamy do angielskiej wersji raportu oraz artykułu *Poles Apart? EU Enlargement and the Labour Market Outcomes of Immigrants in the UK*, jaki znajdziecie Państwo na stronach internetowych CRONEM:

<http://www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM/polish/reports.htm>

6. Migracja i merytokracja

Jakościowe badania sytuują powyższe dane w o wiele bardziej dynamicznym świetle. Pytaliśmy bowiem respondentów o ich percepcję awansu, stratyfikacji, podziałów społecznych i ogólnie pojętej klasy społecznej. Wywiady zawierały pytanie wzięte z International Social Survey Programme dotyczące percepcji nierówności społecznych (wizualizacja modeli znajduje się w raporcie z badań terenowych). Respondentom pokazywano model stratyfikacji i proszono o wskazanie Polski oraz Wielkiej Brytanii, a następnie ulokowanie siebie na obu modelach. Wyniki wskazują na percepcję obu krajów wedle dychotomicznie pojętych wzorów: Dla 76% respondentów Polska to kraj bez klasy średniej z ostrym podziałem na elity i ubogie społeczeństwo na dole drabiny społecznej. Z kolei 84% respondentów widzi w Wielkiej Brytanii społeczeństwo klasy średniej oparte na merytokracji, gdzie awans społeczny jest możliwy i zależy od umiejętności i pracy, a nie koneksji, urodzenia bądź działań pozaprawnych. Ponad połowa traktuje własną migrację jako awans społeczny, a 14% twierdzi, iż w wyniku migracji zajmuje w Wielkiej Brytanii niższą pozycję lub, że uległo deklasacji. Mniej więcej podobna grupa (14%) nie widzi zmian a swojej pozycji, bądź odmawia usytuowania się na modelu brytyjskim mówiąc: „nie widzę siebie tutaj” (12%).

7. Strategie migracyjne i klasa społeczna

Umiejscowienie na modelach nie wyczerpywało jednak skomplikowanej kwestii percepcji klasy społecznej gdyż większość respondentów konstruowało własne rozumienie klasy w oparciu o punkty odniesienia zarówno w Polsce jak i Londynie. Ich stosunkowo niedługi okres pobytu w Wielkiej Brytanii skłaniał do traktowania klasy w kontekście potencjalnych możliwości, nie aktualnie zajmowanego stanowiska. W odróżnieniu od społeczeństwa brytyjskiego, migranci polscy mówią więc o klasie społecznej w kontekście przyszłości, jest to język możliwości i perspektyw, a nie aktualnej zajmowanej pozycji zawodowej czy finansowej. Stąd 86% wykazuje dość egalitarną zasadę, iż zasadniczą zaletą pracownika nie jest zawód, ani zarobki, ale ‘jak praca została wykonana’. Liczy się więc *jak* a nie *co* się robi, co dodatkowo podkreślone jest przez najczęściej powtarzane w wywiadach przysłowie: ‘żadna praca nie hańbi’ – zawsze jednak z podkreśleniem jej tymczasowości. W tym sensie podejście do klasy charakteryzuje się traktowaniem obecnie wykonywanej pracy i związanej z nią pozycji społecznej jako

tymczasowej, przejściowej i będącej jedynie środkiem do celu⁶. Traktowanie własnej percepji klasy w kategoriach czasu i procesu jest szczególnym rysem narracji respondentów. Migracja nie jest więc traktowana jako linearny ruch w przestrzeni skojarzony z zerwaniem i separacją, ale raczej jako ujęty w czasie, nielinearny proces szukania perspektyw (niezależnie gdzie umiejscowionych) i kontynuacji indywidualnej drogi życiowej.

Z tego też powodu naszym zdaniem rozumienie przez naszych respondentów pojęcia klasy i własnej zajmowanej pozycji społeczno-ekonomicznej w Londynie związane jest ściśle z podejmowaną strategią migracyjną, planami osiedleńczymi i stopniem zaangażowania w praktyki transnarodowe. W tym celu dokonaliśmy rozróżnienia migrantów na cztery podstawowe typy. Są to typy idealne i pamiętać należy, iż migranci mają dużą swobodę manewru i mogą przechodzić z jednej kategorii w drugą:

- *Bociany* (20%) – to typowi migranci sezonowi, głównie zatrudnieni w niskopłatnych sektorach rynku. Kategoria obejmuje różnego rodzaju jednostki – rolników migrujących na londyńskie budowy w miesiącach jesiennych i zimowych lub studentów przyjeżdżających na lato (szczególny rodzaj stanowią studenci studiujący zaocznie w Polsce a pracujący w Londynie, co wymaga przemieszczania się co dwa tygodnie na zajęcia), niemniej celem jest zawsze maksymalizacja zarobków przy minimalizacji wydatków i czasu jaki spędza się w Londynie. *Bociany* zazwyczaj pozostają w Londynie od dwóch do sześciu miesięcy. Ponieważ zazwyczaj zapewniają sobie zatrudnienie i mieszkanie poprzez sieci migracyjne, ten typ migranta ma tendencję do skupiania się w gęstych polskich środowiskach, co zwiększa na aktywność w tych samych niszach rynku pracy prowadzi do konkurencji, a niekiedy wzajemnej niechęci. Ich rozumienie klasy opiera się wyłącznie o punkty odniesienia usytuowane w Polsce, we własnym rodzinnym środowisku. Strategia *bociania* może być stałym, długofalowym sposobem na życie. Jest jednym z typowych rysów zachowań migracyjnych Polaków w ogóle⁷ a proces integracji europejskiej i rozwój nowoczesnych form komunikacji i ułatwień w transporcie zdecydowanie ułatwił tego typu transnarodowe praktyki, czego skrajnym przykładem są lekarze jeżdżący do Wielkiej Brytanii raz w tygodniu na dyżury.
- *Chomiki* (16%) – migranci podejmujący tę strategię traktują swój wyjazd do Londynu jako jednorazowy sposób akumulacji określonego kapitału zbieranego w celu inwestycji

⁶ Potwierdza to ustalenia badań przeprowadzonych przez ośrodek COMPAS w Oxfordzie, por. <http://www.compas.ox.ac.uk/changingstatus>

⁷ Patrz: *Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu*, pod red. Marka Okólskiego i Ewy Jaźwińskiej. Warszawa SCHOLAR 2001

w Polsce. W porównaniu z *bocianami* ich pobyt w Londynie trwa dłużej i jest raczej nieprzerwany. Niemniej podobnie jak tamci, skupiają się w niskopłatnych sektorach zatrudnienia i są umocowani w gęstych sieciach społecznych złożonych przeważnie z polskich migrantów. Podobnie jak *bociany*, widzą migracje jako akt wiodący do awansu społecznego w Polsce.

- *Buszujący*⁸ (42%) – To grupa respondentów, którzy celowo nie sytuują swojej najbliższej przyszłości w konkretnym miejscu – starają się maksymalizować liczbę dostępnych opcji niekoniecznie ograniczonych do jednego kraju. W tej grupie przeważają młodzi, indywidualistycznie nastawieni i mobilni społecznie migranci występujący niemal we wszystkich sektorach rynku – od niskopłatnych zawodów po wysoko wyspecjalizowane. Respondenci ci podkreślają otwartość swoich planów migracyjnych – strategię, którą określiliśmy jako intencjonalną nieprzewidywalność. *Buszujący* skupiają się na zwiększaniu własnego kapitału ekonomicznego i społecznego zarówno w Polsce jak i Wielkiej Brytanii nie wykluczając żadnej z opcji – pracy w Polsce, w Londynie lub dalszej migracji. Ich odmowa indywidualnej terytorializacji w obrębie jednego państwa wskazuje na adaptację do postnarodowych warunków współczesnego, elastycznego i zdereglowanego europejskiego rynku pracy⁹.
- *Łososie* – (22%) migranci, którzy podkreślają, że nie wrócą do Polski, „chyba na starość” (stąd nazwa), i zamierzają w Londynie pozostać. Ta grupa również przejawia silne aspiracje mobilności społecznej, tym razem jednak biorąc za punkt odniesienia przede wszystkim system społeczny w Wielkiej Brytanii. Grupa ta wyróżnia się poglądem, iż brytyjski system klasowy determinuje awans społeczny, w odróżnieniu od pozostałych grup nie kładzie więc w tak silny sposób nacisku na jego merytokratyczne właściwości.

⁸ Por. Grabowski M.H., *Migracje a rozwój* [w:] „Migracje. Szansa czy zagrożenie?”, Seria: Polskie Forum Obywatelskie, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2005, s. 10. Termin stosowany jest również w badaniach nad migracjami do Warszawy, por. Magdalena Łukasiuk-Gmureczyk, „Migracja do Warszawy w latach 1998-2005. Obraz kulturowy i społeczny” praca doktorska, Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW

⁹ *Intencjonalna nieprzewidywalność* w dobitny sposób została zaprezentowana w odpowiedzi na jedno z pytań zawartych w WRS a dotyczących intencji pozostania w Wielkiej Brytanii. Na pytanie: Jak długo masz zamiar przebywać w Wielkiej Brytanii? 43% osób odpowiedziało ‘mniej niż 3 miesiące’ a 48% zakreśliło odpowiedź ‘nie wiem’ bądź pozostało pytanie bez odpowiedzi.

8. Mobilność społeczna i rytual przejścia

Percepcja klasy społecznej przez cztery wymienione typy migrantów charakteryzuje się korzystaniem z różnych punktów odniesienia – zarówno w Polsce jak i Wielkiej Brytanii. *Chomiki i bociany* odnoszą się do swojej sytuacji na rynku pracy w Londynie mając na uwadze przede wszystkim pozycję społeczno-ekonomiczną w Polsce, niekiedy dosłownie przeliczając zarobki na polską walutę. Wierzą, iż migracja przyczyniła się do ich awansu społecznego, ponieważ poprawiła ich pozycję społeczno-ekonomiczną w Polsce, gdyż środki akumulowane są przeznaczane na konsumpcję tylko tam. Ich strategia maksymalizacji zysków przy minimalizacji wydatków i czasu migracji tłumaczy, dlaczego brytyjskie społeczeństwo widzi w Polakach ludzi posiadających silną „etykę pracy”. Ludzie ci skoncentrowani są na podniesieniu swojej pozycji w Polsce w jak najkrótszym czasie i gotowi są do dużych poświęceń, by cel ten osiągnąć - poprzez długie godziny pracy, pracę w weekendy, powstrzymywanie się od brania urlopów etc.

Z kolei *buszujący i łososie* z racji akcentu położonego na poszukiwanie większych możliwości i otwartość jeśli chodzi o strategie migracyjne są bardziej skłonni podkreślać otwartość brytyjskiego systemu klasowego (*łososie* w mniejszym stopniu). Wskazywanie na wielość możliwości i szans w Londynie w opozycji do sytuacji w Polsce jest dominującym rysem odpowiedzi tych respondentów. Jednocześnie przy podkreślaniu możliwości rozwoju, respondenci z tej grupy nie ograniczają się jedynie do kwestii zawodowych, ale podkreślają inne formy kapitału, jakie daje życie w globalnym mieście: poznanie języka, uniezależnienie się od rodziców, dojrzewanie, opanowanie wiedzy, w jaki sposób poruszać się po wysoko rozwiniętym kapitalistycznym rynku pracy, czy bliska interakcja z ludźmi należącymi do odmiennych kultur, subkultur i praktykującymi inne style życia.

We wszystkich grupach jednocześnie dominuje percepcja migracji – nie bez powodu, zważywszy na wiek migrantów – jako rytuału przejścia w funkcjonujący system rynkowy, inicjacji w dorosłość, osiągnięcia dojrzałości, szkoły życia. Zwłaszcza kobiety jako pozytywny aspekt wyprowadzki do Londynu podkreślają motyw niezależności od domu rodzinnego, będący elementem procesu dorastania. W tym kontekście praca poniżej klasyfikacji – jakkolwiek czasami odczuwana jako dyskomfort – jest do zaakceptowania pod warunkiem swojej tymczasowości oraz wchodzenia w posiadanie innego rodzaju kapitałów.

Traktowanie polskiego rynku pracy jako negatywnego kontrapunktu, w którym - w opinii migrantów - panuje nepotyzm, złe traktowanie pracowników i nieprzyjazna wobec przedsiębiorczości atmosfera, ma jeszcze inną istotną funkcję. W przeważającej większości

migranci, tworząc dychotomiczny obraz rynków pracy w obu krajach, utwierdzają się w przekonaniach dotyczących brytyjskiej merytokracji, a co za tym idzie - przeświadczenie o własnych szansach na londyńskim rynku pracy. To dlatego większość respondentów nie przywiązuje wagi do klasowych podziałów społecznych w Wielkiej Brytanii. Można to określić mechanizmem automatywującym, gdy zbytnie skupienie uwagi na klasowych podziałach społecznych równałoby się zakwestionowaniu wiary w merytokratyczny brytyjski rynek pracy, a więc we własne na nim szanse. Nadal funkcjonujący i silnie motywujący mit opływającego w dobra Zachodu dodatkowo wzmacnia ów dychotomiczny podział jaki funkcjonuje w percepceji respondentów.

9. Delokalizacja klasy społecznej poprzez transnarodowe usytuowanie

Wydawać by się mogło dość paradoksalnym, że migranci zatrudnieni na niskopłatnych pozycjach – na co wskazują dane ilościowe - traktują własną sytuację społeczno-ekonomiczną jako ulegającą poprawie. Ale przyjmując mniej statyczną, państwo-centryczną a bardziej dynamiczną, percepcję migracji jako nielinearnego procesu – paradoks wskazuje raczej na niedoskonałość naszych kategorii pojęciowych, które ograniczają ujęcia klasy czy pozycji do kontekstu jednego państwa. Migranci konstruują własną pozycję i rozumienie klasy społecznej w oparciu o własne transnarodowe usytuowanie w obu kontekstach jednocześnie – proces określony przez nas jako delokalizacja klasy społecznej. Ich percepja awansu społecznego wiąże się również z wagą, jaką przypisują pozaekonomicznym gratyfikacjom, które stanowią inwestycję w przyszłość – zdobywanie doświadczenia, kwalifikacji, kontaktów, nowych sieci społecznych, języka - te zaś mogą być aplikowane niezależnie od miejsca. Tłumaczy to ustalenia analizy ilościowej, gdzie duży odsetek ludzi wykształconych zatrudniony jest na niskopłatnych posadach. Percepja obecnego zatrudnienia w kategoriach czasowych, jako etapu w biografii jednostki, którego konsekwencje są kwestią nieprzewidywalną, jest więc ściśle związana z możliwościami, jakie dają transnarodowe działania migrantów – te bowiem wymagają stałej gotowości do mobilności. Dodatkowo, większość respondentów z wyższym wykształceniem krytycznie ocenia system edukacyjny w Polsce jako nieprzygotowujący absolwentów do funkcjonowania w gospodarce kapitalistycznej. W kontekście niekompatybilności polskiego systemu edukacji do wysoko wyspecjalizowanego kapitalistycznego rynku pracy, londyńska ‘szkoła życia’ nabiera dodatkowej wartości.

Transnarodowy wymiar konstruowania własnej percepcji klasy społecznej, który korzysta z punktów odniesienia w co najmniej dwóch krajach, wiąże się bezpośrednio z działaniami ludzi, którzy bezproblemowo poruszają się w transnarodowej przestrzeni i starają się korzystać na funkcjonowaniu w dwóch kontekstach jednocześnie. Strategia ta oznacza, iż większość respondentów aktywnie uczestniczy w ekonomicznym i społecznym życiu w Polsce, na przykład:

- 80% respondentów odbywa częste podróże do Polski – od 3 do 12 rocznie
- 70% respondentów podtrzymuje ekonomiczne i społeczne relacje z Polską, np. kupując, bądź szukając nieruchomości, szukając możliwości rozwoju własnego transnarodowego biznesu, kontrolując rozwój sytuacji na polskim rynku pracy, biorąc udział w wyborach, debatach internetowych, przesyłając pieniądze etc.
- 26% respondentów kupiło, bądź planuje kupić nieruchomość w Polsce za pieniądze zarobione w Londynie.

Badania wskazują, iż sieci migracyjne powstałe grubo przed wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej obecnie są w stanie dynamicznego rozwoju. Niemal wszyscy badani posiadali znajomych w Londynie przed przyjazdem, 60% przyznaje, iż aktywnie pomogło znajomym/rodzinie w znalezieniu pracy bądź mieszkania, 40% przyznaje, iż sami otrzymali taką pomoc. Wzrost migracji od 2004 roku¹⁰ jest więc wywołany większą swobodą rozwoju od dawna już istniejących sieci migracyjnych. Ów rozwój związany jest z inną cechą, jaką jest współzależność wymienionych typów strategii migracyjnych – *bociany* i *chomiki* w celu minimalizacji ryzyka związanego z migracją i maksymalizacji zysków w dużym stopniu polegają na *buszujących i łososiach*, których bardziej rozwinięta sieć kontaktów w społeczeństwie brytyjskim i znajomość lokalnego kontekstu jest ważnym zasobem. Najlepszym przykładem jest fakt, iż właściciele firm remontowych w naszej próbie – *buszujący i łososie* – zatrudniali przede wszystkim migrantów sezonowych. W tym sensie migracje sezonowe pozostają w funkcjonalnej zależności od migracji długotrwałych i na odwrót. Zważywszy na gotowość do maksymalizacji godzin pracy (wedle formuły zarobić jak najwięcej w jak najkrótszym czasie), co bezpośrednio przekłada się na wydajność, migranci sezonowi – *chomiki i bociany* – są poszukiwanym typem pracownika, zwłaszcza w przemyśle remontowo-usługowym. Jednocześnie silna konkurencja w tym sektorze powoduje, iż migranci z większym stażem w Wielkiej Brytanii – *łososie* – są w

¹⁰ Aczkolwiek należy pamiętać, iż 1 maja 2004 nie był punktem zerowym. W latach 2002-2003 do Wielkiej Brytanii wjechało ponad pół miliona obywateli polskich, a Polacy stanowili grupę będącą na pierwszym miejscu, jeśli chodzi o odmowę wjazdu na Wyspy Brytyjskie.

lepszej sytuacji jeśli chodzi o dostęp do zamówień, większych zleceń etc. a więc to oni w przeważającej mierze są pracodawcami w tym sektorze.

W tym dynamicznie rozwijającym się łańcuchu migracyjnym ważną rolę odgrywają *buszujący* ze względu na swoją niepewność co do ostatecznego umiejscowienia się w jednym kontekście. Ponieważ przemieszczają się między Polską a Londynem dość często, starają się poszerzać możliwości rozwoju oraz nabywać kapitał społeczny i ekonomiczny w obu środowiskach. W Polsce skutkuje to często podjęciem roli brokerów decyzji migracyjnych; osoba taka z racji bycia źródłem cennych informacji na temat Wielkiej Brytanii, życia i warunków tam panujących a nawet możliwości zapewnienia zatrudnienia, staje się istotnym elementem podtrzymującym i stymulującym migracje. Ponieważ jej pozycja społeczna zależy w bezpośredni sposób od transnarodowych praktyk jest ona dobrą ilustracją zdecentralizowanej percepcji klasy społecznej.

10. Tożsamość etniczna

Stosunek do polskiej tożsamości etnicznej u większości respondentów można określić jako sytuacyjny i zindywidualizowany. Większość respondentów – przeważnie osoby młode - nie przywiązuje do polskiej tożsamości zbyt wielkiej wagi, deklarując często, iż „nie można oceniać ludzi na podstawie ich narodowości”. Ci kosmopolici definiowali siebie jako Polaków, niemniej nie stawiali tożsamości etnicznej jako determinującej ich strategie życiowe a polskość nie ma w ich narracjach szczególnie eksponowanego miejsca.

Co natomiast było szczególnie interesujące w wywiadach, to krytyczny stosunek do innych osób, z którymi w przekonaniu respondentów wiązała ich więź etniczna – czyli do innych Polaków. Ów podejrzliwy stosunek do polskości jest godny podkreślenia, zwłaszcza, iż – jak wskazują dane powyżej – większość migrantów korzysta z umocowania w sieciach społecznych złożonych z Polaków. Ta dyskursywna niechęć (60% twierdzi, że nie chciałaby mieć polskiego pracodawcy, 80% mówi o ‘wstydzie’ za innych Polaków i zagrożeniu dla reputacji grupy, jaki stanowią elementy ‘niepożądane’, 62% uważa, iż należy być ostrożnym w relacjach z Polakami) połączona z rzeczywistością społeczną, w której mamy do czynienia ze ewidentną współpracą w obrębie grupy etnicznej, była przedmiotem naszej szczególnej uwagi. Silne w wywiadach elementy budowania granicy oddzielającej i klasyfikującej poszczególne kategorie osób w obrębie polskiej grupy etnicznej pozwalają przypuszczać, iż polska tożsamość jest silnie związana ze stosunkami pomiędzy klasami społecznymi.

Dla większości respondentów więc relacja etniczna ma charakter dość ambiwalentny - z jednej strony może być zasobem dającym dostęp do sieci społecznych, informacji, pracy etc. – a z drugiej może być źródłem rozczarowania, narażenia na nadużycie zaufania a także sytuacji klasowej transgresji. Ta ostatnia zwłaszcza jest źródłem nieustannych niepokojów migrantów, gdyż wskutek etnicznej kategoryzacji przez brytyjskie społeczeństwo, indywidualistycznie nastawieni migranci zostają skojarzeni z jednostkami, z którymi w Polsce nigdy nie nawiązywaliby interakcji, a raczej od których celowo by się dystansowali. Kategoria ‘Polaków’ – zarówno używana z zewnątrz (przez brytyjskie społeczeństwo) jak i przez samych respondentów niesie więc za sobą potencjał niebezpiecznego zniesienia różnic klasowych, edukacyjnych, światopoglądowych, wiekowych, na rzecz wyobrażonych horyzontalnych podobieństw wynikających z etniczności. Stąd w wywiadach częstszym zabiegiem jest kontestacja horyzontalnych więzi etnicznych na rzecz wertykalnych barier, które podkreślają istnienie negatywnych grup odniesienia – Polaków, z którymi respondent by się nie identyfikował, lub wręcz do których ma stosunek wrogi. Dla respondentów o wiele istotniejsze są więc różnice wynikłe z różnych nisz zajmowanych na rynku pracy, pochodzenia klasowego w Polsce, różnic edukacyjnych, a nawet fizycznych odmienności, niż podobieństwa wynikające z podzielanej polskiej tożsamości etnicznej.

Ze powyższych względów nastawienie niechęci do Polaków jest najsilniejsze tam, gdzie konkurują oni o te same zasoby i zajmują te same nisze, zwłaszcza na rynku remontowo-usługowym. Bezpośrednia konkurencja wydaje się prowadzić do wzajemnej podejrzliwości a nawet – zdaniem respondentów – często do sytuacji nierówności i wykorzystywania. Daje tutaj o sobie znać silne zróżnicowanie według płci – 80% mężczyzn twierdzi, że należy uważać, kiedy robi się interesy z rodakami, a jedynie 50% kobiet podziela tę opinię. W tym sensie wedle respondentów etniczna solidarność i współpraca jest domeną raczej ideału niż codziennej rzeczywistości. Ale dyskursywna niechęć i manifestowany brak zaufania ma też inną funkcję – jest mianowicie rodzajem pragmatycznej filozofii działania migranta, komunikatem ostrzegawczym przed absolutyzacją i sentymentalizacją więzi etnicznych czy narodowych. Tak zwany przez nas *mit polskiego oszusta*¹¹ jest strategicznym sposobem na poinformowanie partnerów interakcji, iż więzi etniczne nie są jedyną podstawą zaufania i współpracy, a na kapitalistycznym rynku pracy liczą się zgoła inne wartości, niż podzielana przynależność do wyobrażonej wspólnoty.

¹¹ W żadnym wypadku nie oznacza to, iż przypadki łamania norm społecznych nie mają miejsca – używamy pojęcia mitu funkcjonującego w teorii antropologicznej.

Tak więc etniczność rozumiana jako więź przez migrantów polskich ma w przeważającej mierze indywidualistyczne i instrumentalne znaczenie. Migranci lawirują pomiędzy własnymi interesami a obowiązkami wynikłymi z więzów etnicznych, jakie nakłada na nich grupa czy dominująca ideologia. Często dochodzi do dysonansu między etnicznością a klasą, co w szczególnych sytuacjach doprowadza do ukrywania własnej etniczności w obawie przed nieprzychylną oceną ze strony brytyjskiej większości¹². Wedle respondentów zachowanie innych Polaków jest potencjalnym zagrożeniem ich pozycji na rynku pracy, gdyż Brytyjczycy będą stereotypizować Polaków negatywnie – stąd podkreślanie dystansu do etniczności. Tutaj najczęściej wznoszona jest w obrębie grupy etnicznej granica podkreślająca różnice edukacyjne i klasowe między migrantami, co ma na celu likwidację jakiekolwiek asocjacji z jednostkami uznanymi za nieporządane, ‘psujące opinię’.

W tym sensie podkreślanie wewnętrznych odmienności populacji migrujących Polaków ma na celu relatywizację i zdystansowanie się od więzów etnicznych traktowanych jako absolutne, zwłaszcza przez dyskurs nacjonalistyczny.

Niemniej nie oznacza to, co sugerowały poprzednie badania¹³, załamania się więzi społecznych i sytuacji bezwględnej amoralnej konkurencji w warunkach migracyjnych. Jak wskazaliśmy powyżej, migranci wykazują duży stopień wzajemnej współpracy podtrzymując dynamikę łańcucha migracyjnego, wymianę informacji i wzajemnego wsparcia emocjonalnego w decyzjach migracyjnych. Przeważnie jednak ma to miejsce w obrębie małych sieci rodzinnych, regionalnych lub przyjacielskich. Inną wskazówką kooperacji w obrębie grupy etnicznej jest wciąż niezbadany żywiołowy rozwój na polskim rynku etnicznym w Londynie obejmujący niemal każdy sektor usług.

Percepcja etniczności jest też źródłem nieporozumień pomiędzy grupami emigrantów pochodzącymi z różnych fal migracyjnych, a kwestia granicy i braku współpracy pomiędzy zasiadającą wspólnotą emigrantów powojennych i ich spadkobierców oraz migrantami przybyłymi niedawno często podnoszoną kwestią w wywiadach.¹⁴

¹² Najwyraźniej widać to przy pytaniu sytuacyjnym: *Jedziesz metrem i wchodzisz grupa pijanych i głośnych Polaków. Co czujesz?* Więcej na ten temat patrz raport z badań terenowych:

<http://www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM/polish/reports.htm>

¹³ B. Jordan (2002) ‘Migrant Polish workers in London: Mobility, labour markets and prospects for democratic development’, referat na konferencji *Beyond Transition: Development Perspectives and Dilemmas Conference*, Warszawa, kwiecień 12-13, 2002.

¹⁴ Więcej na ten temat: M. Garapich ‘Odyssean Refugees, Migrants and Power: Construction of the Other within the Polish “community” in the UK’ <http://www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM/polish/reports.htm>

11. Polacy w wielokulturowym Londynie

Percepcja merytokratycznego i bezklasowego Londynu, jaka generalnie dominuje w narracjach migrantów, dopełniona jest przez uznanie, iż podziały w brytyjskiej stolicy przebiegają wzduż granic etnicznych i ‘rasowych’, w domyśle: ustrukturyzowanych hierarchicznie wedle długości zasiedzenia (podział na rdzenną i napływową ludność). W owej etnicznej i ‘rasowej’ hierarchii przynależności respondenci lokują się raczej jako ‘biali’ niż jako Polacy. 54% respondentów wskazuje otwarcie bądź sugeruje, iż bycie ‘białym’ jest istotnym aspektem życia społecznego w Wielkiej Brytanii, a wielu traktuje ową cechę jako dodatkowy zasób, gdyż ich zdaniem biali są lepiej traktowani na Wyspach niż kolorowi. Brytyjczycy o innych kolorach skóry są więc relegowani na niższe pozycje jako ‘obcy’ i nie-Anglicy. Jednocześnie respondenci często wskazują na pozytywny stosunek do Polaków wyrażany przez Anglików (pracodawców, znajomych etc) – ujmowanych w domyśle jako ‘biali’. Oznacza to, iż wchodząc w sieć społecznych i ekonomicznych interakcji ze społeczeństwem brytyjskim, Polacy skłonni są podkreślać własną pozycję w obrębie hierarchii grup etnicznych poprzez zakładaną bliskość z grupą dominującą. Temu służy podkreślanie własnej ‘białości’, niekiedy ujmowanej eufemistycznie jako ‘europejskość’. W przeciwnieństwie do etniczności, która niesie za sobą potencjalnie skojarzenie z niewłaściwą, niższą klasą społeczną, podkreślenie koloru skóry zakłada podobieństwo i zbliżenie do grupy dominującej – białych Anglików, którzy jednocześnie kojarzeni są z klasą wyższą. To podkreślenie koloru skóry otrzymuje pozytywne wsparcie ze strony części społeczeństwa brytyjskiego. Komentarze ze strony części polityków, mediów podkreślające ‘bliskość’ kulturową Polaków ze względu na ich europejskość i religię – implikuje bowiem większy dystans do innych społeczności i mniejszości¹⁵.

Jednocześnie należy podkreślić, iż doświadczenie pobytu w wielokulturowym Londynie ma dla większości migrantów charakter pozytywny i wzbogacający poznańczo. 54% migrantów wykazuje wobec pluralizmu etnicznego postawę od entuzjastycznej po pozytywną, traktując go jako jeden z większych plusów i atrakcji miasta. Często wielokulturowość traktowana jest w sposób wzmacniający przekonanie o merytokratycznym charakterze brytyjskiego rynku pracy, na zasadzie, iż nieistotne jest, skąd kto pochodzi, ale co kto umie. Kontakt z globalnym miastem jest jednym z elementów edukacji i wpisuje się w znaczenie i sens rytuału przejścia, jakiego doświadczają młodzi Polacy migrujący do Londynu.

¹⁵ Więcej na ten temat w raporcie z badań terenowych:
<http://www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM/polish/reports.htm>

Jednocześnie jedna trzecia badanych ma zdanie przeciwe i traktuje wielokulturowość brytyjską z dużym dystansem bądź wrogością. Dla nich relatywna etniczna homogeniczność Polski (w domyśle ‘białość’) jest naturalnym stanem rzeczy, a opinie na temat pluralizmu etnicznego mają charakter jawnie lub ukryte rasistowski.

Ów szeroki wachlarz postaw dobrze oddaje podejście do jednego z ważniejszych probierzy podejścia do ‘rasy’ – kwestii endogamii. Pytani o reakcję wobec syna/córki przedstawiających narzeczonego/narzeczoną o innym kolorze skóry, 50% oświadczyło, iż nie ma to żadnego znaczenia, 12% nie była pewna, a 38% była nastawiona negatywnie. Wśród tych ostatnich postawy miały swoje odcienie - od postaw warunkowych, które wskazywały możliwość pokonania przesądów, do postaw z góry wykluczających możliwość akceptacji podobnej sytuacji.

Życie w wielokulturowym Londynie ma jeszcze inną konsekwencję – z wywiadów wynika, iż migranci zaczynają patrzeć na kwestie tolerancji i akceptacji zróżnicowanych stylów życia w Polsce innym, bardziej krytycznym okiem. Blisko 90% uważa, że w Polsce niemożliwa jest sytuacja zaistnienia wielokulturowości w stylu brytyjskim, a ponad połowa twierdzi, iż Polakom brak tolerancji wobec odmienności. Ów samokrytyczm wskazuje, iż respondenci wskutek migracji inaczej patrzą na kwestie zróżnicowania, a życie w Londynie wyposaża ich w społeczne i kognitywne kompetencje do radzenia sobie z wielokulturowością w życiu codziennym – co ze zrozumiałych przyczyn jest mniej możliwe w Polsce. Mimo niekiedy jawnie rasistowskich komentarzy niektórych, nawet ci badani czasem wskazywali, iż ‘można się przyzwyczaić’. Powyższe pozwala stwierdzić, iż respondenci szybko przejmują i przyswajają dominującą w brytyjskiej stolicy pragmatyczną postawę tolerancyjnej akceptacji odmienności. Wielokulturowość i pluralizm stylów życia jest doświadczanym w interakcjach z innymi ludźmi faktem codzienności globalnego miasta, a nie abstrakcyjną ideologią i polscy migranci generalnie także w tym przypadku wykazują swoje duże adaptacyjne zdolności.

LONDON'S POLISH BORDERS

Class and Ethnicity among Global City Migrants

London, Hammersmith

Victoria Coach Station

Jaslo, SE Poland

DRAFT REPORT

Important:

This is a preliminary report on qualitative research undertaken as part of an ESRC-funded project ‘Class and Ethnicity: Polish migrants in London’.

Please do not quote without the author’s permission. The final report will be produced in Autumn 2006.

Michał P. Garapich
Research Officer, CRONEM
m.garapich@surrey.ac.uk

Contents:

1. Methodology.....	4
2. Transnational Europeans looking both ways.....	6
3. Class and double reference strategy.....	11
4. Ethnicity as double edged sword.....	16
5. End of community?.....	19
6. Poles in multicultural London: whiteness as asset....	20
7. Summary.....	25
8. Bibliography.....	26
9. Appendix.....	28

Introduction

The following report summarises the main findings of a research project conducted at CRONEM, University of Surrey between October 2005 and May 2006. The research is a multidisciplinary study of recent migration between Poland and UK. It consists of an analysis of (i) quantitative data gathered from Labour Force Survey, Workers Registration Scheme and the Census and (ii) qualitative data gathered through in-depth interviews, participant observation and intensive press and internet searches. It aims to uncover the social, economic and cultural processes, which lie behind the recent, highly publicised phenomenon of migration from the New Accession (East European) countries to the UK. This report summarises the qualitative part of the research which focuses on how Polish migrants interpret their class position and ethnic affiliation and what effects these perceptions have on the multicultural landscape of London.

Main findings:

- We are witnessing an accelerating, circular, non-linear and open-ended migration where transnational orientations are dominant.
- Because they are moving between two social class hierarchies Polish migrants use a double reference strategy to make sense of their class position.
- Community is fragmented into several sub-groups, reflecting the super-diverse nature of London as a place where cultures and ethnicities meet but also where people are also constantly on the move, as they cross national and social boundaries.
- Polish migrants show a complex set of attitudes towards British multiculturalism; their whiteness, perceived very often as an asset tends to be more important than their Polish identity.

Methodology

a) As stated above, this report summarises data gathered through the methods of qualitative research. These methods, widely used in social anthropology and sociology, generate data through observation, interviews, or verbal interactions and focuses on the meanings and interpretations of the participants, i.e. how they make sense of the social world around them and how their understandings shape their role as active social agents in everyday life.

For many years migration research has used multilocal ethnography to analyze both ends of the migration chain. We followed suit by interviewing 50 people in various locations across London and 14 people in five different locations across Poland:

- 1. Sokółka – a town (25 thousand) in NE of Poland**
- 2. Bohoniki – a village (30 households) 10 km from Sokolka**
- 3. Pawłowice – a village (1000 inhabitants) in Western Poland**
- 4. Jasło – a town (45 thousand) in SE of Poland**
- 5. Kraków – third biggest town in Poland (circa 1m inhabitants)**

b) Our respondents in London were chosen after taking into consideration all the significant demographic features available from British databases (WRS, LFS) and from statistics in Poland. Respondents in Poland, though, were chosen among friends or family of the respondents we have interviewed in London. Due to the considerable social diversity among those migrating from Poland we were careful not to over-use the snow-ball sampling and to maximise the multiple entry method where accessing the different social environments in which respondents live in was a priority. Some (20%) respondents were recruited through friends or relatives but we were careful to generate a diverse educational, gender and occupational profile. Others were recruited randomly; some were contacted directly through the researcher's networks. By using these different ways of recruiting respondents and keeping close to the basic

demographic features of the migrant cohort we ensured that we could enter as many networks, social circles and types of migrants as possible. Nevertheless, as in most migration studies in such a dynamic and fluid social environment, the representativeness of our respondents should be treated with care.

SAMPLE

Age:	Education:	Sex:
Below 25: 14 (28%) 25-40: 31 (62%) 40 plus: 5 (10)	Higher education: 11 (22%) Secondary: 34 (68%) Students: 5 (10%)	Female: 23 Male: 27
Geographical background		
Rural: 14 – 28% Small town – up to 50 thousand – 18 – 36% Town more than 50 thousand – 18 – 36%		
Occupation [in LONDON]:		
Manual labour in construction industry: [10, 20%] Construction industry subcontractors (owners of a company): [3, 6%] Couriers/drivers: [3, 6%] Catering/hospitality: [9, 18%] Cleaners/nanny: [9, 18%] Media: [4, 8%] Social service: [3, 6%] Industry: [3, 6%] Other: [6, 12%]		

- c) Timing: as the current migratory practices of Polish migrants started well before recent EU enlargement, we included a number of interviewees who had come to the UK earlier.
- d) The respondents were asked to give an hour long interview in their native tongue where around 60-80 questions divided into 14 subsections were asked – please find

the interview guide at the end of the report. The semi-structured, open ended interview was designed to capture respondent's perceptions of their class, ethnicity and migration trajectories. In order to better understand the semantic complexity of the Polish spoken language a special Polish-English ethnographic glossary has been designed.

Transnational Europeans looking both ways

Our research so far shows the emergence of a transnational social space between Poland and UK depending on circulatory, back and forth movements of migrants lasting between a couple of months, frequent seasonal visits and several years. These visits were frequently repeated during the respondent's life cycle. These are overwhelmingly circulatory, non-linear migrations understood as a process rather than a one-off act.

Our respondents literally inhabit a world in between – both physically and mentally. 80% of our respondents make frequent visits to Poland, from 3 to 10 times a year. 70% of respondents maintain strong economic and life interest in their home community – i.e. buying land, investing in estates, businesses, education, job seeking, voting etc. 24% have bought or are planning to buy a flat or house from money earned in London, some even have done so during our research. Circular, temporal, non-linear patterns of migration are the norm.

What is even more striking and probably frustrating for policy makers and statisticians is that from migrant's perspective their migration plans are deliberately open ended, difficult to predict and highly opportunistic. Only 14% say that they will not come back to Poland. 20% say that soon they are going to come back and want to live in Poland.

The key, we believe is how the rest construct their life plans and a special strategy characterises these migrants. They undertake a strategy of what we call *intentional*

unpredictability - that is keeping options open, taking a ‘wait-and-see approach’ and adapting as life goes on, not excluding going back, bringing in families to the UK, travelling the world, moving further to US or Australia. So when we asked them about their plans to return to Poland we met these kinds of responses:

“I don’t know. No clue. Maybe yes, maybe not, maybe in three months maybe in ten years. I don’t know...”
(INT30_18.01_Lon)

“I don’t know...I’m not able to say now...”(INT4_6.11_Lon)

“I want to come back... but don’t know when”(INT20_12.12_Lon)

“Maybe I would prefer to come back, but my husband not... I can say that 50% I would like to go back and 50% to stay. Because I think that we have a good life here, and we are not sure what is in Poland” (INT15_7.12_Lon)

“Around a year or two. And also I wanted to go through a stage when I am commuting between Poland and London” (INT3_5.11_Lon)

I don’t have plans... really... you want to hear my plans? Ok, when the Heathrow project is over, in two years and then... you know I got very interested in what I do now... I like it, there is some fitness required there, we use some weird equipment sometimes, like that giant hands that lifts you up nine meters to fix something you know... it’s fun...and it’s a precise job... so the plans are that maybe London will be my base but won’t keep me here for ever, maybe I will do the same job but in different places of the world
(INT17_10.12 Lon)

I mean for some times I felt at home here, but now more and more I see it as an intermediary period and I want to go further on; at the beginning I had this excitement about London, I thought wow this is great, so much possibilities, total anonymity I liked it then to be lost in that crowd... but then quickly came back on the ground...because in Poland I had that structured life – a job from 8am to 4pm, in a suit, weekends drinking in pubs and discos ... but when I came here, you know this work on bicycles and all that – that was a bit surreal, total change... to live a bit of without responsibility, without knowing what the next day will bring.(INT36_.25.01_Lon)

I don’t know really... I would like to go diving in South-East Asia... (INT37 _1.02_Lon)

The statements above are the most typical. This strategy is also reflected in the statements made on the Workers Registration Scheme (WRS) form where they were asked: ***How long do you think you will stay in the UK?*** Again, the replies reflect the contingency and fluidity of that migration flows. Around 43% stated that they intend to stay less than 3 months. 48% have left the question unanswered or ticked the ‘I don’t know’ box (50/50).

Considering the average age of our respondents and their occupational patterns, the strategy of intentional unpredictability is perfectly adapted both to deregulated, flexible, contractual London service economy and the UK labour market in general and to the sometimes unstable socio-economic situation in Poland. It is useful for a broad range of individual migrants with various backgrounds, for instance:

- A farmer who comes back seasonally to cultivate his land and is not sure how long these trips can last
- A student who works in London but studies in Poland and comes to do his exams every month or two not excluding using his education in the UK
- A retired teacher who saves to buy a flat in her hometown but don’t know what to do after that.
- A young businessman who after working few years in London secures a job in the Polish government.
- A respondent who tries to make a career in telecommunications, owns a bar in his native town in Poland but thinks also about working in Asia

These trans-European mobile actors open to all possibilities that arise, are probably the most striking feature of our research. This strategy has several advantages – it helps to adjust plans as life goes on, it increases the chances of success in London and it helps to keep a watchful eye on the labour market or property prices back home. So it helps them to take the best from both worlds. That strategy is part of what can be called the province-global city relationship. In this view migration from Poland to London has all features of moving from peripheries to the centre – and in fact for Poles coming from rural areas the

experience of moving to a larger town be it Warsaw, Krakow or London is seen as pretty similar. It involves moving from a familiar, known, emotionally safe but poor, closed and peripheral environment to an unknown, risky, unstable but potentially highly rewarding and full of educational possibilities wider world. Not surprisingly, a common pattern involves moving out of the parental home and going directly to London:

Q: So why did you decide to go to London?

A: Why? First of all... I mean, there was several reasons... one maybe seems less important but I was just bored with life to be honest, this monotony: work, home. My life looked like that – work, to see my girlfriend, then parents and to sleep...and to be honest I was too bored to look for work in Poland. I got used to that job in the brewery. I had good money so you know... it's not like that there is absolutely no job, if I were to look properly I would have found one. There is unemployment of course but... if you want you will find something. And then also that monotony at home; later before we married, myself and my girlfriend we lived together in our parents house... and then there was some sparks and misunderstandings between my mum and my wife, the situation wasn't cool really... I was going back from work tired and instead having some piece of mind there was some stress there; so we decided that we should leave, try something new, to reach further...

(INT31_20.01_Lon)

Looking at both worlds simultaneously has practical consequences. Research in Poland and London shows that this migration has all the features of an accelerating chain migration – existing migrants are constantly bringing in new ones and new ones create opportunities for their friends and kin back home. Living in London is a valuable asset in itself and by maintaining links with both ends of the migration chain our respondents built up social and economic capital that takes advantage of price differences and readiness to migrate by the fellow countrymen in Poland. And that readiness does not show signs of fading. In a survey last year 22% of Poles expressed their desire to migrate with a quarter pointing at the UK as the favourite destination (Social Diagnosis 2005). It is fair to say that the migration chain set up in the 1990s is now in full swing – 60% of our respondents confess to arranging work, helping with accommodation or other tips for their new coming friends or family. 40% say that they received direct similar help from others and almost everyone had in London someone they knew.

As our interviews in Poland show every migrant who comes back – for longer periods or just holidays – is a valuable source not only of hard currency but of information, potential employment and tips for would-be migrants at home. Migrants will sustain transnational links because they build their migratory social capital in Poland by being in London. Even if they come back, they make sure others replace them because this is how they raise their social status. This hugely increases the numbers and the density of migration networks through which communication about jobs, conditions, economic opportunities are being passed on. This expands London's Polish borders – to places like Sokółka in North-Eastern Poland where according to local authorities and people most knowledgeable about population movements and behaviour – priests – from 25 thousand inhabitants in last few years at least 2.5 thousand reside in or make frequent trips to London now.

So we conclude that the question many of British social policy makers may want to answer: ‘are they going to come back or settle?’ is a bit irrelevant and wrongly put. If at one stage of their life cycle they do come back – they make sure others replace them and if they do settle they will be a valuable source of social capital for newcomers. We believe that we are witnessing an established and sustainable mobility between Poland and UK that is likely to continue – on the condition of current economic growth – for years to come. Research in Poland shows that lifestyles represented by migrants, their independence and resourcefulness gains considerable respect and status.

In next chapter we will present what consequences this has for our respondents' understandings of their class position and how close is the tie between migration and social advancement.

Class and double reference strategy

Traditionally – both in the academia and public opinion – migration has been treated as a movement across countries and cultures but not as one where people move between one social stratification system to another. As Gillian Bottomley notes:

One of the complexities of this area of study [immigration] is its inevitable association with political programs and debates, a field of struggle within which the role of the 'disinterested observer' is not readily available and hegemonic forms of knowledge not easily contested. In the US, for example, an emphasis on ethnicity, race and, more recently, gender, has tended to subsume class as an analytical category. Ortner suggests that this 'class blindness' can also be explained in terms of the pervasive ideologies of individualism and mobility (Bottomley, 1998)

We wanted to fill that gap and asked a number of questions regarding perceptions of class, life chances and inequality in Poland and UK. Moreover, establishing the above argument about temporality and fluidity of movements helps to understand perceptions of social class that our respondents express. What is striking was the reluctance to use the word ‘class’ itself – but the reason did not lie only in the legacy of the communist system where the notion of class dominated the official propaganda and is, therefore, avoided by both social scientists and the public. The other reasons lie in a set of individualistic, quite egalitarian, innovative, market and success-oriented values and aspirations which most of our respondents cherish – in fact a strong belief in an idealised meritocratic system of British free market economy does not allow class to be given any importance since acknowledging it would impede the readiness to respond to changing conditions and taking up opportunities that occur. It would involve agreeing that not all is possible here.

This self-encouraging device that denies the existence of class but promotes an individualistic, active and optimistic attitude towards social advancement is crucially important since the majority of people see migration as a step in climbing the social

ladder. Almost two thirds say that they have advanced socially. Even if someone sees itself as on the very bottom of the ladder, that person is still full of hope, belief in the myth of meritocratic paradise and individual skills recognition - like this person who at the time of the interview was unemployed and on the brink of sleeping rough on London streets:

Q: So where would you see yourself here?

A: Now, it would be on the very bottom...

Q: Ok, but you think it is easier to climb up here or in Poland?

A: Yes... it is much easier here...if I could get my chance, within six months I could bring my family because the possibilities here are just great...(INT3_27.10_Lon)

For most of our respondents moving out means moving up – financially and socially. We established the above by a number of different interview strategies:

- 1) By asking our respondents to develop a narrative about their life in both settings – Polish and British in relations to their lifestyles, occupation, money, status, work ethic, life chances, plans and to compare.
- 2) We also used diagrams designed for the International Social Survey Programme where respondents were asked to choose a model corresponding to both UK and Poland and then asked to point a place where they see themselves. Example:

These five diagrams show different types of society. Please read the descriptions and look at the diagrams and decide which you think best describes Poland and UK today. After that could you point where do you see yourself in that diagram in both countries?

Type A: A small elite at the top, very few people in the middle and the great mass of people at the bottom:

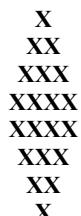
Type B: A society like a pyramid with a small elite at the top, more people in the middle, and most at the bottom:

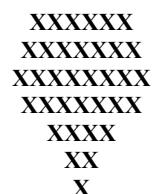
Type C: A pyramid except that just a few people are at the very bottom

Type D: A society with most people at the middle:

Type E: Many people near the top, and only a few near the bottom

(INT10_24.11_Lon)

This method has its disadvantages of course as we refrain from ‘objective’ definition of class and ask the immigrants to define it for us. What it brings is the emphasis on the relational, situational and highly contested processes of construction of class consciousness. As Beverly Skeggs notes:

Class struggle is not just about collective action, for when are we aware of physically encountering a class? But it is also about the positioning, judgements and relations that are entered into on a daily and personal basis. Living class, which I'd argue is different from class-consciousness, is very much part of how class are made (Skeggs 2003)

‘Living class’ for our respondents is inseparable then from their transnational self-positioning. What is important is their constant use of two reference points to construct their class position – both in Poland and UK. As we seen, their pattern of mobility and frequent visits back home secures their position in Poland where they gain higher social status as a source of crucial information, potential contact etc along with an economic one. Our argument is, then, that having two reference points Poles successfully manoeuvre through two class systems making the best or trying to make the best of two worlds again. Of course, research in Poland showed that in the eyes of family and non-migrants sometimes economic gain was linked with status loss – but the ambiguity of what consist of status in highly mobile and undergoing a profound social change Polish society helps migrants to explain their migration act as a correct and most rational choice to be made – not only in terms of economics but wider life experience.

What we believe is important here is to move beyond the category of ‘economic migrants’ since our respondents talk about their migration in much broader perspective taking into account educational and self-realisation values such as learning the language, acquiring new skills, developing a sense of self-esteem, gaining experience etc. This another reason why Poles see their migration act as a upward social mobility process. A typical example is the narrative below:

I went to work, even though I didn't have to, since parents were giving me money but I wanted to get some experience... but in London everything I learned and my mentality totally changed. I am different person totally changed... even in last three months I changed after I got that blow from life... so everything has changed and London gave me a huge experience; I managed to get by during these harsh three months and I think that if I could make it alone in London I can do it anywhere on my own. So many different jobs I did here, in so many places there was at times just pure improvisation, in restaurants where I needed to know everything where I knew nothing, but I managed... so London is a great place to mature and to get experience – about people first of all, because you can meet people from all over the world; about tolerance, about cooperation with other people, about work... but first of all London helps you to mature.

(INT18_ 10.12_Lon)

This is a paradox which a lot of British as well as Polish social scientists encounter – people in low-earning positions, often with degrees accept their work and life in low-earning positions. But on the condition of intentional unpredictability and that a point of reference of one's social position is situated back home, reinforced by frequent visits – this is both psychologically and socially acceptable. Also the temporality of that employment helps people to see it in a context of treating London as a 'school of life'. In other words, Polish migrants (especially people with university degrees) are ready to make a step back in order to make a further leap forward later on – no matter if it is back in Poland or in the United Kingdom. Poles are ready to postpone their reward for few years for the price of gaining new networks, experiences, language, financial capital etc.

As research in Poland shows that social/economic status gained here is mostly consumed over there, these people do make the traditional British understanding of class a bit irrelevant. A builder, cleaner or au-pair, whom middle-class families in London may see as at the bottom of the social ladder, may sometimes have a flat, a house, a piece of land, or a café in the center of Krakow back home. Nation-centered, state-centered perspectives on income, status, class are, therefore, insufficient, one-dimensional and empirically false in the case of transnational migrants who are able to keep their feet in both places in an attempt to get the best of two worlds.

Ethnicity as double edged sword

This individualistic readiness to manipulate and contest common perceptions of class and a set of market oriented and individualistic attitudes is of crucial importance when we get to the other set of questions concerning ethnicity. We are used to the multicultural corporatist view which sees ethnic groups as bounded and homogeneous entities totally separate from others and which stress ethnic solidarity and cultural inner cohesiveness as a desirable norm. However, our research reveals that this picture is much more complex. Individualistic and fast-success oriented migrants see ethnicity sometimes as a liability and a double-edged sword rather than as an asset that brings benefits. It can be useful but as a basis of mutual trust between strangers competing on the same labour market it may be a source of deep disappointment. Ethnic solidarity is obviously a distant ideal sometimes:

There is a saying, you probably heard this that a “If a Pole will not do any harm he will not help you”...and besides some started to make more money, for them it is big and so if he came from a small village in lubelskie [Polish south-east rural area] and having there 20 zlotys [3 pounds] felt really rich, when he got a thousand pounds it changes him completely he is so self-sure of himself... as I said a lot of friendships were broken here and did not pass the test... (INT5 _10.11_Lon)

Q: Now you work for a Pole...

A: Yes, and I said never again.

Q: Why?

A: I'm not going to swear...

Q: Go on, I am translating it into English anyway...

A: They are son of the bitches [skurwysyny]... they cut the money, take care only for their ass and they just don't give a shit, if you are going to get beaten or what...nothing...they are going to take piss of you even...with my boss it's like that. I am maybe young but I don't like it.... (INT22 _19.12_Lon)

...I really dream of working in an English company and to have the lest contact with Poles possible...I don't know somehow I just can't digest it [the Pole's presence] (INT2 _22.12_Lon)

I heard a lot about Poles as bosses that they don't pay, that they make trouble, some of my friends had these kind of problems, but I haven't heard anything like that about the English.... I haven't heard before that Poles can be like that... (INT33 _21.01_Lon)

A: “....some time ago a Pole [employer] needed a plumber, I go to him, there he sits, kurwa and he asks what I do, that we will see later when he sees me working, but I risk also, because I risk that... you may risk that I know nothing and you will just fire me after one day, but I risk that I will work for you and you won’t pay me...so you know both of us we risk...so we are in same shoes...”

Q: This is that trust you mentioned...

A: Of course it is, this is the basic.

Q: So this why you trust more an English employer than the Polish one?

A: Yes, and the thing is that with the English employer when you make your mark, your reputation, it spreads out, I built a network... he refers me to others and etc. and when I get the keys to some house and he trusts me, and I try to leave without leaving a sign that I was there. (INT21 _ 16.12_Lon)

Our respondents share very often urban myths about Polish employers etc. stressing the fact that ethnic affiliation is not a sufficient basis for mutual trust. As the above quotes show, the risks are always higher on the side of an employee.

Another clash between ethnicity and class occurs when Poles experience the uncomfortable feeling of being associated with the crowd they would rather distance themselves. Polish migrants being ethnically labelled from outside at the same time realise how diverse in terms of class the Polish society is and how far the myth of uniformity is from reality. So behaviour that makes them feel ashamed of other co-ethnics is a source of fear for their reputation, which is seen as crucial in the competition of the labour market and general acceptance from the British majority. Respondents tend to explain in rational-economic terms that the behaviour of criminals, shoplifters, drunkards, home-less etc. is diminishing their chances on the labour market by ‘staining’ the reputation of ‘Poles’:

Q: you travel on the LU and there are some drunken Poles talking loudly and swearing. What do you feel?

A: What I feel? Disgust. Disgust because I'm also a Pole and simply I... automatically think that people who were looking kindly at me before may change their mind because they will associate them with me... and that once I get a drink I would behave like them... (INT21 _ 16.12_Lon)

A: Shame... I feel stupid for them... when drunk and quiet then ok, but when they start a mess I feel very ashamed... I read a book and ignore them. (INT34 _ 21.01_Lon)

Poles are caught here in their national sentiments trap: nationalistic ideology informs them that they ideally should help and feel commonality with their kin when abroad – the reality is somewhat different and fierce competition on the market makes ethnicity a double edged sword – it can help, but also it can be a source of deep disappointment, as every belief can be abused. In a fiercely competitive environment it is the networks and migratory social capital that counts – not ethnic affiliation. One may say that Poles abroad learn that ethnic ties based on sentiment do not function very well in capitalist environment of labour market competition. Or rather they are being redefined. The successes of businesses which translate ethnic ties into economic ties are a proof. The ethnic economy has flourished during the last two years – the massive proliferation of Polish delicatessens in London from 8 to 45 in last four years is a most visible proof.

The end of community?

Establishing the above enables us to look deeper into what lies behind the statistics that show us the development and decline of the Polish community since the WWII. Keith Sword in his monograph (Sword 1994) on the Polish community in Britain written in the mid-1990s concluded that: ‘the Polish community is in decline’ since it has ‘failed to hold the loyalties of its younger generation and to tap the energies of many of the newcomers’. Sword could not have anticipated that a decade later some 400 thousand Poles would arrive within a couple of years. But has it revived the community? From our research it is quite clear that we can hardly talk about a ‘community’ – understood as a coherent, monocultural and cohesive social group - so the answer is no. Only 10% of our respondents could be identified as knowing some members of the established community or taking an active part in the life of the established Polish community with its roots in post-WWII refugee movements – and these are people connected with that world mainly through their work in the media or social service. The rest, nevertheless, have formed small subgroups or communities of their own around the fast expanding hip hop and pop music, professional associations, cultural associations, new media, sexual orientation, or many other formal and informal networks. Others living in a state of ‘ temporality’ stay disconnected taking advantage of easy access to Polish cable TV and Polish beer in the nearest corner shop. One notable place where members of all cohorts meet and where ethnic identity is being powerfully reinforced is the Polish Catholic Church, which is witnessing a huge increase in its parishioners across London.

London has been recently characterised as a super-diverse global city (Vertovec 2006) where hundreds of languages, ethnicities and cultures that could be found within. The rapid fragmentation of the community into separate sub-groups shows that Polish migration adds to that super-diversity the dimension of time – people being in constant movement – and lifestyles that bridge across cultural and ethnic boundaries. So London is super-diverse not only due to its ethnic composition or economic status of its residents but due to the diverse patterns of mobility of people living transnational lives and

connecting it to numerous places around the world – Poland emerging as one of most important places in Europe.

Poles in Multicultural London: whiteness as asset

Coming to our last argument, we asked several questions about our respondents attitudes towards London multiculturalism. There are some striking contrasts here. For some (mostly young, educated Poles from urban backgrounds) multiculturalism is one of the biggest London assets. They see the city in educational terms as a place where one can meet the world, but also as an immigrant's paradise. London provides a social space where it matters more what you do than where you are from. Multiculturalism through Polish eyes is the product of the myth of meritocracy and the value of work which is cherished by Polish migrants – ‘everyone can make it here’ – is the often repeated motif. So around 30% express a very positive view of London ethnic/cultural diversity of which the quote below is a typical example:

Q: London is culturally and ethnically one of most diverse cities in the world. You have sympathy or dislike for that mosaic?

A: Sympathy I think... as I said, the whole world is here, it's very specific and I like it a lot, it is great; one has difficulties in imagining that so much cultures can live together peacefully, work together, live together and nothing happens... I did not see anywhere anything... like [that before]... over here no one is surprised by seeing a black, a Chinese...in Poland people are surprised...(INT6_8.11_Lon)

These highly mobile, cosmopolitan Poles stress the thrill of moving to London and being in the city where the ‘world lives’. The deep interpenetration of hip hop culture between Poland and UK provides a classic example of the direct outcome of this view. One of the groups which are becoming increasingly popular, Inner Circuit, a black hip hop band, is actually managed by a Polish migrant, a hip hop artist from Chrzanów.

On the other hand 30% express a strikingly different view seeing ethnic pluralism as pathological state and express more or less racist views. Drawing on their own experience of a much more ethnically homogeneous country our respondents express surprise and often hostility towards the current state of affairs. Moreover – what is interesting since shows a mentality change - our respondents are very critical about the level of tolerance among their co-ethnics back home. 90% say that ‘Poles are not tolerant’ towards others, mainly meaning people from Asian and Black minorities, and that they would not imagine ethnic pluralism in Poland on London’s scale.

Q: Would that multiculturalism work in Poland?

A: Impossible... Poles are not tolerant enough... among the English it is because of their history... they feel that they have used them in colonial times and now tolerate their migration... as Poles we did not have any colonies so a black person will be always a black problem...(INT11 _ 25.11_Lon)

A: Not now... not in nearest time...as I said Poles are not tolerant and I am afraid that not it wouldn't work...this would be a problem....(INT7 _ 12.01_Lon)

What is striking is that our respondent’s narrative about London multiculturalism tends to play down their ethnic identity in favour of race – their whiteness or Europeaness. Poles tend to see cultural diversity in colour-coded terms, not as a mosaic of cultures, religions etc. Ethnicity tends to be pushed aside by colour. We believe that Poles are quick to treat their whiteness as an asset. In a highly competitive environment – as we have seen in the case of ethnicity – every possible characteristic can be used as a resource. In their opinion their identity as whites puts them on a higher level in the hierarchy of migrant groups.

Q: Do you think being a Pole is an advantage/disadvantage?

A: Neither.

Q: And being white?

A: This makes life easier.

Q: Why?

A: Well, that's what I think... (...)... why it is advantageous? Well it is better to be white than not to be white...I would rather not continue that talk...I'm just glad I'm white...

Q: Why?

A: Well you know, England is a country mostly governed by whites. As it is probably better to be a black in Nairobi, that's why it is better to be white in Great Britain, or London. (INT4 _6.11_Lon)

British are much more relaxed about us than the ones with darker skins...but this is only my opinion...Poles have a good reputation... (INT9 _23.11_Lon)

Q: So you think Poles are treated better than immigrants from other parts of the world?

A: Yes, because we assimilate very quickly. Because we are white migrants and people come here to achieve something...

Q: You mean that skin colour helps?

A: Oh yes definitely yes...between Poland and UK there never was a conflict...there is always a positive story... because there are so many times when Poles did something good for the English... (INT_23.11_Lon)

Two explanations can be suggested to read through these attitudes. First is the ongoing process of a search for European identity by its citizens. Poles, with the enthusiastic support of their current political elites, are emphasising an identity based on Christianity and nationalistic ideology. Also the temporary status that migrants deliberately chose help to sustain the feeling of separateness from local and national community. Feeling as temporary guests, tourist and Europeans, some respondents react with verbal hostility towards ethnic minorities during the interviews. The perceived ‘non-Europeaness’ of

ethnic minorities helps some of the respondents to reconstruct their newly discovered Europeaness. The second reason is the British attitude towards new migrants. The general cultural acceptance and even enthusiastic approach towards Polish migrants in British society has a more disturbing feature: many of our respondents working for white British employers stress that being ‘white’ is an advantage and that is what their employers tell them.

“Nobody will tell you that, but it is an advantage. You can feel it” (INT26 _03.01_Lon)

“Q: But is it that they [Poles] have an advantage of being white?”

A: [No hesitation] oh yes, of course it is... it's always harder for a black guy... ”(INT35 _23.01_Lon)

Q: But do you encounter some racist bits [at work]...

A: ... No... or maybe yes, I did; with my boss; one of them... he said once what he thinks of blacks that they are... and he's happy with the Poles...(INT31 _20.01_Lon)

About other nationalities... hmm... where I work, in that English family, these people do not tolerate the Hindus. They say that there are far too many of them... and that they own this country, that England belongs to them and they are pissed off that there are so many of them [Hindus]... I think they like us, Poles because we're here....(INT33 _21.01_Lon)

If Polish migrants get positive feedback on their perception of whiteness in their workplace, on the streets, it happens also in British public discourse, although disguised in a more polite manner:

"The New Europeans are hard-working, presentable, well educated, and integrate so perfectly that they will disappear within a generation"

(Anthony Browne, The Spectator Jan 26 2006)

"We have no problem with immigration from Poland, which is valuable to all sides... The government must make a reduction in numbers from elsewhere. What they could do is reduce the number of work permits for the rest of the world.,,

(Sir Andrew Green; BBC Today, Nov 20 2005)

Our preliminary findings suggests, then, that this issue will grow and tensions will develop not along racial rather than ethnic lines between Poles and other minority groups.. However, we must not forget that it is usually the pattern of mobility that determines levels of participation, integration and attitudes towards others. However, it is far too early to judge the outcome of this situation for multicultural relations in the UK. Clearly, there should be further investigations into the matter.

Summary and health warning

Because we are dealing with a very dynamic, fluid transnational population of highly mobile EU citizens, any study of Polish migrants is a risky endeavor. We find that our stereotypical and popular perceptions about notions of ‘class’, ‘ethnicity’ and ‘community’ are continually challenged and contested by people who successfully cross borders – social, geographical and human. We have, nevertheless, reasons to believe that Polish migrants offer us a valuable insight into current construction and debates around Britishness, whiteness and multiculturalism. However, research on migration in the post-enlargement EU is only beginning. Our research is just a small step forward.

As stated above this is a preliminary report on our ongoing research. We took the opportunity to publicize it at a special conference at the Polish Embassy in London: ‘London’s Polish Borders: Migration between Poland and Great Britain two years after enlargement’. We are open to all your comments and insights. As science is a social space, which flourishes only when ideas are freely exchanged, we look forward to your comments.

Bibliography

Bottomley, Gillian, 'Anthropologists and the rhizomatic study of migration'. *Australian Journal of Anthropology*. April 1998

Czapinski, Jozef, Panek Tomasz *Diagnoza Spoleczna 2005. Warunki i jakosc zycia Polakow*. Wyzsza Szkoła Zarządzania w Warszawie

Düvell, Franck (2004) 'Polish undocumented immigrants, regular high-skilled workers and entrepreneurs in the UK', Institute for Social Studies Warsaw University – working papers

Eade, John (1989) *The Politics of Community: The Bangladeshi Community in East London* Aldershot: Avebury

Eade, J., Fremeaux, I. and Garbin, D. (2002) 'The Political Construction of Diasporic Communities in the Global City' in P. Gilbert (ed.), *Imagined Londons*, Albany, USA: State University of New York Press

Glick-Schiller, N., Basch, L., Blanc-Szanton, C. (1992) *Towards a transnational perspective on migration: race, class, ethnicity and nationalism reconsidered*, New York: New York Academy of Science

Gupta, Akhil and James Ferguson (1992) 'Beyond Culture: Space, Identity and Politics of Difference', *Cultural Anthropology*, 7 (1) s. 6-23

Mach, Z. (2005) 'Polish Diaspora', in M.Gibney and H.Randall (eds), *Immigration and Asylum: from 1900 to the present, Volume 2*, Santa Barbara, California, ABC: Clio, pp.477-481

Morawska Ewa (2002) 'Transnational Migration in the Enlarged European Union: A Perspective from the East and Central Europe' in Jan Zielonka (ed.), *Europe Unbound*, Oxford University Press

Okolski, Marek (2001) 'The Transformation of Spatial Mobility and New Forms of International Population Movements: Incomplete Migration in Central and Eastern Europe' in Dacyl, W.J. (ed.), *Challenges of Cultural Diversity in Europe*, Stockholm: CEIFO

Skeggs, Beverly (2003) *Class, self, culture*, London: Routledge

Sword, Keith (1996) *Identity in flux – Polish community in Britain*, London UCL

Trade Union Congress report 2004, 'Migrant workers from New Europe'

Triandafyllidou, A. (2006) *Contemporary Polish Migration in Europe: The Insiders' Voice*. Ceredigion, Wales and Washington DC: Edwin Mellen Press, forthcoming,

Vertovec, Stephen (1999) *Migration, Diasporas and Transnationalism* (with Robin Cohen), Aldershot

Vertovec, Stephen (2005) *From multiculturalism to super-diversity*. Keynote speech at the conference, 'The Future of Multicultural Britain. Meeting Across Boundaries', 14-15 June, Roehampton University, Center for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism

Appendix:

Class and Ethnicity: Polish migrant workers in London

Economic and Social Research Council funded study

Interview guide for a qualitative, semi-structured interview

Introduction – the project and some personal information about the researcher

1. **Biographical data of the interviewee.** *A) Could you please tell me some details about your upbringing? B) Where were you born? C) Where you grew up? D) What jobs your parents do? E) Could you tell me about your education? F) What jobs did you do after finishing it?*
2. **Question on work ethics.** *a) A list of occupations is shown: 1) managerial 2) professional 3) businessmen 4) service 5) skilled manual 6) farmers 7) unskilled manual. Do you think there is a ranking in these divisions? Please indicate which jobs are most valuable in your opinion, which deserves most respect? c) What was the attitude towards education/work at home? e) Where your parents pressing you to work or continue to study?*
3. **Question on perception of class/inequalities/divisions in Poland.** *a) I would like to discuss with you your ideas and notions of social divisions there. In your opinion is Poland socially divided society? b) What does your occupational and educational career/history tells you about social divisions in Poland? c) Do you ever think of Poland as a class society? d) What is necessary to climb socially? e) Where in all these divisions you mentioned you see yourself?*
4. **Motivations, migration path, networks in London** *a) Ok, you are in London now, why did you come here? b) How long have you been here? c) What*

jobs did you do, and you are doing now? d) How much do you earn? e) Why you took this particularly job? f) What are your plans?

5. **Question on perception of class/inequalities/divisions in Britain.** a)

You told me about divisions that influenced your career/education/perspectives in Poland. Are they as important in London? b) Do you think Britain is a socially divided country? How? c) How you would describe these divisions? d) Britain is said to be a very class oriented society. Do you think so? e) Do you see yourself as part of this society?

6. **Invitation to compare both settings.** a) *Given your experience in Poland and in London, I would like you to reflect on the differences and similarities here and there. b) Do you think there are any differences between social divisions you described back home in Poland and here in London? c) What are the differences at workplace? d) What are the differences in life chances? e) Where is it easier to climb socially?*

7. **London lifestyle data** a) *Could you please tell me something about your lifestyle, what do you do after work or on weekends? b) Do you rent/own a flat/room? c) Do you have mostly Polish friends or non-Polish?*

8. **Connection with Poland** a) *How often do you go to Poland? b) Do you ever help friends and relatives in Poland get a job or flat or somehow inform people about migration prospects? c) Would you encourage or disencourage people to come here? d) Are you planning to come back to Poland? e) When? f) What will make you come back? g) c) Do you save to send to Poland (How much?), save to make an investment in Poland or consume everything here?*

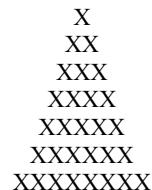
9. Visualisation/modelling/structuring of class self-positioning in Poland and UK

These five diagrams show different types of society. Please read the descriptions and look at the diagrams and decide which you think best describes Poland and UK today. After that could you point where do you see yourself in that diagram in both countries?

Type A: A small elite at the top, very few people in the middle and the great mass of people at the bottom.

Type B: A society like a pyramid with small elite at the top, more people in the middle, and most at the bottom:

Type C: A pyramid except that just a few people are at the very bottom

Type D: A society with most people at the middle:

X
XX
XXX
XXXX
XXXX
XXX
XX
X

Type E: Many people near the top, and only a few near the bottom

XXXXXXXX
XXXXXXXXX
XXXXXXXX
XXXX
XX
X

- 10. Identity, ethnicity and relations to other Poles** a) How would you describe being a Pole in London from your own experience? b) Has living in London changed your attitudes to other Poles? c) As you know there are many Polish living in London now. Do you like it? d) What do you think of Poles who are living here since WWII? (If known) e) Do you think being a Pole is an advantage/disadvantage?

- 11. Identity, ethnicity and relations with the Other** a) what do you think of London's cultural diversity? Do you like it or not? b) And do you think it is working? c) Would it work in Poland? d) Do you think Poles are treated better/worse because of their skin colour? e) Are Poles tolerant to others?

- 12. Religion:** a) How religiously observant you are? (Scale: 1) I believe and practice; 2) I believe but do not practice; 3) I do not believe b) Is being a catholic (if you are one) any different here than in Poland?

- 13. Personal:** a) Did you change by being here? b) And how?

14. **Real life scenarios. Interviewee is asked to respond what does he feels in particular situation.**

Scenario 1: you travel on the LU and there are some drunken Poles talking loudly and swearing. What do you feel?

Scenario 2: you hear a joke about Poles at work. Do you feel offended or tell another one?

Scenario 3: You meet someone whose parents were Polish, who was born here but does not speak Polish – is he a Pole to you?

Scenario 4 Would you prefer to work (put your priorities) for 1) English 2) Polish 3) Arab 4) Hindu 5) Russian 6) doesn't matter for who, matters for how much

Scenario 5 your child/brother/sister goes out with a dark skinned girl/boy.

Scenario 6 you go to a dentist – would you chose a guy with a Polish-sounding name (Kowalski) or an Asian sounding name

IZA DP No. 2410

Poles Apart? EU Enlargement and the Labour Market Outcomes of Immigrants in the UK

Stephen Drinkwater
John Eade
Michal Garapich

October 2006

Poles Apart? EU Enlargement and the Labour Market Outcomes of Immigrants in the UK

Stephen Drinkwater

*University of Surrey
and IZA Bonn*

John Eade

University of Surrey

Michal Garapich

University of Surrey

Discussion Paper No. 2410
October 2006

IZA

P.O. Box 7240
53072 Bonn
Germany

Phone: +49-228-3894-0
Fax: +49-228-3894-180
E-mail: iza@iza.org

Any opinions expressed here are those of the author(s) and not those of the institute. Research disseminated by IZA may include views on policy, but the institute itself takes no institutional policy positions.

The Institute for the Study of Labor (IZA) in Bonn is a local and virtual international research center and a place of communication between science, politics and business. IZA is an independent nonprofit company supported by Deutsche Post World Net. The center is associated with the University of Bonn and offers a stimulating research environment through its research networks, research support, and visitors and doctoral programs. IZA engages in (i) original and internationally competitive research in all fields of labor economics, (ii) development of policy concepts, and (iii) dissemination of research results and concepts to the interested public.

IZA Discussion Papers often represent preliminary work and are circulated to encourage discussion. Citation of such a paper should account for its provisional character. A revised version may be available directly from the author.

ABSTRACT

Poles Apart? EU Enlargement and the Labour Market Outcomes of Immigrants in the UK*

The UK was one of only three countries to allow migrants from accession countries to enter their labour markets more or less without restriction following EU enlargement in May 2004. Therefore, it is important to establish the characteristics and labour market performance of migrants from these countries who have subsequently entered the UK. We principally analyse Labour Force Survey data to compare the labour market outcomes of recent migrants from Poland and other accession countries to those of earlier migrant cohorts from these countries as well as to those of other recent migrants to the UK. We find that the majority of post-enlargement migrants from accession countries have found employment in low paying jobs, despite some (especially Poles) having relatively high levels of education. It follows that recent Polish migrants typically have lower returns to their education than other recent arrivals. Migrants from the new entrants who arrived immediately prior to enlargement possess similar characteristics and labour market outcomes, apart from having a higher propensity to be self-employed. These results are discussed in the context of policy changes, migration strategies, assimilation effects and possible impacts on the sending countries.

JEL Classification: J61, F22

Keywords: migration, EU enlargement, labour market outcomes

Corresponding author:

Stephen Drinkwater
Department of Economics
University of Surrey
Guildford
Surrey GU2 7XH
United Kingdom
E-mail: s.drinkwater@surrey.ac.uk

* We are grateful for funding from the Economic and Social Research Council (grant number RES-000-22-1294). Material from the Quarterly Labour Force Survey is Crown Copyright and has been made available by the Office for National Statistics through the Data Archive at the University of Essex. We are grateful to comments received from participants at the 2006 Work and Pensions Economics Group Annual Conference at the University of Kent. The views expressed in this work and errors therein are those of the authors.

1. Introduction

It has been argued that the enlargement of the EU that took place in May 2004 has produced the largest ever wave of immigration to the UK (Salt and Rees, 2006). This was mainly the outcome of the UK being one of only three existing member states, along with Ireland and Sweden, to allow migrants from accession countries to enter their countries more or less without restriction. Thus, given that enlargement has basically enabled individuals to move from relatively poor accession countries to three prosperous member states, it is important to analyse the migration that has actually taken place to these countries since accession. Not only is the scale of migration important but also the composition of these flows. Therefore, this paper is concerned with population movements from the A8 group of accession countries to the largest of these economies, the UK, and the subsequent performance of these migrants in the UK labour market.

In the analysis that follows we place particular emphasis on examining migration from Poland since this country was by far the biggest of the new entrants as well as possessing a very poorly performing labour market at the time of accession. In particular, the unemployment rate in Poland in 2003 was almost 20%, which was the highest of all A8 countries, whilst unemployment in the UK was amongst the lowest in the EU, at less than 5%.¹ Wages have also been very low in Poland in recent years, for example Sinn (2002) reports that the average hourly wage in the engineering industry was 4.80 Deutsch Marks (DM) in West Poland and 2.70 DM in East Poland, compared to 28.50 DM in Munich.² Furthermore, there has also been a long history of Polish migration to the UK, particularly in the immediate aftermath of the Second

¹ Unemployment was also relatively high in Slovakia in 2003, running at slightly over 16%, whilst unemployment rates of less than 12% were recorded in the remainder of the A8.

² More generally, wages in accession countries were very low at the time of enlargement. Sinn (2004) states that hourly labour costs were less than 5.3 Euro in all A8 countries in 2003, compared to over 27 Euro in West Germany.

World War (Sword, 1996; Zubrzycki 1956), which implies that the mechanisms needed to establish a new migration network may have already been in place. The importance of Polish migration is further demonstrated by the fact that more than 60% of the new immigrants to the UK from the A8 group of accession countries have come from Poland (Home Office *et al.*, 2006).

The paper proceeds in the following manner. In the next section, there is a discussion of the migration policies adopted by individual member states in the lead up to and following enlargement, with a particular emphasis on the position of the UK. This is followed by an analysis of the volume of migration from A8 countries, as well as some information on the characteristics of migrants using the Worker Registration Scheme. Section 3 contains a more detailed examination of the characteristics and labour market outcomes of immigrants from the new entrants using the Labour Force Survey. In particular, these individuals are compared directly with other recent immigrants from non-accession countries as well as to earlier cohorts of arrivals from the new entrants. The empirical methodology is described in Section 4, followed by a discussion of the econometric results in Section 5. The latter section pays particular attention to the returns to education and it is found that Poles who have arrived in the UK after enlargement experience low returns to their education. Section 6 contains some concluding comments.

2. EU Enlargement and Immigration from A8 Countries to the UK

Boeri and Brucker (2005) distinguish four different types of transitional regimes that have been implemented in the EU with respect to migration from the new entrants. Seven member states adopted a restrictive immigration regime which effectively blocked access to their labour markets for at least two years following enlargement,

with the possibility of extending these arrangements for another five years. A further four countries introduced similar rules but did allow for a quota of migrants from new member states. Denmark, Ireland and the UK allowed migrants from the new member states to enter their labour markets as long as certain requirements were met.³ Finally, only Sweden allowed labour to move freely into their country from the accession countries.

Given that this paper focuses only on the UK, it is worth discussing the arrangements implemented in the UK in greater detail. Nationals from two of the new entrants, Cyprus and Malta, were granted full free movement rights and rights to work, whilst transitional measures were applied to nationals from the other eight entrants – subsequently referred to as the A8. In particular, in order to take up employment in the UK, A8 nationals are required to register with the Worker Registration Scheme (WRS).⁴ The access of A8 nationals to the UK labour market is further regulated by the restriction of access to welfare benefits.

In terms of previous migration from the A8 to the UK, there has only really been a history of Polish migration to the UK, especially immediately after the Second World War, with a Polish born population of over 162,000 recorded in 1951 (Sword, 1996). However, Sword (1996) suggests that only relatively small inflows arrived in the UK up until the beginning of the Twenty-First Century and there was even some return migration after the collapse of communism. As a result, the 2001 Census recorded less than 61,000 Polish-born individuals living in the UK, 57% of whom

³ In Ireland and UK, the migrants have to register for work and residence permits, whilst access to welfare benefits is limited and permits may be withdrawn if the migrant is unemployed. The arrangements in Denmark are more restrictive in that work permits are only issued for one year so it has been argued e.g. by the TUC (2004) and others that there were no restrictions to migration in only three member states: Ireland, Sweden and the UK. In April 2006, four other member states (Finland, Greece, Portugal and Spain) announced that they were lifting the restrictions that they had imposed two years earlier.

⁴ Applicants are supposed to register more than once if they have more than one employer and also re-register if they change employer. The cost per registration was initially set at £50 but has subsequently been raised to £75.

were aged over 64. Nevertheless, there remains an active Polish diaspora in the UK, which may have encouraged the flow of Poles post-enlargement by providing an established migration network (Sword, 1996; Garapich, 2006).⁵ In contrast, migration from other A8 countries to the UK before 2004 had been pretty limited. For example, there were less than 13,000 Hungarians and 9,000 Czechs and Slovaks resident in Great Britain according to the 1991 Census.⁶

Although 1st May 2004 appeared to liberalize migration from Poland and other A8 countries overnight (and was also a *de facto* amnesty of undocumented workers), liberalization was in fact much more of a process than this. From the late 1990s, Poles in particular increasingly took advantage of a provision granted by the Europe Agreement of 1991 (ratified in 1994) between the EU and candidate states that allowed migrants to set up their own private businesses. The result was a considerable increase in those entering via the self-employment route. For example, the Home Office (2003) reported that there was a 156% increase in the number of Poles granted an extension as a person of independent means or as businessmen in 2003, taking the number to 9,410. The self-employment scheme was much more favourable towards Poles who could apply for it while technically entering UK as tourists, unlike for example Romanians or Bulgarians who needed to apply from their own countries.

Furthermore, although it is virtually impossible to provide an estimate of undocumented migration by Poles prior to 2004, both qualitative and indirect quantitative data (e.g. on persons refused entry, the number of business trips, students, *au pairs* and tourists) suggests this is likely to have been substantial. In particular,

⁵ These are mainly composed of Second World War combatants, women joining their families in the 1950s, Polish Jews escaping persecution from the anti-Semitic policies of the communist government after 1968, ‘Solidarity’ opposition activists trapped by the imposition of Martial Law in 1981 plus their families later in the 1980s.

⁶ No breakdown is available for Eastern European countries other than Poland in the 2001 Census. The total number of non-Polish Eastern Europeans in the UK in 2001 was around 187,000.

Duvell (2004) notes “Polish nationals currently have either been identified by the Immigration Service Enforcement Directorate for its illegal strategies or, as most recently by Work Permits UK as a noticeable group. In 1996, Polish nationals came third amongst those being identified for illegal entry” (p. 5). Whilst similar information for 2001-2003 reveals that Poles were by far the most likely national group to be refused entry to the UK in each of these years. Therefore when considering the size of Polish population in the UK, the state of the Polish economy, dynamically developing social networks, migratory social capital, strategies of entries and undocumented activities are important factors (Okolski, 2001; Triandafyllidou, 2006).

It had been predicted that only a small number of migrants would arrive in the UK from the A8 following enlargement. For example, Dustmann *et al.* (2003) forecast that net migration to the UK from accession countries would be in the range of 5,000 to 13,000 per annum.⁷ However, the actual movements since enlargement have been vastly larger than this. In particular, it can be seen from Table 1, which reports basic information on registrants on the WRS and are taken from the most recent *Accession Monitoring Report* (Home Office *et al.*, 2006), that more than 427,000 A8 migrants entered the UK up to June 2006. Earlier information from the WRS was analysed by Portes and French (2005), who found that the increased migration from A8 countries had a small, but broadly positive, impact on the UK labour market.

The basic demographic information provided by the WRS indicates that almost 62% of applications to work in the UK between May 2004 and June 2006 from

⁷ This analysis did assume though that A8 migrants would be allowed to move freely around the EU post-enlargement since it was predicted that net immigration to Germany would be between 20,000 and 210,000 per year. Further evidence on the migration potential from Eastern Europe and the importance of Germany as a destination for A8 migrants can be found in Sinn and Werding (2001), who projected that between 4 and 5% of the population of accession countries would migrate to existing member states in the 15 years following May 2004 if immigration was not restricted.

A8 countries came from Poland. Lithuanians and Slovaks each contributed more than 10% of WRS applications.⁸ The majority of applications up to June 2005 came from individuals who had entered the country post-enlargement (around 82% of those who gave a date), whilst around 10% came before 2004 and the remaining 8% said that they arrived in early 2004.⁹ Although there is a question on the expected duration of stay in the WRS, this information is not reported in the *Accession Monitoring Report*. However, some indication of the nature of migration from the A8 post-accession can be inferred from examining the volume of applications at different times of the year. It is found that applications (and registrations) have peaked in summer months and are relatively low in the winter – this is partly due to the migration of workers to work in agriculture and tourism related industries in summer months but also due to migrants who have returned to Poland over the winter re-registering on the scheme.

In terms of the characteristics of registered workers, the overwhelming majority are aged between 18 and 34, with less than 18% aged 35 and over and only a small proportion (just over 7%) bringing dependants with them. The geographic distribution of A8 migrants appears to be somewhat different to that of previous cohorts of immigrants since less than 14% have moved to London, compared to the 40% of all immigrants to the UK according to the 2001 Census. Instead, a higher percentage of A8 migrants have located in Anglia and relatively large numbers in the Midlands and Central. There is a small gender imbalance since 58% of registered workers are male.

⁸ Portes and French (2005) report that Lithuanians and Latvians had the highest percentage of emigrants when expressed as a proportion of the home population, with the emigration rate of Lithuanians to the UK being three times higher than that of Poles in the eight months following enlargement.

⁹ This information has not been reported in recent *Accession Monitoring Reports*.

In terms of the types of jobs that A8 migrants have found in the UK, Table 1 reports that over a third of registrants are employed in the business, management and administration sectors and just over a fifth in hospitality and catering. Agriculture is the only other industrial sector which has attracted more than 10% of registrants. Further information on the nature of jobs taken by A8 migrants can be obtained from occupational data. According to the WRS, around a quarter of registrants are described as process operatives. The remainder of the top 10 most common occupations are also low skilled, although none of these occupations individually accounts for more than 7% of registrants. This indicates that the occupational distribution of recent A8 migrants is far more dispersed than the industrial distribution. In addition to the relatively high percentage of registrants in other occupations, a large proportion of registrants did not state their occupation. Nevertheless, it appears that recent A8 migrants overwhelmingly work in low paid-low skilled jobs.

3. Data and Descriptive Statistics

The data that will subsequently be analysed in this paper are taken from the Labour Force Survey (LFS). This is a representative cross-sectional survey that has been used extensively in examining the labour market outcomes of immigrants in the UK (for example, Blackaby *et al.*, 2005; Dustmann and Fabbri, 2005; Dustmann and Theodoropoulos, 2006; Shields and Wheatley Price, 1998). The LFS is conducted on a quarterly basis and aims to obtain a sample of around 60,000 households every quarter. LFS respondents are interviewed in five successive waves, thus approximately a fifth of the sample in each quarter will contain individuals from each of the five waves. Therefore, to avoid possible double counting, only individuals who

are in their first wave of interviews are selected. This is done because respondents are only asked earnings questions in this wave (as well as in wave 5) and there is likely to be less attrition bias given that A8 immigrants may only stay in the country for a short amount of time.

Given that the LFS only samples a relatively small proportion of the population, there are only fairly low numbers of recent A8 migrants in the data, despite the large numbers identified by the WRS. Nevertheless, the LFS is the main dataset to be analysed in this paper since unlike the LFS, the WRS only contains very basic range on other characteristics. Furthermore, it is possible to compare the performance of A8 immigrants to other groups of post-enlargement migrants to the UK as well as to earlier cohorts of migrants from A8 countries using the LFS.

To obtain sufficient observations on the different migrant groups, the dataset covers the period from Autumn 2001 to Summer 2006, which was the most recent quarter available at the time of writing. However, given that EU enlargement only took place in May 2004, this only leaves around 9 quarters when post-enlargement migrants are available for analysis, which restricts the sample available. For example, Table 2 reports that there are only 259 Polish migrants of working age in the sample who arrived in the UK post-May 2004, despite this group accounting for 17% of all working age migrants to the UK over this period according to LFS.¹⁰ Nevertheless, statistics for this group are reported in addition to those for other post-enlargement migrants from A8 countries as well as from three other groups – other European countries, English speaking countries and other countries.¹¹ Two other cohorts of the Polish-born and immigrants from other A8 countries are also included for

¹⁰ Similarly, there are only 179 other A8 migrants although this group represents more than 10% of working age immigrants entering the UK after May 2004.

¹¹ English speaking countries includes the United States, Canada, Australia, New Zealand and South Africa. This group is separately identified because of the large language penalties that have been found for immigrants in the UK labour market (Dustmann and Fabbri, 2003; Leslie and Lindley, 2001).

comparative purposes. These two cohorts are those arriving from 2000 to 2003 i.e. immediately prior to enlargement and those who entered before 2000.

It can be seen from Table 2 that the characteristics of recent Polish and A8 migrants in the LFS are similar to those reported in the WRS. In particular, migrants are overwhelmingly in the 16-35 age category, there is an over-representation of males (especially among Poles), under 40% are married and a relatively small percentage have located in London and its surrounding areas. The characteristics of Polish and other A8 migrants arriving just prior to enlargement is fairly similar, although there is a higher proportion of females and a greater tendency to live in London and the East/South East. Other recent migrants are also more likely to reside in London and its surrounds, especially those from English speaking countries and the three other migrant groups arriving after enlargement all had a higher proportion of females. Recent Other European migrants are less likely to be married, whilst the opposite is true of migrants from other countries.

Before examining labour market outcomes, it is important to discuss how one of the key determinants of these variables, namely education, is defined in our study. Unfortunately, there is only limited information on highest qualification attained given that the majority of immigrants in the sample, especially from the A8, obtained all of their education outside of the UK. This is because overseas qualifications do not map into the UK qualifications specified in the LFS very closely, with the result that most overseas qualifications fall into the ‘other’ category. However, the majority of immigrants do answer the age left full-time education question, which allows a years of education variable to be defined. One issue with creating such a variable is that the age that children start full-time schooling varies by country. To take account of this, we follow the approach used by Dustmann and Theodoropoulos (2006). They subtract

the age that children begin full-time education in their home country, using the World Bank's education statistics, from the age that the migrant left full-time education. It can be seen from Table 2 that the age left full-time education is relatively high amongst recent Polish migrants but is much lower for recent migrants from Other A8 countries. This partly reflects the fact that some migrant groups, including recent A8 migrants, have relatively high proportions of students, who have yet to complete their full-time education. However, this finding also implies that recent Polish migrants are not typically the most low skilled. Further evidence of this can be found by comparing with earlier cohorts of Polish migrants, who left education at a very similar age.

Labour market statistics for each of these groups, excluding full-time students, are reported in the bottom panel of Table 2. It can be seen that Poles have the highest employment rates for those arriving post-enlargement, followed by migrants from English speaking countries. For both of these groups more than three-quarters of individuals entering the UK after 2003 were employed at the time of their interviews. Employment rates are far lower amongst the other three groups of recent migrants. Some of these differences are due to inactivity amongst females, especially among migrants from other countries, but there also appears to be relatively high levels of unemployment and sickness amongst Other A8 migrants. There are also some interesting differences in terms of self-employment. Although it is not unexpected that recent immigrants will have very low rates of self-employment, which is the case amongst all five groups, because it is likely that these groups will have difficulty obtaining the capital required to start a business (Borjas, 1986), there are much higher self-employment rates of A8 migrants arriving shortly before enlargement. This is especially true of Poles, since roughly a third of this group with jobs who arrived between 2000 and 2003 are self-employed. A likely explanation for this is the scheme

described in Section 2, which allowed self-employed migrants from A8 countries to enter the UK before enlargement. The self-employment rate amongst Other A8 migrants arriving between 2000 and 2003 is much lower though since it is just over 15%.

In terms of the employment variables, recent immigrants are mainly employed in the service sector. This is less pronounced for other A8 immigrants, who have quite high proportions employed in production industries.¹² Almost 30% of Polish recent immigrants are employed in hospitality (retail/hotels/catering), which is by far the highest of any of the recent immigrant groups. The relatively high proportion of Poles arriving between 2000 and 2003 who are employed in construction reflects the high concentration of self-employed in this sector i.e. the Polish builder phenomenon. In terms of occupation, post-enlargement A8 migrants have mainly found employment in semi-routine and routine occupations. For example, around three-quarters of Poles and Other A8 migrants have semi-routine and routine occupations. This situation contrasts sharply with other recent immigrants to the UK, where 68% from English speaking countries and 42% of other Europeans have professional/managerial jobs, compared to less than 10% from A8 countries. A relatively large proportion from earlier cohorts of A8 migrants also have high or intermediate occupations, although there is a low percentage of managers and professionals amongst A8 migrants arriving between 2000 and 2003.

The educational differences identified earlier are largely preserved for those in employment, with recent Polish migrants having similar levels of education to other migrants entering the UK after 2003 and much lower levels of education amongst Other A8 migrants. Average earnings are just over £6 an hour for recent Polish and

¹² This is consistent with occupational data from WRS, although the sample size for this group is quite small. This category includes agriculture, energy and manufacturing.

Other A8 immigrants, which is consistent with information in the WRS (Portes and French, 2005; Home Office *et al.*, 2006) and in the large survey conducted by Anderson *et al.* (2006), who report that the average earnings of recent migrants from Central and Eastern Europe were £5.94. These earnings figures only just exceed the national minimum wage, which was set at £4.50 in May 2004 and had risen to £5.05 by June 2006.¹³ This is much less than the earnings of post-enlargement migrants from other countries and well under half as much as those from English speaking countries. Poles and Other A8 migrants arriving prior to 2000 also earn in excess of £11 an hour but the earnings of A8 immigrants arriving earlier in this decade is only slightly higher than those arriving post-enlargement. There are not large differences in terms of hours of work amongst the migrant groups but recent arrivals from English speaking countries and Poland work the longest hours.¹⁴ Therefore, it appears that Poles do work slightly longer hours to make up for their lower hourly earnings.

4. Empirical Methodology

The empirical strategy is based on analysing the relative earnings of recent Polish and Other A8 migrants using three separate approaches. Earnings are focused upon because of the large differentials identified in Section 3 and the WRS indicates that very few post-enlargement migrants have claimed benefits.¹⁵ In the first approach, the earnings of post-enlargement Polish and Other A8 migrants are compared to those of other migrant groups entering the UK since 2004. In the second, the earnings of recent

¹³ Portes and French (2005) report that more than 80% of A8 immigrants registered on the WRS earned between £4.50 and £6 an hour. Earnings data are reported in May 2004 prices.

¹⁴ This measures total hours in the worker's first and second jobs, although less than 4% held second jobs.

¹⁵ There have been only 1,777 applications for income support, 4,083 applications for Jobseeker's Allowance and 83 applications for State Pension Credit between May 2004 and June 2006 according to Home Office *et al.* (2006). Only 13% of total applications were allowed to proceed to further processing. However, from the previous section it appears that the employment rate amongst Other A8 migrants is relatively low.

Polish and Other A8 migrants are compared to those of earlier cohorts of migrants from these countries. Whilst in the third approach, cohort dummies are replaced with a continuous measure of time of arrival and the performance of migrants from A8 countries is compared with the other migrant groups. The first approach is followed because of the need to compare immigrants from different countries arriving around the same time, given the influence that labour market conditions at the time of arrival can have on individual outcomes (Chiswick *et al.*, 1997). The second and third approaches are taken because the importance of cohort and assimilation effects has been recognised since the seminal work of Borjas (1985). By comparing with earlier arrivals from the same countries of origin, this should reduce problems associated with the heterogeneity of different groups of immigrants.

Therefore, the first set of equations to be estimated is based around the model shown in equation (1):

$$\log w_i = \alpha + \sum_{j=1}^4 \delta_j D_{ji} + X_i' \beta + \varepsilon_i \quad (1)$$

where w_i is the wage of individual i , α is a constant term, X_i is a vector of personal and job-related characteristics and ε_i is an error term. D_{ji} contains a set of 4 migrant dummy variables (including controls for Poles and Other A8 migrants and is measured relative to Other Europeans) and δ_j their associated coefficients.¹⁶ β is a vector of coefficients to be estimated. This model is only estimated for migrants arriving in the UK in 2004 or after.

¹⁶ The adjusted percentage wage differential (relative to Other Europeans) can be calculated by substituting the estimated coefficient for migrant group j ($\hat{\delta}_j$) into the following formula $\{[\exp(\hat{\delta}_j) - 1] \times 100\}$.

The second set of equations to be estimated is based around the model shown in equation (2):

$$\log w_i = \alpha + \sum_{j=1}^4 \phi_j C_{ji} + X'_i \beta + \varepsilon_i \quad (2)$$

where C_{ji} contains a set of 4 cohort dummies (measured relative to compatriots arriving prior to 1980) and ϕ_j their associated coefficients, whilst the other terms are as above. This model is estimated separately for all Polish migrants and those originating from Other A8 countries. Means for the explanatory variables in the models estimated for recent migrants, Poles and Other A8 migrants are reported in Table A1.

Finally, a set of equations are estimated for the five immigrant groups that include a continuous measure of the time since the migrant entered the UK:

$$\log w_i = \alpha + \gamma YSM_i + X'_i \beta + \varepsilon_i, \quad (3)$$

where YSM is the number of years since the individual i arrived in the UK and γ its estimated coefficient. These models are estimated with and without a term which interacts the years since migration variable with years of education. This is done to indicate how the rate of return to education varies for each migrant group according to their time of arrival in order to establish whether recent arrivals from A8 countries have received lower returns to their education compared to earlier arrivals/other migrant groups.

5. Results

Table 3 presents the results from estimating equation (1), whilst the results from estimating equation (2) for Polish and Other A8 migrants are contained in Tables 4 and 5 respectively. Each table reports four specifications. The first is a basic

Mincerian wage equation augmented by the migrant group/cohort dummies, to which are added basic personal and job-related characteristics in the second and third specifications respectively. Specification 4 adds occupational dummies to specification 3.

Table 3 reveals that there exist very large wage differences between the different groups of post-enlargement migrants within a basic Mincerian framework. For example, Polish and Other A8 migrants earn respectively 28% and 32% less than European migrants who arrived post-2003 after human capital differences have been controlled for. The earnings of migrants from the rest of the world are just under 20% lower than those entering from other European countries, whilst those from English speaking countries earn 30% more. These differences only narrow slightly when basic demographic characteristics are included. Not only does the fit of the model increase quite markedly once job-related factors are added but the earnings differentials are also reduced. Controlling for industry and other employment characteristics reduces the earnings differentials relative to Other Europeans to 21% and 28% respectively for recent Polish and other A8 migrants.¹⁷ The importance of occupation on earnings is demonstrated by the further reduction of the differentials to 13% and 21% respectively. Furthermore, the earnings differential for Poles becomes equal to that of migrants from the rest of the world and no longer significantly different from Other Europeans at the 1 per cent level.

Tables 4 and 5 indicate that recent Other A8 migrants have lower earnings relative to earlier cohorts from these countries in comparison to their Polish counterparts. For example, using specification 1, Other A8 migrants arriving after 2003 earn around 45% less than those arriving before 1980, after controlling for

¹⁷ There are no controls for union status because the questions on unions are only asked in the Spring quarter of the LFS.

human capital differences, whilst the equivalent differential is around 37% for Poles. Very similar pay differentials are observed for Polish and Other A8 migrants arriving between 2000 and 2003 to those arriving after enlargement. Poles arriving in the 1980s also experience a large earnings deficit compared to those arriving before 1980. However, the earnings functions for Poles and Other A8 migrants are very similar in that an extra year of education increases earnings by between 6 and 7% for both groups and the first year of experience adds around 2% to earnings. The percentage wage differentials are higher in specification 2, increasing to 42% and 60% for recent migrants from Poland and Other A8 countries respectively. This is due to the much higher percentage of males and the different settlement patterns among recent arrivals from these countries compared to earlier cohorts. Again the value of R-squared increases substantially when the job-related characteristics are included and the earnings differentials are reduced considerably for post-enlargement migrants compared to earlier arrivals. For example, Poles arriving after enlargement earn 20% less than compatriots who arrived before 1980, whilst the equivalent differential for Other A8 migrants is 27%. Adding occupational controls only slightly narrows the earnings differential for Poles, whereas it has a much larger effect for migrants from Other A8 countries, lowering the differential to 18%.

Table 6, which reports the results of estimating equation (3) for the five migrant groups, reveals that returns to both education and experience are lowest for Polish migrants using specification 1. The return to education is similarly low for migrants from other A8 countries when only human capital and personal characteristics are included but rises in relative terms when job-related characteristics are added. The effect of years since migration is also high for migrants from A8 countries, especially for non-Poles. This variable is significantly different from zero at

the 1% level for both categories of A8 migrants in specification 1. However, the influence of cohort effects is substantially reduced when the job-related characteristics are included, with the result that this variable is no longer significant. This again indicates the importance of occupation for recent A8 migrants.

The lower portion of Table 6 reports the estimates from the specifications that include a term which interacts years since migration with years of education. The sign on the interaction term is only positive for Poles and migrants from other countries in the models that only control for human capital and personal characteristics. Although the magnitude of this effect is relatively large for Poles, especially compared to Other A8 migrants, it is not significant at commonly used levels. Nevertheless, it reinforces what the descriptive statistics presented in Section 3 showed, in that recently arrived Poles are primarily employed in low paying jobs despite possessing reasonably high levels of education. Again the impact of years of education, as well as the interaction term, is reduced when job-related factors are added.

6. Conclusion

The Worker Registration Scheme has shown that there has been a huge influx of A8 migrants to the UK since EU enlargement. However until now, relatively little has been known about the characteristics of these migrants, as well as their performance in the labour market. This paper has demonstrated that although some recent migrants from A8 countries are low skilled, many have relatively high levels of education despite the majority being employed in very low paying jobs. This is especially true of Poles, which means that these individuals typically have lower rates of return to their human capital than other recent migrants, even after controlling for other personal and job-related characteristics.

This analysis raises a number of issues. For example, are these individuals planning to stay in the UK for long periods or has enlargement produced a guestworker type of system, dominated by temporary migration? At present, little is known about the nature of migration but qualitative evidence on the expected duration of stay, such as by Eade and Garapich (2006), suggests that many recent Polish migrants are unsure of how long they will stay but that a fairly high proportion expect to work in the UK for relatively long periods. If this is the case then it will be interesting to observe how well these workers progress in the UK labour market. In particular, will these individuals experience the similar levels of assimilation as previous cohorts? Furthermore, are the low paid positions currently being filled by such migrants just entry level jobs given that many have reasonably high levels of education or will they remain stuck in these jobs for long periods? The availability of more detailed data should provide clearer insights on these issues.

The fact that it is not just low skilled migrants who have left Poland for the UK since the borders have opened accords with evidence presented by Chiquiar and Hanson (2005) for Mexican migration to the US. They find that Mexican migrants to the US have intermediate rather than low skills, which contrasts with the view of Borjas (1987), who argues that migrants from poor countries should be negatively selected in that migrants from poor countries tend to be lower skilled. In theoretical terms, Chiquiar and Hanson (2005) argue that the financial costs of migration are not constant across individuals and these may deter some low skilled individuals from migrating in spite of the potentially high returns on offer. The reasoning of Chiquiar and Hanson (2005) is further strengthened by the presence of psychic and search costs, which are likely to be more easily overcome by individuals with higher levels of education.

Finally, although most recent A8 migrants have found low paying jobs in the UK, there are a number of possible benefits to these migration flows since migrants are likely to take the skills and savings they have acquired in the UK back to their home countries, as well as sending back remittances. These issues are particularly important in the context of Poland given the poor recent performance of that economy. In particular, Caselli and Tenreyo (2005) argue that a reallocation from agriculture to higher value sectors and physical capital deepening are required in order for the Poland to catch up in productivity terms with other parts of the EU. Therefore, investment of remittances and repatriated savings into high value sectors could greatly aid this process. Further research on the volume of remittances and savings flowing back to the new member states and what uses these funds are put to is therefore another important avenue for future research.

References

- Anderson, B., Ruhs, M., Rogaly, B. and Spencer, S. (2006), *Fair Enough? Central and Eastern European Migrants in the Low-Wage Employment in the UK*, COMPAS Research Report, University of Oxford.
- Borjas, G. (1985), “Assimilation, changes in cohort quality, and the earnings of immigrants”, *Journal of Labor Economics*, 3, 463-489.
- Borjas, G. (1986), “The self-employment experience of immigrants”, *Journal of Human Resources*, 21, 485-506.
- Borjas, G. (1987), “Self-selection and the earnings of immigrants”, *American Economic Review*, 77, 531-553.
- Blackaby, D. H., Leslie, D. G., Murphy, P. D. and O’Leary, N. C. (2005), “Born in Britain: How are native ethnic minorities faring in the British labour market?”, *Economics Letters*, 88, 370-375.
- Boeri, T. and Brucker, H. (2005), “Why are Europeans so tough on migrants?”, *Economic Policy*, October, 630-703.
- Caselli, F. and Tenreyro, S. (2005), “Is Poland the next Spain?”, NBER Working Paper No. 11045.
- Chiquiar, D. and Hanson, G. (2005), “International migration, self-selection, and the distribution of wages: Evidence from Mexico and the United States”, *Journal of Political Economy*, 113, 239-281
- Chiswick, B., Cohen, Y. and Zach, T. (1997), “The labor market status of immigrants: Effects of the unemployment rate at arrival and duration of residence”, *Industrial and Labor Relations Review*, 50, 289-303.
- Dustmann, C., Casanove, M., Fertig, M., Preston, I. and Schmidt, C. (2003), *The Impact of EU Enlargement on Migration Flows*, Home Office Online Report No. 25/03.
- Dustmann, C. and Fabbri, F. (2003), “Language proficiency and labour market performance of immigrants in the UK”, *Economic Journal*, 113, 695-717.
- Dustmann, C. and Fabbri, F. (2005), “Immigrants in the British labour market”, *Fiscal Studies*, 26, 423-470.
- Dustmann, C. and Theodoropoulos, N. (2006), “Ethnic minority immigrants and their children in Britain”, mimeo, Centre for Research and Analysis of Migration, University College London.
- Duvell, F. (2004), “Polish undocumented immigrants, regular high-skilled workers and entrepreneurs in the UK”, Institute for Social Studies Working Paper No. 54, Warsaw University.

Eade, J. and Garapich, M. (2006), "Researching class and ethnicity: London's new Poles", mimeo, CRONEM, University of Surrey.

Garapich M. (2006), "My nie mamy z tym nic wspólnego. Polska diaspora na skrzyżowaniu między lokalizmem a globalizacją", *Przegląd Polonijny*, Spring, 1.

Home Office (2003), *Control of Immigration: Statistics United Kingdom 2003*, Home Office, London.

Home Office *et al.* (2006), *Accession Monitoring Report May 2004-June 2006*, A joint online report by the Home Office, the Department for Work and Pensions, the HM Revenue & Customs and the Office of the Deputy Prime Minister.

Leslie, D. and Lindley, J. (2001), "The impact of language ability on employment and earnings of Britain's ethnic communities", *Economica*, 68, 587-606.

Okolski M. J. (2001), *Ludzie na hustawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu*, Scholar, Warsaw.

Portes, J. and French, S. (2005), "The impact of free movement of workers from central and eastern Europe: Early evidence", Department of Work and Pensions Working Paper No. 18.

Salt, J. and Rees, P. (2006), "Globalisation, population mobility and impact of migration on population", ESRC Public Policy Seminar Series.

Shields, M. and Wheatley Price, S. (1998), "The earnings of male immigrants in England: Evidence from the QLFS", *Applied Economics*, 30, 1157-1168.

Sinn, H.-W. (2002), "EU enlargement and the future of the welfare state", *Scottish Journal of Political Economy*, 49, 104-115.

Sinn, H.-W. (2004), "EU enlargement, migration and the new constitution", CESifo Working Paper No. 1367.

Sinn, H.-W. and Werding, M. (2001), "Immigration following Eastern enlargement", *CESifo Forum*, 2, 40-47.

Sword, K. (1996), *Identity in Flux: The Polish Community in Britain*, School of Slavonic and East European Studies, SSEES Occasional Papers No. 36, University of London.

Triandafyllidou, A. (2006), *Contemporary Polish Migration in Europe: The Insiders' Voice*, Edwin Mellen Press, Washington DC.

TUC (2004), *Migrant Workers from the New Europe*, Trade Unions Congress, London.

Zubrzycki, J. (1956), *Polish Immigrants in Britain: A Study of Adjustment*, Martinus Nijhoff, The Hague.

Table 1
Characteristics of Individuals on the Workers' Registration Scheme, May 2004-June 2006

Country of origin	%	Age	%	Region	%	Sector	%	Occupation	%
Czech Republic	5.28	Under 18	0.29	Anglia	15.21	Admin, Bus & Mgmt	33.67	Process operative	24.69
Estonia	1.20	18-24	42.91	London	13.72	Hospitality & Cat.	21.02	Warehouse operative	6.49
Hungary	3.01	25-34	39.25	Midlands	12.03	Agriculture	11.76	Packer	6.21
Latvia	6.26	35-44	10.47	Central	10.41	Manufacturing	7.41	Kitchen assistant	6.20
Lithuania	11.83	45-54	6.12	North East	9.54	Food/Fish/Meat Proc.	5.01	Cleaner/domestic staff	5.26
Poland	61.94	55-64	0.80	South West	8.71	Health and Medical	5.01	Farm worker	4.66
Slovak Republic	10.37	65 and over	0.01	North West	8.56	Retail	4.23	Waiter, waitress	4.08
Slovakia	0.10	Unknown	0.16	Scotland	7.52	Construction & Land	3.90	Maid/room attendant	3.56
				South East	7.18	Transport	2.84	Care assistants	3.25
				Northern Ireland	3.84	Ent. & Leisure	1.72	Sales assistants	2.71
				Wales	2.52	Education & Cultural	1.02	Labourer, building	2.71
				Not Stated	0.74	Other/Not Stated	2.40	Other/Not stated	30.16
Total					427,095				388,265

Table 2
Socio-Economic Characteristics of Working Age Immigrants by Cohort of Arrival in the LFS: 2001-2006

	Poles			Other A8 Migrants			Other Post Enlargement Immigrants		
	Pre 2000	2000-3	Post Enl.	Pre 2000	2000-3	Post Enl.	Other European	Eng. Sp. Countries	Other
<i>Demographic Characteristics</i>									
% Male	36.3	48.5	61.4	35.8	37.9	53.5	49.8	48.1	46.2
% aged 16-25	5.1	33.1	42.9	17.4	44.4	47.1	37.6	33.3	36.9
% aged 26-35	30.3	51.5	42.5	39.3	37.3	28.0	42.9	45.0	40.5
% aged 36-59/64	64.5	15.4	14.7	43.3	18.3	24.8	19.5	21.7	22.6
% Married	69.2	40.8	38.6	70.2	36.7	36.9	26.5	46.3	57.8
% living in London	58.1	59.2	18.9	44.8	47.9	22.9	27.5	48.9	31.6
% living in East/South East	18.4	18.3	19.3	23.9	23.7	12.1	26.8	24.7	20.6
% living elsewhere in UK	23.5	22.5	61.8	31.3	28.4	65.0	45.6	26.4	47.8
Average age left FT education	20.5	20.5	20.6	19.4	19.3	18.6	20.7	20.2	19.9
<i>Employment Variables (excludes full-time students)</i>									
Employment Rate	69.5	76.0	82.1	60.7	77.9	66.0	71.0	77.6	49.1
Self-employment Rate	26.5	32.4	3.5	18.7	15.1	3.0	8.0	9.0	3.5
% in Production industries	16.9	6.3	24.8	14.8	21.0	30.6	22.7	11.3	18.0
% in Construction industries	13.0	25.2	7.4	10.2	14.3	9.2	4.0	6.9	2.1
% in Retail/hospitality industries	24.0	23.4	29.2	18.5	16.8	21.4	20.7	14.4	20.1
% in Other Services	46.1	45.1	38.6	56.5	47.9	38.8	52.7	67.5	59.8
% Managerial/Professional	34.8	9.0	10.4	37.4	9.2	7.1	42.4	68.3	37.1
% in Intermediate occupations	39.4	43.2	14.9	40.2	27.7	15.3	23.2	14.6	16.8
% in Semi-routine occupations	14.2	19.8	33.2	12.2	17.7	24.5	15.9	9.8	25.4
% in Routine occupations	11.6	27.9	41.6	10.3	45.4	53.1	18.5	7.3	20.7
Average years of education	13.4	13.4	13.6	12.7	12.8	11.9	14.2	14.2	13.6
Average hours of work	37.3	40.0	41.9	37.0	36.4	39.9	38.9	42.6	37.5
Average earnings	11.45	6.32	6.03	11.25	6.60	6.07	10.52	13.96	8.26
Sample Size	234	169	259	201	169	157	287	231	623

Table 3
Earnings Equations for Post-Enlargement Migrants to the UK

	1	2	3	4
Years of education	0.069 (0.007)	0.062 (0.008)	0.037 (0.007)	0.017 (0.017)
Experience	0.027 (0.008)	0.021 (0.007)	0.012 (0.006)	0.008 (0.006)
Experience-squared/100	-0.055 (0.021)	-0.042 (0.020)	-0.028 (0.015)	-0.017 (0.014)
Polish	-0.335 (0.064)	-0.317 (0.070)	-0.237 (0.064)	-0.142 (0.059)
Other A8	-0.393 (0.093)	-0.378 (0.098)	-0.326 (0.089)	-0.235 (0.090)
Eng. Speaking Countries	0.264 (0.077)	0.230 (0.077)	0.170 (0.065)	0.070 (0.061)
Other	-0.216 (0.069)	-0.239 (0.072)	-0.176 (0.070)	-0.141 (0.059)
Controls for:				
Gender	N	Y	Y	Y
Marital Status	N	Y	Y	Y
Region	N	Y	Y	Y
Industry	N	N	Y	Y
Part-time	N	N	Y	Y
Firm size	N	N	Y	Y
Sector (public/private)	N	N	Y	Y
Occupation	N	N	N	Y
R ²	0.320	0.374	0.526	0.629
Sample Size	564	564	550	528

Notes: Heteroscedasticity robust standard errors in parentheses. Sample consists of employees of working age and excludes full-time students. The models include 3 marital status, 12 regional, 12 industrial, 3 firm size and 9 occupational dummies.

Table 4
Earnings Equations for Polish Migrants to the UK

	1	2	3	4
Years of education	0.064 (0.011)	0.063 (0.012)	0.047 (0.012)	0.032 (0.013)
Experience	0.023 (0.012)	0.018 (0.014)	0.009 (0.010)	0.017 (0.009)
Experience-squared/100	-0.052 (0.037)	-0.043 (0.039)	-0.028 (0.030)	-0.049 (0.027)
1980s	-0.435 (0.206)	-0.477 (0.211)	-0.357 (0.210)	-0.383 (0.186)
1990s	-0.058 (0.203)	-0.136 (0.209)	0.009 (0.206)	-0.056 (0.221)
2000-3	-0.445 (0.210)	-0.558 (0.222)	-0.264 (0.186)	-0.228 (0.181)
Post-Enlargement	-0.456 (0.196)	-0.537 (0.205)	-0.228 (0.177)	-0.204 (0.171)
Controls for:				
Gender	N	Y	Y	Y
Marital Status	N	Y	Y	Y
Region	N	Y	Y	Y
Industry	N	N	Y	Y
Part-time	N	N	Y	Y
Firm size	N	N	Y	Y
Sector (public/private)	N	N	Y	Y
Occupation	N	N	N	Y
R ²	0.246	0.315	0.513	0.591
Sample Size	257	257	254	248

Notes: Heteroscedasticity robust standard errors in parentheses. Sample consists of employees of working age and excludes full-time students. The models include 3 marital status, 12 regional, 12 industrial, 3 firm size and 9 occupational dummies.

Table 5
Earnings Equations for Other A8 Migrants to the UK

	1	2	3	4
Years of education	0.067 (0.020)	0.064 (0.023)	0.051 (0.024)	0.041 (0.026)
Experience	0.018 (0.014)	0.016 (0.013)	0.000 (0.013)	0.003 (0.015)
Experience-squared/100	-0.031 (0.035)	-0.046 (0.033)	-0.017 (0.031)	-0.008 (0.033)
1980s	-0.189 (0.228)	-0.498 (0.264)	-0.170 (0.327)	-0.140 (0.289)
1990s	-0.275 (0.244)	-0.527 (0.263)	-0.212 (0.356)	-0.108 (0.314)
2000-3	-0.628 (0.222)	-0.905 (0.241)	-0.250 (0.327)	-0.148 (0.294)
Post-Enlargement	-0.599 (0.229)	-0.927 (0.247)	-0.312 (0.342)	-0.203 (0.306)
Controls for:				
Gender	N	Y	Y	Y
Marital Status	N	Y	Y	Y
Region	N	Y	Y	Y
Industry	N	N	Y	Y
Part-time	N	N	Y	Y
Firm size	N	N	Y	Y
Sector (public/private)	N	N	Y	Y
Occupation	N	N	N	Y
R ²	0.201	0.287	0.437	0.535
Sample Size	179	179	177	172

Note: Heteroscedasticity robust standard errors in parentheses. Sample consists of employees of working age and excludes full-time students. The models include 3 marital status, 12 regional, 13 industrial, 3 firm size and 9 occupational dummies.

Table 6
Earnings Equations for Migrants to the UK

	Poles	Other A8	Other Europeans	Eng. Speaking Countries	Other Countries
<i>Specification 1</i>					
Years of education	0.062 (0.012)	0.065 (0.024)	0.084 (0.003)	0.085 (0.005)	0.068 (0.002)
Experience	0.016 (0.012)	0.023 (0.012)	0.039 (0.003)	0.044 (0.004)	0.024 (0.002)
Experience-squared/100	-0.045 (0.034)	-0.081 (0.031)	-0.079 (0.006)	-0.080 (0.010)	-0.055 (0.005)
Years since migration	0.018 (0.006)	0.029 (0.006)	0.004 (0.001)	0.000 (0.001)	0.011 (0.001)
<i>Specification 2</i>					
Years of education	0.027 (0.013)	0.042 (0.025)	0.029 (0.003)	0.042 (0.005)	0.020 (0.002)
Experience	0.012 (0.008)	0.004 (0.015)	0.023 (0.002)	0.030 (0.004)	0.014 (0.002)
Experience-squared/100	-0.042 (0.023)	-0.012 (0.033)	-0.045 (0.005)	-0.056 (0.010)	-0.034 (0.004)
Years since migration	0.005 (0.004)	0.006 (0.008)	0.000 (0.001)	-0.001 (0.001)	0.004 (0.001)
<i>Specification 1</i>					
Years of education	0.051 (0.013)	0.078 (0.029)	0.094 (0.004)	0.088 (0.006)	0.064 (0.004)
Experience	0.011 (0.012)	0.033 (0.014)	0.041 (0.003)	0.045 (0.004)	0.023 (0.002)
Experience-squared/100	-0.031 (0.036)	-0.113 (0.039)	-0.085 (0.006)	-0.081 (0.011)	-0.052 (0.005)
Years since migration	0.001 (0.014)	0.056 (0.023)	0.011 (0.002)	0.003 (0.004)	0.008 (0.002)
Yrs since mig.*yrs of ed./100	0.142 (0.121)	-0.183 (0.151)	-0.055 (0.017)	-0.019 (0.030)	0.024 (0.015)
<i>Specification 2</i>					
Years of education	0.025 (0.013)	0.047 (0.029)	0.030 (0.004)	0.042 (0.006)	0.018 (0.003)
Experience	0.010 (0.009)	0.008 (0.017)	0.023 (0.003)	0.030 (0.004)	0.014 (0.002)
Experience-squared/100	-0.039 (0.028)	-0.024 (0.039)	-0.046 (0.005)	-0.056 (0.010)	-0.033 (0.004)
Years since migration	0.001 (0.013)	0.015 (0.022)	0.001 (0.002)	0.000 (0.004)	0.002 (0.002)
Yrs since mig.*yrs of ed./100	0.033 (0.106)	-0.062 (0.136)	-0.003 (0.014)	-0.004 (0.026)	0.012 (0.012)
N (Specification 1)	257	179	3686	1755	6417

Note: Heteroscedasticity robust standard errors in parentheses. Specification 1 also includes gender, marital status and region.

Specification 2 has additional controls for part-time, firm size, sector, industry and occupation. Sample consists of employees of working age and excludes full-time students.

Table A1
Descriptive Statistics for Migrant Groups

	Post-Enlargement Migrants	Poles	Other A8 Migrants
Years of education	13.928 (2.966)	13.960 (2.708)	13.192 (2.724)
Experience	10.144 (8.835)	10.875 (10.624)	12.186 (10.769)
Poles	0.254 (0.435)	1.000	—
Other A8 countries	0.117 (0.322)	—	1.000
Other Europeans	0.153 (0.361)	—	—
English speaking countries	0.197 (0.398)	—	—
Other countries	0.278 (0.448)	—	—
Arrived before 1980	—	0.060 (0.239)	0.093 (0.291)
Arrived in the 1980s	—	0.093 (0.291)	0.035 (0.184)
Arrived in the 1990s	—	0.141 (0.349)	0.157 (0.365)
Arrived 2000-3	—	0.165 (0.372)	0.355 (0.480)
Arrived after 2003	1.000	0.540 (0.499)	0.360 (0.482)
Male	0.581 (0.494)	0.500 (0.501)	0.430 (0.497)
Married	0.468 (0.499)	0.464 (0.500)	0.483 (0.501)
London	0.246 (0.431)	0.238 (0.427)	0.308 (0.463)
East/South East	0.223 (0.417)	0.246 (0.432)	0.262 (0.441)
Other UK	0.530 (0.500)	0.516 (0.508)	0.430 (0.497)
% in Production industries	0.218 (0.413)	0.214 (0.410)	0.267 (0.444)
% in Construction industries	0.034 (0.182)	0.040 (0.197)	0.052 (0.223)
% in Retail/hospitality inds	0.218 (0.413)	0.319 (0.467)	0.198 (0.399)
% in Other Services	0.530 (0.500)	0.427 (0.496)	0.483 (0.501)
% Managerial/Professional	0.347 (0.476)	0.194 (0.396)	0.186 (0.390)
% in Intermediate occs	0.152 (0.359)	0.177 (0.383)	0.215 (0.412)
% in Semi Routine occs	0.248 (0.432)	0.306 (0.462)	0.209 (0.408)
% in Routine occupations	0.254 (0.436)	0.322 (0.468)	0.390 (0.489)
Part-time	0.108 (0.311)	0.157 (0.365)	0.169 (0.375)
Public Sector	0.134 (0.342)	0.097 (0.296)	0.151 (0.359)
Organisation size <25	0.295 (0.457)	0.387 (0.488)	0.372 (0.485)
Organisation size: 25-499	0.540 (0.499)	0.504 (0.501)	0.506 (0.501)
Organisation size: 500 & over	0.165 (0.371)	0.109 (0.312)	0.122 (0.485)
Job tenure: less than 3 months	0.237 (0.425)	0.190 (0.393)	0.134 (0.341)
Job tenure: 3-6 months	0.199 (0.400)	0.133 (0.340)	0.116 (0.321)
Job tenure: 6-12 months	0.299 (0.458)	0.254 (0.436)	0.285 (0.453)
Job tenure: 1-2 years	0.182 (0.386)	0.189 (0.393)	0.198 (0.399)
Job tenure: 2-5 years	0.040 (0.196)	0.109 (0.312)	0.169 (0.375)
Job tenure: over 5 years	0.044 (0.204)	0.125 (0.331)	0.099 (0.299)
Sample Size	528	248	172

Notes: Descriptive statistics relate to specification (4). Standard deviations in parentheses. The descriptive statistics for the industrial and occupational dummies reported above are based on grouped categories, compared to those included in the econometric estimates.

The Changing Face of the Polish-Born Population in the UK*

Stephen Drinkwater

John Eade

Michal Garapich

CRONEM
University of Surrey

**Conference on Polish Migration
Polish Embassy, London
17th May 2006**

*Funding from the ESRC is gratefully acknowledged

Outline

- Background
- Data sources used to track demographic change
 - Census of the Population
 - Labour Force Survey
 - Worker Registration Scheme
- Possible implications of (recent) migration flows

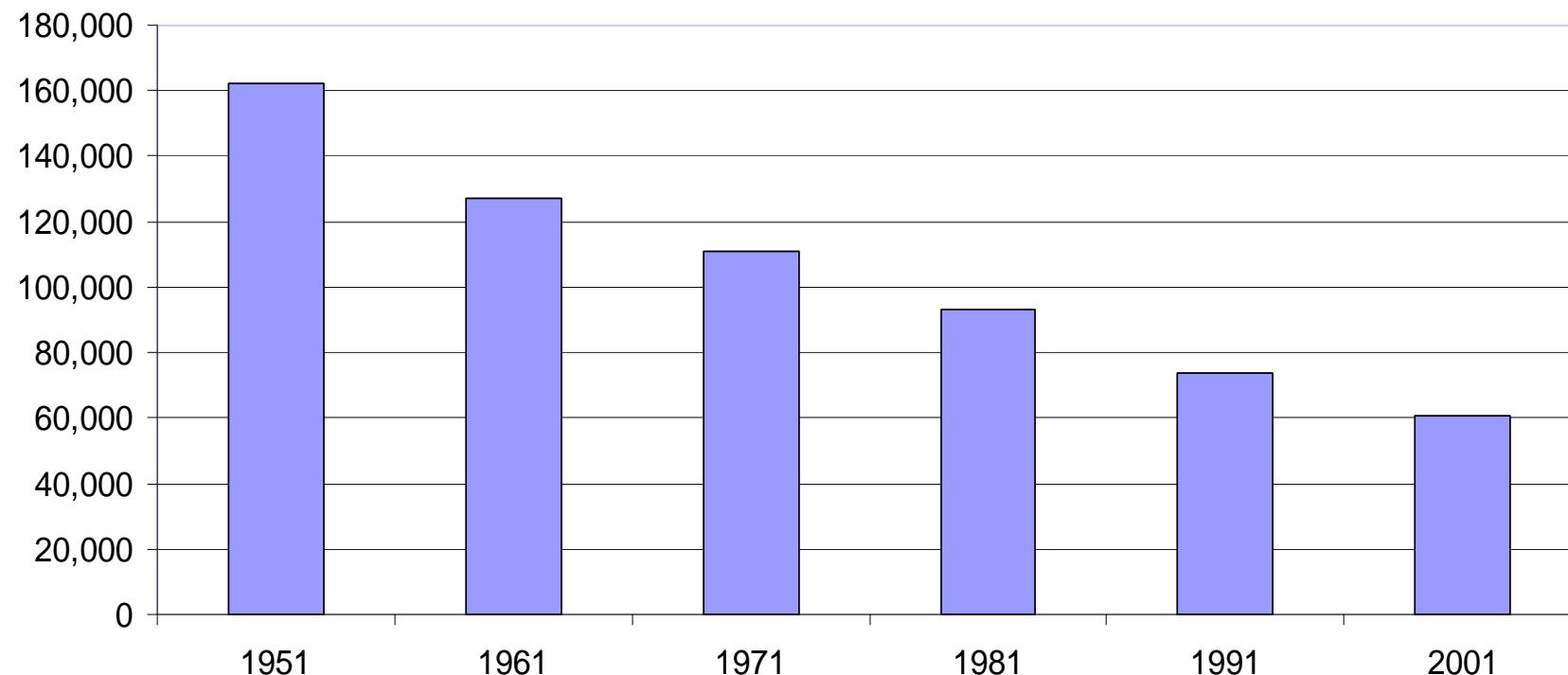
Background

- Sword (1996) and Janowski (2006) discuss Polish migration to the UK during the 20th Century
- A number of distinct phases can be identified:
 - During WWII and immediately afterwards => migration of Polish soldiers (mainly male)
 - Fairly small inflows 1950-1990 => mainly females (who came to join or marry Polish men in the UK) but also political refugees in the 1960s and 1980s
 - Increased flows in the 1990s after the fall of Communism (but also some return migration) and in the early 2000s because of policy changes (e.g. self-employed) and through illegal means
 - Huge influx following EU enlargement in May 2004
- These trends can be seen in various data sources e.g. the Census, Labour Force Survey and Workers' Registration Scheme

Population Census

- Official decennial register of all UK residents
 - shows a steady decline of the Polish-born up to 2001

Polish-Born Population in the UK: 1951-2001

Sources: Sword (1996), Census of Population

Census (Continued)

- Changes in how Census returns are published also enables a more detailed analysis of the characteristics of the UK's Polish-born population (pre-enlargement)
- Release of aggregate data on age categories in 2001 for small spatial areas (LA level) by sex
 - age data by country of birth was also available in 1971
- Release of Census microdata - the Samples of Anonymised Records (SARs/CAMs) - which contains information on virtually all questions asked in the Census for a sample of the population
 - 2% in 1991 and 3% in 2001
- Main problem with Census data is under-enumeration (of undocumented/illegal migrants)

Age and Gender

- The 2001 Census indicated an ageing population, especially amongst Polish males in the UK

Age and Gender Composition of the UK's Polish Born Population: 2001

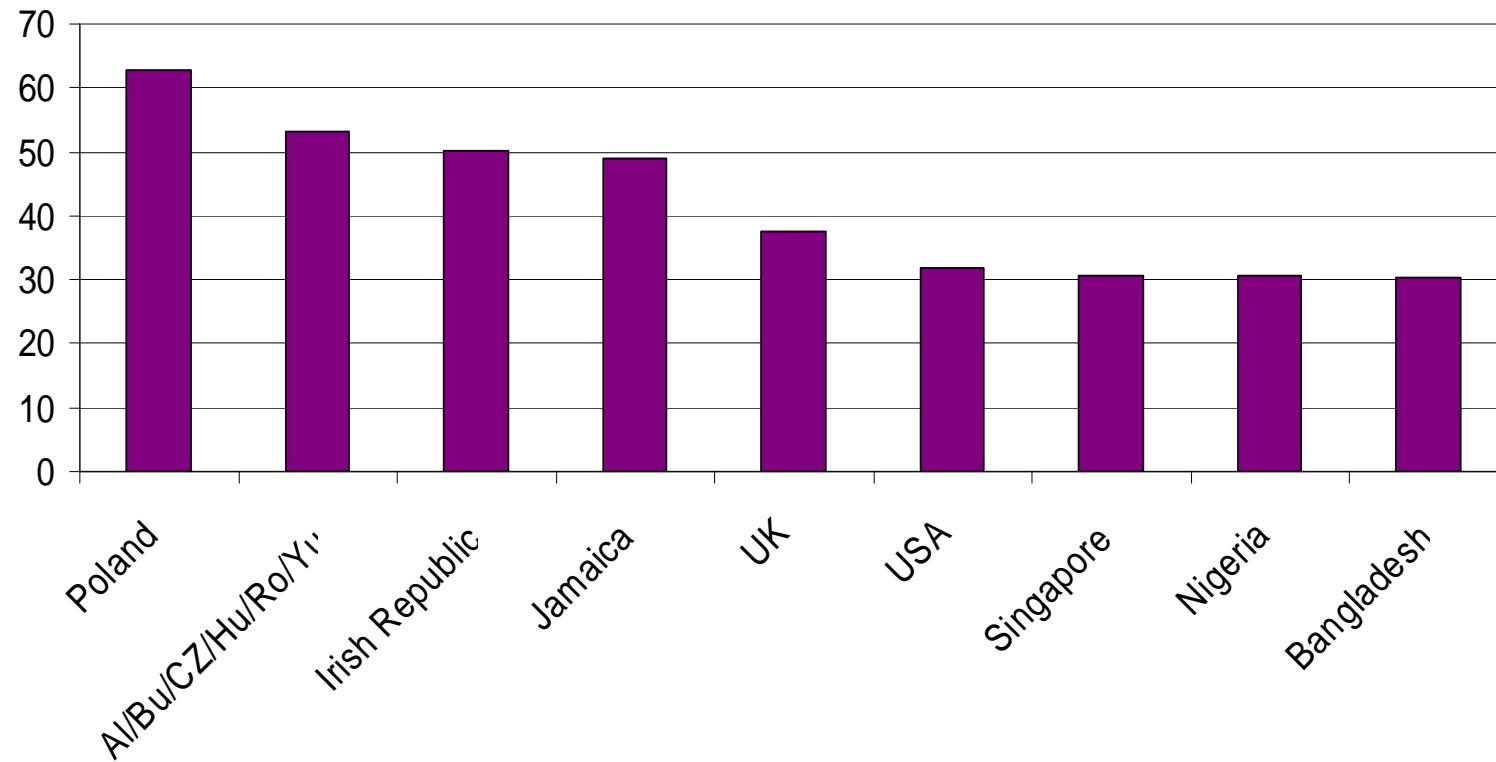
	Total	% Male	% Female	% >59/64	% Males >64	% Females >59
London	22,224	39.06	60.94	35.41	41.06	31.79
Rest of England	34,455	50.46	49.54	69.27	80.61	57.72
Scotland	2,505	62.91	37.09	69.14	81.73	47.79
Wales	1,427	60.90	39.10	78.28	89.07	61.47
Northern Ireland	102	50.00	50.00	24.51	31.37	17.65
United Kingdom	60,713	47.04	52.96	57.01	68.82	46.51

Source: Census of Population

More detailed analysis of age

- Can use the SARs to rank country of origin by age
=> Polish migrants were by far the oldest in 1991

Mean age of migrants in GB, selected countries: 1991

Age (Continued)

- Not much change 1991-2001, the median age is even slightly higher
 - But some variation across the UK => youngest live in London (has attracted more recent migrants)

Average Age of the UK's Polish-Born Population: 1991 and 2001

	1991			2001		
	Male	Female	Total	Male	Female	Total
London	61 (65)	56 (61)	58 (66)	52 (50)	46 (48)	48 (50)
East/South East	67 (69)	58 (61)	63 (67)	65 (75)	55 (54)	59 (66)
Rest of UK	67 (68)	61 (64)	65 (67)	72 (76)	60 (66)	67 (74)
UK	66 (68)	59 (63)	63 (66)	65 (75)	54 (55)	59 (68)

Notes: Median values in parentheses. 1991 data excludes Northern Ireland.

Sources: 1991 SARs and 2001 CAMs

Other demographic & labour market characteristics

- Not great changes either between 1991 and 2001 – similar for migrants from other A8 countries

Demographic characteristics of Poles and other A8 migrants in the UK: 1991 and 2001

	Poles		Other A8	
	1991	2001	1991	2001
<i>All Aged 16 and over</i>				
% Married	64.1	57.4	62.7	56.6
% Widowed	16.8	15.3	12.6	6.4
% Economically Active	26.6	29.1	46.6	45.1
<i>Working Age Only</i>				
Unemployment Rate	9.9	7.9	12.6	7.0
Self-employment Rate	21.6	20.3	20.9	15.3
% Unskilled/Partly skilled	25.5	14.6	21.2	28.9
% Professional/Managerial	30.4	43.8	42.4	39.8

Notes: 1991 data excludes Northern Ireland. Other A8 in 1991 also includes Albania, Romania and other Yugoslavia and excludes the Baltic entrants.

Sources: 1991 SARs and 2001 CAMs

Workers' Registration Scheme (WRS)

- A (government) register of individuals from A8 countries working in the UK who arrived after May 2004 – but also includes some who came earlier
- Useful since it contains some of the characteristics of the registrants
 - but there are methodological problems with the data such as individuals registering on multiple occasions (after changing jobs) or not at all
 - also the published data doesn't contain information for Poles specifically (apart from industrial sector)
- It suggests that over 300,000 A8 migrants entered the UK between May 2004 and December 2005 – almost 60% of whom were Poles

Characteristics of workers in the WRS, May 2004-December 2005

- Age and Gender: Mostly male (57%) and young (44% aged 18-24; 39% aged 25-34)
- Region: Much less likely than previous cohorts to reside in London (only 15%; compared to 16% in Anglia, 12% in Midlands, 10% in Central etc)
- Industrial sector: 32% (**33%**) in admin., bus. & mgmt, 22% (**23%**) in hospitality & catering, 12% (**11%**) in agriculture & 8% (**8%**) in manufacturing

Note: Emboldened figures in parentheses are for Poles only

Labour Force Survey (LFS)

- Quarterly survey of around 60,000 UK households
 - Much smaller sample than the SARs => less precise, especially for subgroups and at the regional/sub-regional level
 - But provides much more recent information => can see how the socio-economic characteristics of the Polish-born have changed following enlargement
 - Also includes year of arrival in the UK and a wider range of labour market variables e.g. earnings

Time of arrival and average age of Polish migrants living in the UK: 2002-3

	Male	Female	All
Pre 1946	24.32	1.61	13.97
1946-9	38.51	26.61	33.09
1950s	2.70	2.42	2.57
1960s	3.38	8.06	5.51
1970s	0.68	7.26	3.68
1980s	6.08	15.32	10.29
1990s	9.46	25.00	16.54
2000-3	14.86	13.71	14.34
Mean age	63	51	58
Median age	76	48	67

Source: LFS

Time of arrival and average age of Polish migrants living in the UK: 2004-5

	Male	Female	All
Pre 1946	6.48	3.64	5.05
1946-9	12.04	9.09	10.55
1950s	1.39	2.27	1.83
1960s	0.93	4.55	2.75
1970s	2.31	4.55	3.44
1980s	3.24	6.82	5.05
1990s	6.48	13.18	9.86
2000-3	23.69	24.45	24.08
2004-5	44.44	30.45	37.39
Mean age	40	39	39
Median age	31	30	30

Source: LFS

Demographic & labour market characteristics of Polish and other A8 migrants in the UK: 2002-5

- Figures for pre-2000 migrants are similar to the 2001 CAMs but quite different from those arriving afterwards (who are generally very alike those from other A8 countries)
 - but based on small samples

	Poles arriving:			Other A8 migrants arriving:		
	Pre 2000	2000-3	2004-5	Pre 2000	2000-3	2004-5
<i>All Aged 16 and over</i>						
% Married	57.1	34.7	35.0	60.5	36.4	33.0
% Economically Active	33.7	66.0	80.4	36.7	65.7	62.5
<i>Working Age Only</i>						
Unemployment Rate	0.8	6.3	12.2	11.0	6.6	18.6
Self-employment Rate	22.9	33.7	0.9	21.3	15.5	1.8
% Unskilled/Partly skilled	31.2	50.0	74.4	34.3	67.0	79.7
% Professional/Managerial	29.7	6.1	8.8	28.6	8.8	7.8
Average hourly earnings	£10.19	£6.15	£5.88	£10.66	£6.21	£5.52

Source: LFS

Possible economic and social implications

- Brain drain => migration of young and more qualified individuals might have a detrimental impact on the Polish economy
 - but the recent economics literature suggests that this need not necessarily be the case (see Commander *et al.*, 2004 for a summary)
- Remittances => can be very beneficial to sending countries (if used productively)
 - Caselli and Tenreyro (2005) argue that massive investment is needed to restructure the Polish economy
- Effects on identity/ethnicity and perceptions of class => I'll leave this to Michal and John

LONDON'S POLISH BORDERS

Class and Ethnicity of Global City Migrants

* * *

Embassy of the Republic of Poland
London, 17 May 2006

Michał P. Garapich

CRONEM University of Surrey/Roehampton University
Jagiellonian University, Kraków

The arguments

- Accelerating non-linear migration chain – more to come
- Breaking through class
- Fragmentation of the community
- Whiteness as resource

Word on methodology

- Qualitative research – complementary to quantitative
- Participant observation
- Multi-local ethnography
- 50 in-depth interviews with Polish migrants in London
- 14 interviews with family and friends of migrants in 5 locations in Poland (urban/rural areas)

Sample

- 23 F, 27 M
- 28% below 25
- 58% 25-40
- 10% 40 up
- 22% high edu, 68% sec'y edu, 10% students
- 28% rural, 40% below 50k town, 32% 50k up

Transnational Europeans – looking both ways

- Circular, temporal, open-ended migrations
- 80% make frequent (sometimes up to 10 times a year) visits to Poland checking out the situation
- 70% of respondents maintain strong economic and life interest in their home community
- 24% have bought or are just about to buy a flat or house in Poland from money earned in London

Chain migration

- 60% have arranged employment/accommodation or useful tips for newcomers (migration chain brokers)
- 40% have received such help at the beginning
- Polish end of the research – growing readiness to migrate

Should I stay or should I go....?

- 20% say that they are definitely going to come back soon to live in Poland
- 14% say that they will definitely not come back to Poland

And the rest?

Intentional unpredictability

most common statements:

- "*Hard to answer that question. Being there [in Poland] last time for the first time I felt that I would like to stay there... so I don't know...*"
(INT9Lon.Laura)
- "*I don't know. No clue. Maybe yes, maybe not; maybe in three months maybe in ten years. I don't know...*"
(INT30Lon.Kordian)
- "*I don't know...I'm not able to say now...*"
(INT4Lon.Pawel)
- "*I want to come back... but don't know when*"
(INT20Lon.Wojciech)

How long do you think you will stay in the UK? (WRS question)

- 50% – NOT STATED!

(total answers: 175,507 between May 2004 and Dec 2005)

■ Intentional unpredictability

adapted to:

- Deregulated, flexible, contractual London service economy and UK labour market in general
- Socio-economic situation in Poland
- Allows to shift their plans accordingly
- Helps to keep the best of both worlds

Breaking through class

- Class? What class?
- Individualism and the myth of meritocracy
- Moving out = moving up
- Two reference points in constructing a class position

Ethnicity – double edged sword

- Competition on the same market
- Risk of being exploited by co-ethnics – national sentiment trap
- Fear of association with the wrong crowd, shame, fear of loss of reputation

- *Q: "You travel on the LU and there are some drunken Poles loudly swearing. What do you feel?"*
- *A: "What I feel? Disgust. Disgust because I'm also a Pole and simply I... automatically think that people who were looking kindly at me before may change their mind because they will associate them with me... and that once I get a drink I would behave like them..."*

(INT21Lon.Waldemar)

End of community

K. Sword – “community is in decline” (1994)

- Fragmentation of the community; rise of complex set of sub-groups, formal and informal transnational networks
- London's Superdiversity (Stephen Vertovec 2005) – not only ethnic, cultural but also shaped by migration patterns, diversity of transnational migrants' strategies

Multiculturalism through Polish eyes

- Enthusiastic approach – educational value
- Pragmatic approach – “everyone can make it here”, “I got used to it”
- Racist approach – colour coded
- Self-criticism - 80% say that Poles are intolerant and that they could not imagine London’s multiculturalism in Poland

Whiteness as resource:

- Construction of European identity
- Attitudes of British society towards Polish migrants

- “The New Europeans are hard-working, presentable, well educated, and integrate so perfectly that they will disappear within a generation”

(Anthony Browne, *The Spectator*, Jan 26 2006)

- “We have no problem with immigration from Poland, which is valuable to all sides... The government must make a reduction in numbers from elsewhere. What they could do is reduce the number of work permits for the rest of the world.”

(Sir Andrew Green, *BBC Today*, Nov 20 2005)

Conclusions

- More to come – sustainable migration system
- Social advancement – intentional unpredictability, double reference
- Fragmentation of community
- Pragmatic approach to ethnicity – whiteness as resource

Preliminary report will be available on:
<http://www.surrey.ac.uk/Arts/CRONEM/>

Funding from the ESRC is gratefully
acknowledged

TRANSNATIONALISM AND MULTICULTURALISM IN GLOBALISING CITIES

**Prof John Eade
CRONEM**

THE QUEEN'S
ANNIVERSARY PRIZES
FOR EXCELLENCE IN
TEACHING
2002

- 1970-2006 Changing Division of Labour within Global Capitalism – Industrialism and Post-Industrialism, Fordism and Post-Fordism

- Globalisation – The Flows of Capital, Goods, People, Ideologies and Information

- Globalisation and Urbanisation**
- Globalisation, Megalopolis and Global Cities**
- Saskia Sassen - Post-Colonial City Competition and the Global Disjuncture between Dispersed Production and Centralised Services**

THE QUEEN'S
ANNIVERSARY PRIZES
FOR EXCELLENCE IN
TEACHING AND
LEARNING
2002

- Global Elites, Fiscal Inducements and Lifestyle in Globalising Cities**
- The Limits of Economism and the Need for Sociological and Anthropological Research**
- Globalising Cities and Areas Servicing the New Order of Global Capital**

The European Region

- Central High-Level Service Cities
(London, Paris, Frankfurt, Brussels,
Amsterdam)**

- Gateway Cities
(Berlin, Vienna, Barcelona, Warsaw)**

The European Region

- Smaller Capitals and Provincial Capitals
(Dublin, Edinburgh, Birmingham, Krakow)

- County Towns in Highly Networked ‘Mega’ City Regions

THE QUEEN'S
ANNIVERSARY PRIZES
FOR EXCELLENCE IN
TEACHING AND
LEARNING
2002

The Limits of the Sociological Gaze

- Quantitative and Qualitative Research has focussed on Poor Multicultural Communities in Globalising Cities

- What about Powerful Transnational Elites and Their Relationship to Nation-States?

THE QUEEN'S
ANNIVERSARY PRIZES
FOR EXCELLENCE IN
TEACHING
2002

The European Region – Two Transnational Case Studies

- British Bangladeshis in East London – Economic Class and Social Status, Politics and Religion**

- Recent Polish Migrants in London – Class and Keeping the Options Open; Ethnicity, Race and Religion**

THE QUEEN'S
ANNIVERSARY PRIZES
FOR EXCELLENCE IN
TEACHING
2002

- Assimilation, Multiculturalism and Transnationalism – Constructing a National Majority in Globalising Cities**

- Future Trends? Constructing National Subjects within ‘Fortress Europe’ The Tensions between Class, Ethnicity and Race in the Context of Transnationalism**

THE QUEEN'S
ANNIVERSARY PRIZES
FOR EXCELLENCE IN
TEACHING AND
LEARNING
2002

‘Their place is here!’ – nationalism and migration in Poland

**Michał P. Garapich
CRONEM**

**University of Surrey/University of Roehampton
Center for European Studies
Jagiellonian University**

Transnational identities – cities unbound – migrations redefined
Kraków 6th – 8th October 2006

Main themes over emigration in Polish nationalistic discourse

- Determinism
- Fatalism and degradation
- Materialism
- Threat to identity
- Individualistic migrant vs. collective nation
- Roots = moral superiority

- The re-birth of Polish nationalism in public discourse and politics in recent times is seen generally as a reaction to the processes of rapid change and socio/economic transformation – of which migrations and growing mobility are a prime symptom.

Polish common urban myth

- Contestation of dominant discourse – strategic ‘banal anti-nationalism’
- De-romanticizing ethnic ties
- Praxis - warning against abuse of trust
- Prove that ethnic sentiments are vulnerable
- Rationalize interactions between migrants

‘We are here’
protest against Polish tax law penalizing migrants

- A new, much more reflexive and individualized expression of relationship with the ‘national community’, the society and the state has emerged.
- Its rationality rests on the assumption that ethnic ties and affiliation are too vague, contradictory and vulnerable to abuse to be the sole basis of action and agency.
- physical distance isn’t a barrier to access to public space and the state.

- Nationalism isn't only about identifying a population under a roof of a invented, imagined and homogenous culture against the significant 'others' but about constantly fixing and territorializing individuals, extending the process of 'othering' onto people that migrate no matter for their ethnic/social/cultural background.
- Polish migrants successfully manage to contest and strategically maneuver over both.
- If the recent growth of nationalistic discourse in Poland is partly stimulated by growing transnational movements of Poles, its grip on what people actually do, how they think and act – both in Poland and abroad - is rather weak.

The Polish “Intelligentsia” in London: a case study of young graduates working in the secondary sector

**Paulina Trevena
Graduate School for Social Research
Warsaw, Poland
March 2005**

Today's presentation

1. How do the well-educated cope with serious status inconsistency resulting from carrying out low-status work?
 - feelings and self-perception
 - strategies of ego defence
 - influence on values and attitudes concerning work, education and money
2. Impact of working in the secondary sector on professional biographies and future plans

The research

- Qualitative research:
semi-structured in-depth interviews
(August/September 2004)
- Finding respondents:
snowball + internet search
- 3 research areas:
 - motives for migrating,
 - influence of the experience on identity and values,
 - impact on aspirations and plans for the future.

The target group

- Why the "Intelligentsia"? – Polish graduates: bachelor's or master's degree
- In the 'mating stage' of their lives (Giza-Poleszczuk 2000)
 - young and single, with no dependants
 - high flexibility and inclination to take risks
 - willingness to invest in further expanding their individual capital
 - subject to strong pressure on career and economic achievement
- Living and working in London for at least 12 months prior to the research (pre-EU entries!)
- Had been/were doing physical work
 - (in the secondary sector)

Respondents' profile

- 20 respondents interviewed: 13 women, 7 men
- aged: 25 – 33
- graduated between 1996 and 2002
- 18 had master's degrees, 1 had a bachelor's degree, 1 had a certificate of completion

13 majored in arts and humanities:

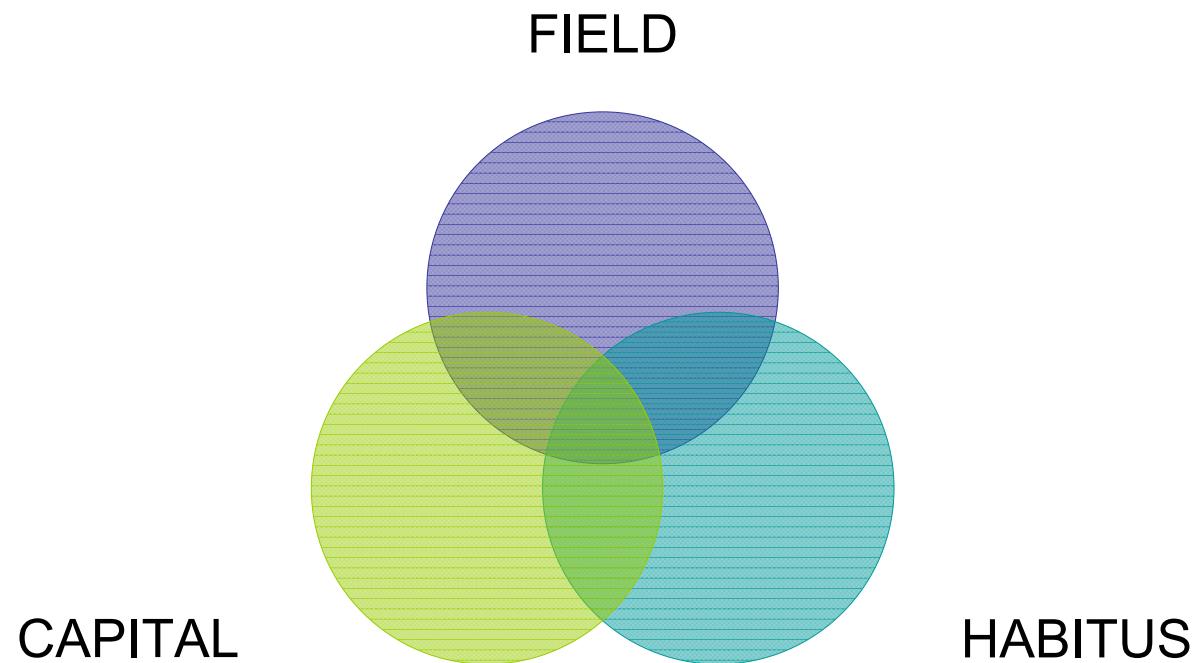
psychology, political science, history, philology,
philosophy, library studies

6 in the sciences: environmental studies, nutrition
studies, biology, engineering

1 in business studies

- arrived in the UK between 1996 and 2003
- professional experience prior to migration:
 - 10 persons had 1-3 years' experience
 - 10 persons had no prior work experience

Theoretical concepts applied: Pierre Bourdieu's triad (1992)

Capital

- Social agents are endowed with three fundamental forms of capital: cultural, social and economic
 - **cultural capital** refers to the agent's knowledge, skills, competencies and predispositions that enable him/her to partake in social reality and understand the surrounding world (educational background, knowledge, individual skills and abilities)
 - **social capital** is the sum of the agent's resources in terms of actual or virtual networks of relationships ('who you know')
 - **economic capital** equals one's financial resources (money, assets)
- Cultural capital of key importance to the analysis (especially language skills and educational background)

Field

“A configuration, of objective relations between positions. These positions are objectively defined, in their existence and in determinations they impose upon their occupants, by their present and potential situation in the structure of the distribution of capital”

Bourdieu 1992:97

- A field is a set of outside conditions determining our situation within a specific area of activity. The actors' chances for success/mobility within the field are determined by what they have to offer that is in demand within the field (= their capital)
- The migrant graduates can be seen as social agents who find themselves within the realm of two specific fields: ‘the foreign labour field,’ ‘the homeland field’

Habitus

- Consists of the social agents' dispositions acquired in the process of socialisation, and is influenced by both collective and individual conditioning
- A durable, but not fossilised structure
- The notion of habitus will be applied for the analysis of the individual customs, behaviour patterns and internalised social norms (shared habitus to a certain degree assumed for the graduates – common experience/'class ties')

The homeland field: conditions on the Polish labour market 1990-2004

Sudden rise in the
number of graduates
following the fall of
Communism (1989)

- 1990 – 56,000
- 1995 – 89,000
- 2000 – 215,000
- 2004 – 384,000

Simultaneous rise in
unemployment levels,
(also among
graduates)

- 1990 – 6.5 % (0.7%)
- 1995 – 14.9 % (1.5%)
- 2000 – 15.3 % (4.8%)
- 2004 – 19% (7.2%)

The foreign labour field: position on the UK labour market

The problem of legality of stay and employment in the UK
(pre-EU entries: 1996-2003)

- semi-legal or illegal status until May 1st 2004
- forced to work in the ‘secondary sector’

(Doringer & Piore’s dual labour market theory, 1972/
Sassen 2001 ‘underground economy’)

- **low/no skills jobs**
- **low pay rates**
- **bad working conditions**
- **lack of employment stability**
- **limited career prospects**

cleaners, bartenders, carers;
catering, construction, and hotel industries

Perceptions of physical work and self-perception as blue-collar workers

- General attitudes towards physical work
 - gained respect for physical work
 - feel that physical work is appreciated in the UK
- Personal feelings – strongly dichotomised
 - but: prevalence of negative feelings

NEGATIVE

- wouldn't take up such jobs in their home country
“I'd never do such a job in Poland.”
- feeling of intellectual degradation:
 lack of development – deadening
- fear losing their cultural capital
- feeling of inferiority due to being perceived as unintelligent

Girl working in a City cafe:

“They are convinced that if you work there you must be lazy or stupid or something, but you definitely aren't somebody who has a degree and wants to achieve something in life.”

POSITIVE

- feeling of freedom:
 - lack of responsibility and stress
- feeling of empowerment:
 - being the ones who make work choices
- feeling of having become more self-reliant and self-confident as to their ability to cope with various types of work, various tasks and different people
- satisfaction connected with the final result of the work, with appreciation, good work relations

The clash of habitus: co-workers and customers

- Difficult to work in an environment of completely incompatible capital and habitus, i.e. where co-workers/customers are uneducated

Girl working as a barmaid:

“They are simple people, very simple, and I like them and I respect them but sometimes I am annoyed that I have to be among such simple people every day.”

- Those working with people of similar cultural capital (e.g. other educated migrants, students) are usually happy with the work atmosphere and stay in jobs much longer

Ego defence: rationalising one's position – common strategies

1. ‘My job allows me to live independently.’
→ earning enough money to maintain themselves, but according to UK standards very low standard of living
2. ‘My job allows me to fulfill my dreams.’
“I would like to spend the next ten years on intensive travel. Being here gives me the opportunity for it. On the other hand, you have to pay a price for having what you want. My shitty job is the price for such things.”
3. ‘Learning is more important than what I do.’
→ *learning as a refuge*, a defence mechanism against stupefying manual work
4. ‘I do not get emotionally involved in my work.’
→ lack of identification with one’s work

Defence mechanisms continued

5. ‘Despite doing meaningless work, I still learn a lot.’
→ e.g. learning English if working with native speakers, getting to know the local culture, learning about other peoples’ lives
6. ‘I am gaining invaluable life experience.
7. ‘I’m only doing this temporarily.’
8. ‘My work is a matter of my own choice. I do it because it gives me freedom.’
9. ‘I didn’t have any other option, I had to do what I had to do if I wanted to stay here.’
→ doing physical work as a matter of lack of choice, the only available option. Most common strategy among the ‘long-term’ migrants (5 years of stay or more) who intend to move to higher positions

Individual rationalisation strategies

1. Underlining one's good work
"I am a good worker, what is there to be ashamed of?"
2. Finding negative reference points in the world of white-collar work
"Those who have proper jobs are often dissatisfied and frustrated."
3. Drawing similarities between physical and intellectual work
An ex-editor:
"In my previous job I was putting words and letters in order. Isn't cleaning simply another kind of putting things in order?"
4. Drawing comparisons to limited work options in the 'homeland field'
"Graduates in Poland also work below qualifications."
5. Theatricalising ones work and life
"We graduates of philosophy are now cleaners, waiters, bartenders. And the stupid audience believes this. But we know that we are special."

Impact on attitudes: values concerning work

- expectations towards ‘proper work’ remain high
- simultaneous respect for physical work

“Physical work is simply extremely tiring. I admire people who can work like this for their whole lives.”

- work per se remains an essential value to the graduates providing it is meaningful and satisfying;
but - meaningless/routinised work difficult to tolerate
- lack of identification with their workplace and employer cited as the biggest advantage
- maintain a strong work ethic and treat their duties seriously

Attitudes towards education: utilitarian and autotelic

worthless =
non-transferable capital
but
'the door to career'

studying and education
as a value per se;
and
continually interested in
expanding their
cultural capital

Attitudes towards money

- An ‘intelligentsia ethos’ – leading the type of lifestyle they like is more important than economising (even if saving was the main motive behind migration!)
 - money less important than other values: education, personal development, leisure time
- Generally satisfied with their renumeration
 - despite earning around the minimum wage
 - despite being aware that they lead a modest (even deprived) lifestyle according to the standards of British society

Impact of working in the secondary sector on work biographies

- Key motive for migration – not career related (2/20)
- The majority (11/20) have not yet sought upward mobility in the UK or do not plan to
- **9 persons** who decided to „move up the ladder” achieved their goal with varying degrees of success
 - 2: lower blue-collar → higher blue-collar
e.g. cleaner → shop assistant
 - 3: physical work → lower level white-collar
e.g. → receptionist, content administrator
 - 4: physical work → professional area
e.g. → journalist, reflexologist, engineer, **psychiatric nurse**

Mobility in the foreign labour field - possibilities

Prior to EU accession largely limited to the secondary sector;

After May 1st 2004: influenced by capital (esp. language skills and educational background) + prior work experience

- Horizontal (within the secondary sector) – unlimited
BUT
- Vertical (to the primary sector) – highly limited
 - “*A capital does not function except in relation to a field*”
(Bourdieu 1992:101)
 - the problem of transferability of cultural capital / lack of appropriate capital
 - “foreigner status”
 - the higher up the ladder, the stronger natives are promoted
 - the role of social capital

Career plans

- Intended short-term stay in the UK (<2 yrs)
 - no plans for vertical mobility
- Intention of staying in the UK
 - plans for gradual upward mobility
 - optimistic though conscious of obstacles and limited career opportunities
- In the secondary sector >5 yrs
 - realisation of the possibility of double marginalisation
 - desperate to achieve success
- The ‘upward movers’
 - slowly climbing up, often making non-linear progress
 - would not go back to physical work
 - conscious of the limitations inherent to their progress
- Gender difference: males’ plans clear-cut, females more indecisive (on a declarative level)

Typology of migrants according to their plans for professional mobility in the migration field

'rational career planners'

- plan to achieve success in the UK, conscious of the effort they need to put into the process;
- would not go back to physical work, but would return to Poland or move to another country if again faced with the prospect of low-status work;
- humble but determined and consistent.

"I need to put a lot of effort into being here"

'escapists'

- not certain about the duration or aim of their stay; they do not wish to live in the UK permanently, but cannot imagine returning to Poland in the foreseeable future;
- escaping from the reality of work into the world of their interests: hobbies, further education, travel;
- treat their low-status 'pathetic' jobs as the price they have to pay for self-realisation.

"My lousy job is the price I pay for other, better things."

'temporary workers'

- treat their stay as definitely temporary, regardless of the actual length of stay (which is between 1 and 3 years);
- believe doing physical work in the UK is only a transitory phase in their lives and they shall 'get a real life' in Poland, where they will be able to make use of the capital (cultural, social or economic) gained in the UK.

"I'm not going to do this for the rest of my life."

Conclusions

- graduates resort to their cultural capital in order to *protect themselves from being affected* by the experience of status inconsistency
“Personal development is something that keeps me alive here.”
- developing a number of defence mechanisms. Generally, ‘escapists’ and ‘temporary workers’ chose to live day by day and avoid giving unnecessary thought to their status, ‘rational career planners’ concentrate on their professional life and achievements
- values concerning work, money and education seemingly unaffected or circumstantially affected; cultural capital remains an essential value
- generally maintain high professional aspirations, but – in danger of double marginalisation: little or no basis for substantial advancement through the UK labour market (Atkinson, Williams 2003), difficult to (re-)enter the highly competitive Polish labour market.

CRONEM

Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism

[**< CRONEM homepage**](#)

Class and Ethnicity: Polish Migrant Workers in London

- Key issues
- Research areas
- Projects
- Events
- Mail Group
- Consultancy and training
- Advisory Board
- Staff profiles
- Useful links
- Related articles
- Contact details

-
- **University of Surrey**
 - School of Arts, Communication and Humanities
 - School of Human Sciences
 - **Roehampton University**
 - School of Business and Social Sciences

If you have any questions or suggestions please contact:
Mirela Domic
M.Domic@surrey.ac.uk

Reports

Media articles

Articles in Polish

Related events

Useful links

For more information about the project, please contact

[Michał Garapich](mailto:m.garapich@roehampton.ac.uk), Research Officer (m.garapich@roehampton.ac.uk)

Updated: February 11, 2008 | [CRONEM homepage](#) | [Back to top](#) | [Accessibility](#)

© 2005 University of Surrey | [Disclaimer](#)

CRONEM

Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism

< [CRONEM homepage](#)

Useful links

- [Key issues](#)
- [Research areas](#)
- [Projects](#)
- [Events](#)
- [Mail Group](#)
- [Consultancy and training](#)
- [Advisory Board](#)
- [Staff profiles](#)
- [Useful links](#)
- [Related articles](#)
- [Contact details](#)

- **University of Surrey**

- School of Arts, Communication and Humanities
- School of Human Sciences

- **Roehampton**

- University**

- School of Business and Social Sciences

If you have any questions or suggestions please contact:
Mirela Dumić
M.Dumic@surrey.ac.uk

Polish Research Centers on migration (publications to download):

<http://www.migracje.uw.edu.pl>
<http://www.cefmr.pan.pl/>

Polish community websites in the UK

www.cooltura.co.uk/
www.dziennikpolski.co.uk
www.goniec.com/
www.gbritain.net
www.londynek.net
www.networkpl.com
www.polishexpress.co.uk/
www.posk.org/
www.radioheynow.com/
www.szkocja.net/
www.zpwb.org.uk/

CRONEM

Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism

[< CRONEM homepage](#)

Related events

- [Key issues](#)
- [Research areas](#)
- [Projects](#)
- [Events](#)
- [Mail Group](#)
- [Consultancy and training](#)
- [Advisory Board](#)
- [Staff profiles](#)
- [Useful links](#)
- [Related articles](#)
- [Contact details](#)

• [University of Surrey](#)

- [School of Arts, Communication and Humanities](#)
- [School of Human Sciences](#)

• [Roehampton University](#)

- [School of Business and Social Sciences](#)

If you have any questions or suggestions please contact:
Mirela Dumić
M.Dumic@surrey.ac.uk

Class and Ethnicity: Polish Migrant Workers in London

Presentation of the Polish version of the [Final Report](#)

23 January 2007, 6.00pm

The Polish Social and Cultural Center, Hammersmith, London

[More information in Polish](#)

New Europeans under scrutiny

Workshop on state-of-the-art research on Polish migration to the UK

2 February 2007, University of Wolverhampton

[Click here](#) for Programme and venue information

Cost: £15

For more information please contact Aleksandra Galasinska

[\(a.galasinska@wlv.ac.uk\)](mailto:a.galasinska@wlv.ac.uk)

[Transnational identities - cities unbound - migrations redefined](#)

6 - 8 October 2006, Krakow, Poland

[London's Polish Borders: New Patterns of Migration between Poland and the UK Two Years after the EU Enlargement](#)

17 May 2006, The Embassy of the Republic of Poland, London

[The Polish "Intelligentsia" in London: a case study of young graduates working in the secondary sector](#)

Paulina Trevena (Institute of Social Sciences, Warsaw)

CRONEM seminar, 27 March 2006

[View presentation](#)

If you have any questions or suggestions please contact:
Mirela Dumić
M.Dumic@surrey.ac.uk

[Back](#)

A very modern migration

19 March 2007

Marek Kohn looks at the Polish presence in Britain

Britain has surely never had a migration as frictionless as this before. As a movement of people, it has reached standards of efficiency any engineer would admire, homing in on demand throughout the land, smoothing out the economy's potholes and cracks. Socially, too, its friction has been minimal. And it remains in constant motion; so much so that, from some angles, the new Polish presence in Britain doesn't look like a migration at all.

“ To the middle classes ever in search of domestic staff, Poles and other young EU citizens born under communism are a godsend ”

Nor is it being greeted like previous migrations. To the middle classes ever in search of domestic staff, Poles and other young EU citizens born under communism are a godsend. In this nation of consumers, the Polish plumber is seen, not as a threat to indigenous trades, but as a welcome corrective to diabolical charges. Ethnic stereotypes have sprung into shape - disarmingly positive ones of young, capable and willing workers. There are shock headlines, but even the most insular hearts aren't really in it. For those nostalgic souls, it must be painful to think of Poles as what they wish the British were: keen, young, white people taking whatever work is on offer and going to church every Sunday.

So far, the Poles have provoked more chagrin about the shortcomings of British society which they seem to highlight than hostility against themselves. Their capacity to fix things has proved remarkable, from pipework to the lack of Catholics in the ranks of Northern Ireland's police. Even in that part of the United Kingdom, their arrival seems to have prompted locals to accentuate the positive. After attacks on Eastern European workers, the loyalist Ulster Defence Association in Lisburn leafleted residents, reminding them of the Polish fliers' wartime contribution to the defence of the realm. British war nostalgia still works in Poles' favour, as MPs fall over themselves to demonstrate when the subject of Poland comes up in the House.

How will this massive and unprecedented phenomenon play out? The question turns on the sheer scale of the arrivals. Poland accounts for about half the population of the eight formerly communist countries that joined the EU in 2004, and for about 60 per cent of applicants to the UK's Worker Registration Scheme, the main source of data on migrant labour from those countries. About 320,000 Poles have applied to it, and many others, such as the self-employed, will have come without registering. Even if many only stay a few months, and most eventually return, these numbers imply that a significant new settlement is under way, and that it will be at the core of a larger body of temporary residents. The next generation is already arriving: last year, the Polish Consulate in London issued passports to 3,500 children born in England and Wales. Anna Piekosz, the head of the passport section, has noticed that many of the parents are choosing English names like Jacob, rather than Polish ones like Jakub.

This is not the first time that large numbers of Poles have suddenly landed in Britain, but the circumstances today are a world away from those that kept former servicemen from returning to their homeland after the war. Today's Polish migrants may be poor in cash, but they are incomparably well supplied with options, by comparison with their predecessors and their counterparts from other parts of the world. They have EU passports and mobile phones. They have the internet, cheap flights, and coaches to ferry them back and forth overnight. Half the operators using Victoria Coach Station are Polish, and that traffic - up to 60 or 70 coaches a week - isn't the half of it. Coaches from Poland do not just ply between the major cities, but connect towns like Northampton, King's Lynn, Worcester, Swindon and Maidstone with their Polish counterparts. Over here, catching a bus to visit one's relatives may well be easier for many Poles than for many Britons. Over here, Poles have their own convenience stores, bars, migrants' newspapers and internet radio stations, hip-hop shows, and plenty of Poles for company. A band called Radio Bagdad has recorded a version of the Clash's 'London Calling' with lyrics in Polish about migration.

“ Much of this might prove to be an infrastructure of transience rather than settlement ”

Much of this, however, might prove to be an infrastructure of transience rather than settlement. A Pole going into one of the new Polish food shops may be offered staples as well as Polish specialities: some customers apparently prefer to pay a premium for familiar Polish labels than to buy similar products more cheaply in Tesco or Asda. Such shops are a comfort zone in which contact with Britain and the English language can be minimised.

For migrant workers whose sole motivation is to earn money and go home, this makes sense as a way to get through long hours and grey surroundings. But Poles have entered many British walks of life, some of them offering the opportunity to acquire valuable knowledge - not least of English, the global language - as well as financial capital. In these sectors, networking is at the heart of the exercise, and so therefore is the possibility that personal or working relationships will shift an individual's balance of interests to this country. At this stage, only a minority seem to have decided where the balance lies for them. A study of 50 Poles in London, conducted by the Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism at the University of Surrey, found that while a fifth intended to stay here for good, another fifth were more like commuters than settlers. Some of these 'storks', as researcher Michal Garapich has dubbed them, were students who returned to their universities in Poland a couple of times a month. Others, about a sixth of the total, planned a one-off stint in which they would save British wages - typically low ones - that would then serve as capital on their return to Poland. Buying houses and shops seem to be popular aspirations among those pursuing such strategies. The largest group in the survey, over 40 per cent, were keeping their options open. They are adapted, in the researchers' view, to a 'transnational, post-modern' labour market.

That could just be a phase they are going through, though. Four-fifths of the new arrivals are under 35: as they settle down, they may settle in one country or the other. The economic differential between east and west is likely to remain for most or all of their working lives. Average monthly earnings in Poland last year were under £430; at current growth rates, it will take the country 20 or 30 years to reach the European average. Until then, both the settlers and the storks are likely to keep landing, albeit perhaps in declining numbers as opportunities improve at home and open up in other EU countries with the lifting of barriers to labour markets.

Then and now

Poles will remain a significant presence in Britain, then, but whether they will be a presence as a group is another matter. The post-war exiles became a remarkably successful minority, integrating and often prospering. They couldn't lose their accents, but they left no doubt that they fitted in. At the same time, they kept the national flame alive. Many, if not most, conveyed a sense of Polish identity to their children, who often became fluent in the language. Their war record and their history of dispossession still define the established Polish minority - not just for parliamentarians flattering their constituents, but also for a venture such as Bigos Planet, an avantgarde art and music project initiated by Paul Jamrozy, once a member of the 'industrial' music group Test Department. Its main output has been a series of audio productions broadcast on London's Resonance FM station (and available as podcasts from www.bigosplanet.co.uk). One of them told the story, in English, of how Jamrozy's Polish father came to Britain. Most of the programmes, however, require both a knowledge of Polish and a familiarity with current Polish music that goes beyond the mainstream. 'Part of this is trying to find some common ground and join the dots', Jamrozy says.

Finding common ground among Poles in Britain is not as easy as it once was. The Polish of 1939, carefully preserved in exile, is different from the Polish of the text message generation; as are the concerns and the values of the different cohorts. Even those who arrived more recently, but before 2004, seem distanced from the new wave. Nor is there necessarily a sense of community among the new arrivals. Damian Marmura, a Pole who cleans graffiti for Brighton and Hove City Council, observes that Poles over here tend to be jealous of each other's acquisitions and successes. Michal Garapich's London interviewees sometimes complained bitterly of cheating and exploitation by fellow Poles. This may be a normal consequence of migration, in which compatriots get the first opportunities to exploit new arrivals, but it suggests that new communities will not develop while migrants remain in a marginal and provisional position. And for some, like Marmura, achieving the conditions of what Poles call a 'normal' life comes with assimilation. Now a public sector employee instead of an agency worker, with council accommodation for himself and his family, he prefers to spend his time with English people and has only returned to Poland once since he came over two years ago.

Identities and interests

Garapich argues that the new migrants tend to identify themselves not so much as Polish, but as white. This they see as a selling point that distinguishes them from other migrants, and which Britons have let them know is an asset. About half of his interviewees spoke positively about living in the multiethnic society of London, while about a third hankered after Poland's ethnic homogeneity. In their range of attitudes, they may reflect the views held across contemporary Polish society, in which ideological tendencies can be resolved into two movements: one heading outwards, liberally, into Europe and away from the Church; the other turned inwards, defensive, xenophobic and nationalist.

By its nature, the latter tendency will be limited in this country, for its adherents will regard migration as unpatriotic, but some Polish preoccupations could become visible in British political life. The obvious issue is religious observance and the contradictions that arise round it in a multicultural society. An example of how Poles might be drawn into such disputes arose last December, when a nursery in the north London district of Wood Green decided to change its name from the Polish Drop- In Centre to the Polish and Eastern European Christian Family Centre. An official wrote to the organiser, warning that this might imperil the centre's funding; the letter was then withdrawn in the face of headlines such as 'Sing about Jesus and you'll lose your grant'. Similarly, there were protests from the Catholic Church when Celtic's Polish goalkeeper, Artur Boruc, was reported to have been cautioned by the Strathclyde police for making the sign of the cross (although the police seem to have been concerned as much with profane gestures allegedly made by Boruc towards Rangers supporters as with the sacred one). In such cases, Poles find themselves in a very different position from that of non-Christian

minorities. They are taken up as a cause by powerful players in Britain's cultural struggles. In their new allies' eyes, they may be foreign, but they are not alien.

“ the church, whose name asserts its universality, acts to maintain the separation of Poles from the larger Catholic community

”

Ironically, the church, whose name asserts its universality, acts to maintain the separation of Poles from the larger Catholic community. Father Tadeusz Bialas, Brighton's Polish parish priest, urges Poles who cannot get to Polish masses in other Sussex towns to attend English ones, but although the order of service is the same, the language deters them. His own Sunday mass at a local English church is packed, but the host parish simply provides the venue.

There is a much more important avenue of integration, according to Garapich. 'So far,' he observes, 'the biggest influx into civil society structures has been not to Polish ethnic organisations, but inter-ethnic ones - that is, trade unions.' In the 1970s, much of the Polish nation rallied to the Solidarnosc ('Solidarity') trade union, a mass movement driven by patriotism, workers' self-organisation and Catholic piety. Today, the energy and imagination is being supplied by Britain's trade unionists, whose strength as a proportion of the workforce is twice that of Poland's. The Solidarnosc logo is to appear on Polish messages issued by the GMB union, but these will be aimed at a migrant generation for whom it is history. 'We have to explain what a trade union is', says Wanda Wyporska, a TUC media officer of Polish descent who attended a recruitment fair in Warsaw as part of a British union team. Damian Marmura is a GMB rep in Brighton, but he was nudged into activism more by his law degree than by what his father, a Silesian miner, did as a Solidarnosc activist in the 1970s. For other Poles, the GMB offers a winning combination of workplace protection and free English lessons.

The union's astutely judged appeal to pragmatic self-interest seems right for a generation that has come to an individualistic, materialistic country to pursue individualistic and materialistic goals. Older Poles may worry about the effect this migration will have upon Polish identity and Polish values. But from his pastoral perspective, Father Bialas isn't worried. 'Some will completely detach themselves from Polishness, from the Church,' he says, 'but for some there will be a strengthening - when they see what's going on here, they will strengthen their ties to the Church.'

From a secular point of view, Garapich looks forward with equal optimism to a 'hyphenated, hybrid and much more cosmopolitan' Polish identity. 'I think we are moving towards a more pragmatic, no-nonsense, open and updated version of Polish patriotism', he predicts. The heroism of Polish legend - cavalry, Spitfires and Solidarity with a capital S - is in the past; today's watchwords are study and work. Whatever they eventually make of Polish identity, today's mobile Poles are making their own history.

Marek Kohn is a writer, whose most recent book is *A Reason for Everything: Natural Selection and the English Imagination* (Faber)

Migrant worker figure 'too low'

The number of East Europeans coming to work in Britain since 2004 may be 50% higher than previously thought, a BBC Two Newsnight survey suggests.

The survey of 500 Poles in the UK found 64% had signed the workers' register.

Official figures show 375,000 workers have registered since the EU expanded in May 2004 but the survey suggests 187,000 more may have come to the UK.

The Tories said it showed ministers had "dramatically" underestimated the scale of immigration from new EU countries.

'Pressure on housing'

Shadow home secretary David Davis said: "This survey implies that the number of Eastern European immigrants is over half a million, much more than what the government now claim and dramatically more than the 13,000 a year that they originally forecasted."

"This will put an incredible level of pressure on housing and public services and is a much higher level than the government calculated for when it entered into this short-sighted open borders policy."

The government originally estimated just 15,000 people a year would migrate to the UK from Eastern Europe when it agreed to admit workers from the new accession countries such as Poland, Czech Republic, Estonia, Hungary and Latvia.

But among the Polish workers questioned, 30% said they had not signed the workers' register and the remaining 6% had never heard of it.

Permanent move?

The survey, by the Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism at the Universities of Surrey and Roehampton, also indicated many more Polish people were intending to stay in Britain long-term or even permanently than previously thought.

More than 40% said they wanted to stay at least two years, and 15% - more than one in seven - had already decided to move here permanently.

Only one in three definitely intended to go home within two years. Nearly a third were planning to bring their families to Britain or had already done so.

According to latest government figures, 374,555 from the eight nations - including 228,235 Poles - registered for work here between May 2004 and the end of March this year.

Better opportunities

The survey found that unemployment and low wage rates were the main factor driving Poles to migrate to the UK, and more than 40% said it was easier to live in Britain than Poland.

A third also said Britain offered better opportunities for personal and professional development.

Of those surveyed about 90% said they had been received well or very well in the UK.

A further two Eastern European countries are due to join the EU on 1 January 2007.

The UK government has yet to indicate whether workers from Romania and Bulgaria will enjoy the full working rights associated with being an EU citizen from the outset.

Last week former Labour minister Frank Field sparked controversy when he questioned whether current levels of immigration into the UK were sustainable.

In an interview with the BBC News website, he called for politicians on all sides to stop ignoring the issue before it was exploited by the far right.

But on Tuesday Tony Blair rejected calls by Labour MP Tony Wright, chairman of the Commons public administration committee, for an independent inquiry into the costs and benefits of mass immigration.

The prime minister said any debate should be about how best to control immigration, not about overall numbers.

Story from BBC NEWS:

http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/uk_politics/5155044.stm

Published: 2006/07/07 04:20:32 GMT

© BBC MMVIII

TIMESONLINE

From The Times

May 18, 2006

Jobs easier to find as we're white, Poles claim

By Richard Ford, Home Correspondent

POLISH migrants who have flocked to Britain since EU expansion believe that their "whiteness" is helping them to find work, according to a study published yesterday.

But the report also found covert racist views among migrants and hostility towards multiculturalism in Britain. Poles emphasised that being "white" was an advantage and that that was what English employers were telling them.

Although the report said that a third of young Poles thought the multiculturalism of London was an asset where "everyone can make it", 30 per cent had more or less covert racist views.

"Judged through their own experience of a relatively homogeneous country, our respondents express surprise and often hostility to this (multicultural) state of affairs," the report said. It added that 90 per cent said that "Poles are not very tolerant" towards other ethnic minorities, Asians and blacks.

The report said that during interview some Poles had reacted with hostility towards ethnic minorities.

Hundreds of thousands of Poles have arrived in Britain since May 2004, when the EU expanded to take in eight former Soviet states. But many do not intend to stay permanently, as large numbers of Eastern European refugees did after the Second World War. Instead they embark on a life of circular migration with journeys home of two months or more.

Almost a quarter are buying or planning to buy property in Poland with money earned in London, according to the initial findings of a small study by the Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism at the University of Surrey.

"Polish migrants undertake a strategy of keeping options open, taking a 'wait and see approach' and adapting as life goes on, not excluding going back, bringing families to the UK, travelling the world and moving to the US or Australia," the study said.

Britain, and particularly London, is seen as a society where "everyone can make it" by Poles who are individualistic, driven by the desire for success and believe strongly in an idealised market economy.

"Almost two thirds say that they have advanced socially. Even if someone sees themselves as on the very bottom of the ladder, they are full of hope and belief in the myth of the meritocratic paradise," the report added.

Contact our advertising team for advertising and sponsorship in Times Online, The Times and The Sunday Times. [Globrix Property Search](#) - search houses for sale and rooms and property to rent in the UK. [Milkround Job Search](#) - for graduate careers in the UK. Visit our classified services and find jobs, used cars, property or holidays. Use our dating service, read our births, marriages and deaths announcements, or place your advertisement.

Copyright 2008 Times Newspapers Ltd.

This service is provided on Times Newspapers' [standard Terms and Conditions](#). Please read our [Privacy Policy](#). To inquire about a licence to reproduce material from Times Online, The Times or The Sunday Times, click [here](#). This website is published by a member of the News International Group. News International Limited, 1 Virginia St, London E98 1XY, is the holding company for the News International group and is registered in England No 81701. VAT number GB 243 8054 69.

ACAP ENABLED

Should I stay or should I go, czyli dylemat Polaków w Wielkiej Brytanii**Data:** 29-01-2006**Temat:** Cooltura

Pytanie o powroty Polaków jest źle postawione, a wbrew pozorom sprawa nie jest prosta. Dziesiątki tysięcy ludzi dzień w dzień zastanawiają się, kiedy, i czy w ogóle wrócą do kraju

Piątek wieczór, grupka mężczyzn w dresach, białych adidasach i kapturach pali marihuanę pod jednym z polskich klubów w północnym Londynie. Rozmowa, razem ze skrętem, kręci się wokół piłki nożnej, kobiet, używek, aż schodzi na temat o wiele bardziej drażliwy.

- Ja wracam k...., ale za jakiś czas dopiero, jak będzie lepiej...
- A skąd będziesz wiedział, czy jest lepiej czy gorzej?

Zapada milczenie. Filozoficzne pytanie dotyczące kwestii „kiedy jest lepiej, a kiedy gorzej” zaznacza się zmarszczkami na doświadczonych czołach klubowiczów.

Wbrew pozorom sprawa nie jest prosta. Dziesiątki tysięcy ludzi dzień w dzień zastanawiają się, kiedy, i czy w ogóle wrócą do kraju. Jedni przyjechali na wakacje i są tu już od lat - perspektywę powrotu oddalając, im silniej wsiąkają w tutejszą rzeczywistość. Inni przyjechali z zamiarem dorobienia się, ale mają już dosyć i marzą o powrocie. Dla kolejnych powrót to krok wstecz, a jeśli nie wrócą z fortuną zarobioną ciężką harówką - porażka. O ile ktoś wyjechał z zamiarem definitywnego niewracania do kraju nad Wisłą, o tyle pytanie, „kiedy” pojawiać się będzie w jego życiu jak bumerang. W sensie historycznym niewiele się zmieniło – migranci z ziem polskich w XIX i XX wieku do Ameryk czy Europy też zazwyczaj zapewniali, iż wrócą, a wyjazd do Chicago na kilka lat ma na celu tylko podreperowanie budżetu gospodarstwa. To, że różnie się później im życie układało, to inna sprawa. W dywagacjach na temat powrotów zbyt często bowiem zapominamy, że mówimy przecież o indywidualnych biografiach, a tych – jak dobrze wiemy z autopsji – przewidzieć się nie da.

Dobry Polak to wracający Polak

Błąd ten popełniają sami Brytyjczycy, którzy nagminnie powtarzają, że obecna fala migracji z państw nowo przyjętych do Unii ma charakter tymczasowy, a większość osób do Polski wróci. Podobnie wypowiada się na ten temat Zjednoczenie Polskie. Owszem, w prowadzonych badaniach na temat polskich migracji do Wielkiej Brytanii motyw ten się potwierdza – ludzie najczęściej mówią, iż ich celem jest pobyt jedynie kilkuletni. Ale ludzie mówią różne rzeczy. W USA kilkadziesiąt tysięcy osób twierdzi, że zostali porwani przez istoty pozaziemskie, które dokonały szczegółowych oględzin ich (nagiego) ciała. Są na świecie też osoby, które wciąż wierzą, że świat stworzony został siedem tysięcy lat temu w siedem dni, a nawet są tacy, którzy nadal sądzą, że możliwa jest koalicja PO i PiS. Pamiętajmy w końcu, że mamy do czynienia z deklaracjami, a nie rzeczywistymi działaniami. Ludzie mogą zapewniać, że mają zamiar wrócić, niemniej siedzą w Londynie latami.

„Przyjechałem na wakacje – jestem już dwa lata”, „Ja jestem tu tymczasowo – już z osiem lat będzie”, „Ja na stałe – a potem się zobaczy” – podobnych sprzecznych oświadczeń słyszałem całe mnóstwo. Ale nikt nie powiedział, że życie jest logiczne. Ponadto dochodzi cała masa nieprzywidzialnych wydarzeń w skali makro – jakikolwiek kryzys gospodarczy w Wielkiej Brytanii czy hossa w Polsce wpłynie na ewolucję i modyfikację decyzji co do migracji lub powrotu. Jesteśmy gatunkiem bardzo adaptowalnym, trudno więc oczekwać od ludzi, by raz trzymali się powiększonych decyzji i planów. Przypuszczam, że sam fakt organizowania olimpiady w Londynie w 2012 roku, zwiększaąc zapotrzebowanie na architektów i projektantów, przyczyni się do decyzji o ostatecznym pozostaniu w stolicy brytyjskiej niejednego Polaka pracującego w tym zawodzie.

Od czasów, kiedy zaczęło się o polskich migracjach mówić głośno na forum publicznym, czyli od początku 2004 roku, kwestia wyjaśnienia, czy mamy do czynienia z falą ludzi zamierzających się osiedlić, czy też sezonowymi wakacjuszami znajduje się na nacelnym miejscu. „Oni wrócą, prawda?”, „kiedy oni wrócą?”, „oni nie przyjechali się tu osiedlić, prawda?” – odpowiadając na podobne pytania tutejszych mediów, mam często wrażenie, że Brytyjczyków kwestia ta gryzie najbardziej. Czkawką odzywa się tutaj naiwna wiara rządów zachodnich, które w latach 50-tych i 60-tych sprowadzały tanią siłę roboczą jako gestarbeiterów – czyli dosłownie „gości”. Kiedy imigranci odmówili powrotu i zostali, rządy okazały się bezsilne – jurysdykcja oparta o prawa człowieka zapewniła imigrantom pozostanie tam, gdzie żyli i płacili podatki. Dzisiaj, narzekając na mniejszości etniczne, część opinii publicznej krajów europejskich zapomina, iż w dużej części ludzie ci przybyli na zaproszenie samych gospodarzy, a bez ich wkładu w przemysł, w którym pracowali na samym dole drabiny społecznej, nie byłoby mowy o sukcesie gospodarczym Niemiec, Francji czy Wielkiej Brytanii.

W swoich pytaniach o powrót Polaków Brytyjczykami powoduje czysty pragmatyzm. Pamiętajmy, iż z ekonomicznego punktu widzenia imigrant jest gospodarczym darem z nieba – pracuje za małe stawki, nie awanturuje się (czasami są wyjątki, w latach 70. włoscy imigranci wywrócieli do góry nogami szwajcarskie prawo stosunków pracowniczych), a państwo nie płaciło za jego wykształcenie. Powrót uczyniłby go jeszcze bardziej opłacalnym, gdyż w tym przypadku państwo nie poniesie również kosztów jego leczenia na starość. Przeczechać okres przejściowy

Abstrahując od wielkiej ekonomii, pytanie „zostać czy wracać” jest przede wszystkim dylematem ludzkim. Dżentelmeni, których rozmowę podsłuchałem pewnego piątkowego wieczoru wyrażali to, co bohater rysunku Andrzeja Mleczki, który wychylając się z kanału pyta przechodnia: „Czy minął już okres przejściowy między socjalizmem a kapitalizmem?”. Dla dziesiątek, a zapewne setek tysięcy Polaków, sposobem na przeczekanie tego okresu jest migracja. Jest jednak jeden problem: skąd wiemy, iż etap ów minął? Śledzimy media, wypytyujemy znajomych, rodziców, krewnych: Jak jest? Lepiej? Można wracać? W jaki sposób zinterpretować sygnały „stamtąd”, że czas już wracać, a Polska jest już normalnym krajem?

I tu jest problem. Ze zdroworozsądkowego punktu widzenia bowiem każdy dzień spędzony za granicą oddala nas od perspektywy sensownego powrotu. Z każdym dniem tracimy bezpośredni kontakt z otoczeniem, nie „networkujemy” w poszukiwaniu pracy, nie jesteśmy fizycznie we właściwym miejscu o właściwym czasie, nie wyczuwamy drobnych zmian w stylu życia ludzi, które często decydują o byciu na bieżąco. A więc nasze szanse i kapitał społeczny w postaci notesu z kontaktami lub znajomych, którzy winni są nam przysługi – maleją. Jednocześnie każdy dzień tutaj pogłębia naszą znajomość londyńskiej rzeczywistości, znamy więcej ludzi, co się przekłada na lepsze szanse awansu. Co więcej – dla naszych

znajomych i krewnych w Polsce jesteśmy potencjalnym źródłem kontaktów i pomocy, a więc wartością samą w sobie staje się nasz fakt zamieszkania w Wielkiej Brytanii. Z kolei zapominamy, że na rynku pracy w Polsce jesteśmy konkurencją - w dodatku bogatszą o doświadczenie londyńskie, tak więc nie będzie przesadą stwierdzenie, że nasi znajomi mają interes w tym, abyśmy siedzieli w Londynie jak najdłużej. W tym sensie jeśli liczymy na to, że kiedyś powiedzą: „Wracaj! W Polsce wszystko już się zmieniło i jest ok” - możemy jeszcze sobie długo poczekać. Gminy, gdzie bezrobocie dramatycznie spadło wskutek migracji, wcale nie palą się, by Polacy z Londynu zaczęli na łono Ojczyzny wracać. Na tydzień, dwa, zostawić parę tysięcy w knajpach owszem. Szukać pracy? No way.

Ludzie na huśtawkach

W dzisiejszych czasach jednak, w coraz większym stopniu pytanie o powrót staje się anachroniczne i fikcyjne. Brytyjskie władze i media, które pytają: „czy oni wrócą?” zapominają, że w świecie gdzie granice straciły na ostrości, zmianie znaczenia uległ też sam fakt bycia za granicą. W czasach tanich linii, lotnisk w Szczecinie, Bydgoszczy, Katowicach, Rzeszowie i Wrocławiu, gadu-gadu, komórek i otwartych granic jedną z dominujących strategii Polaków staje się migracja wahadłowa – kilka miesięcy tu, kilka miesięcy tam – sezon tu, sezon tam. W ten sposób praca w Londynie niewiele różni się od wyjazdu sezonowego na budowę w Warszawie. Ludzie, którzy studiują w Polsce i potrafią w ciągu miesiąca być w swoim mieście dwa, trzy razy - też nie należą do wyjątków.

„Ludzi na huśtawce” – jak nazywają ich socjologowie - pytanie o powrót nie dotyczy – oni w rzeczywistości nigdy nie wyjechali w sensie opuszczenia domu – raczej dojeżdżają do pracy. Pytanie oczywiście o to, jak długo tak mogą i jakie są tego koszta. Niektórzy badacze migracji o ludziach prowadzących taki tryb życia mówią, że ulegają „podwójnej alienacji” – po kilku latach podobnego kursowania osoby takie ani tu, ani tam nie są u siebie. W kraju, gdzie ciułają, myślą tylko o sposobie wydania pieniędzy w domu, nie mając zamiaru inwestować w siebie, czy awansować. Powrót to chwila szczęścia, po czym dość szybko przychodzi moralny kac – w końcu status takiej osoby wiąże się tylko z jej wyjazdami zarobkowymi, musi więc stale pamiętać o tym, że kiedyś wróci z powrotem zarabiać. Po kilku latach okazuje się, że cykl wyjazdów i powrotów to jedyne, co taki „ziemny” marynarz jest w stanie robić, od tego bowiem zależy jego pozycja społeczna, a powrót na stałe wiązać się będzie z jego utratą. Z kolei w kraju zarobkowania, ze względu na długie okresy nieobecności też ma raczej małe szanse awansu. W ten sposób w sensie społecznym taki wahadłowiec stoi w miejscu.

Z drugiej strony ci, którzy mówią o „podwójnej alienacji” imigrantów zapominają, że we współczesnym hipermobilnym świecie tradycyjne formy zakorzenienia i „bycia u siebie” przestały mieć sens i znaczenie. Nie jesteśmy już mieszkańców miasteczka czy wsi X i koniec kropka, a to, gdzie się urodziliśmy, nie wyznacza już całości naszych horyzontów – jesteśmy jednocześnie pracownikami, mężczyznami, kobietami, Polakami, Europejczykami, rodzicami itd. Czy ludzie, którzy zostają w gminach, gdzie bezrobocie sięga 50% i powoli staczą się w alkoholizm, nie skazują się na o wiele bardziej niebezpieczny rodzaj alienacji?

W końcu nikt nie załamuje rąk nad rozłączką i alienacją ludzi pracujących na platformach wiertniczych, nad marynarzami, czy komiwojażerami. Tym bardziej, iż historia nas uczy, że podobny wzór przemieszczania się ludzi był dość powszechny i dawniej. Dla młodego człowieka z Moniek czy Podhala, wyjazd zarobkowy za granicę był wręcz rytuałem, rodzajem „studiów” i przedłużeniem edukacji zarówno sto lat temu, jak i dzisiaj. Dla zubożałego ziemianina w XIX wieku takim rytuałem była wycieczka po Europie (jak opowiada badacz pielgrzymek i turystyki, Antoni Mączak, szlachta europejska łączyła wówczas zwiedzanie miejsc pielgrzymkowych z wizytacją miejscowych domów

publicznych). Patrząc na historię ludzkości pytanie o to, dlaczego ludzie wyjeżdżają - w ogóle jest źle postawione: czymś wyjątkowym jest raczej fakt, że istnieją ludzie, którzy całe życie potrafią przesiedzieć na miejscu - a nie ci, którzy decydują się na opuszczenie własnego zakątka.

Zmiana tradycji

Inna sprawa, że jako Polacy „powrót” mamy niestety wpisany mocno w tradycję. Wskutek pogmatwanych zawirowań historii kultura polska wypracowała mechanizmy, czyniące emigrację w powszechniej świadomości czymś co najmniej dwuznaczny, a najczęściej wręcz etycznie nagannym. Wyrażenie „wyjazd za chlebem” jest ukrytym potępieniem faktu, iż opuszcza się Ojczyznę dla pieniędzy. Przez niemal 200 lat akt pozostania w kraju był dowodem na heroizm i patriotyzm, a ci, którzy wyjeżdżali w celach indywidualnego rozwoju, traktowani byli co najmniej jako oportuniści. Skoro każdy człowiek w Polsce był potencjalną cegłą w murze oporu przeciwko najeźdźcy, każdy wyjazd był powolnym osłabianiem społeczeństwa, wzmacniając stan niewoli. Dlatego samo słowo „emigracja” wzbudza tyle emocji.

W polskiej tradycji, zwłaszcza przedstawianej na użytek masowy, migracje naznaczone są więc negatywnie, będąc tożsame z degradacją, nawet zdradą. Jedyną dopuszczalnie moralnie emigracją była emigracja polityczna, a i ta musiała często się tłumaczyć ze swej decyzji. Symbolicznym emigrantem polskim jest umierający na gruźlicę Norwid, wyjący z nostalgii Mickiewicz, ewentualnie Latarnik ze słynnej (i jakże nudnej) noweli Sienkiewicza. Ludzie, którzy w tych czasach robili za granicą światowe kariery – właśnie dlatego, że wyjechali – tak, jak Bronisław Malinowski czy Marie Curie-Skłodowska, nie weszli w nasz oficjalny pantheon emigrantów, gdyż brakowało im tragiczmu, i nie cierpieli za miliony. Stąd powrót był postrzegany zawsze jako szczyt aspiracji politycznych i realizacja najgłębszych marzeń. W końcu w skocznej piosence, którą śpiewamy na uroczystościach państwowych z poważnymi minami na stojąco, maszerujemy „do Polski”, a więc wracamy.

Dzisiaj na szczęście wizerunek ten się zmienia. Gdy migracja kojarzona jest raczej z awansem, mobilnością społeczną, wyrwaniem się z dusznego grajdolka polskiego, zarabianiem pieniędzy i poznawaniem szerszego świata – stare symbole odchodzą do lamusa – w końcu ani Norwid, ani tym bardziej Mickiewicz z sukcesem raczej nam się nie kojarzą. A to znaczy, że zmienia się jednocześnie znaczenie powrotu. „Ja wcale nie czuję się emigrantem” – to bardzo częste słowa Polaków w Londynie, którzy nie zgadzają się na zapakowanie ich w ciasne ramki narodowej narracji spod znaku Olszynki Grochowskiej, grochówki wojskowej i bogoojczyźnianego grochu z kapustą.

A skoro nie jest się emigrantem, no to nie ma skąd wracać.

Michał P. Garapich

[Drukuj stronę](#)

Artykuł jest z MojaWyspa.co.uk
<http://www.mojawyspa.co.uk>

Adres tego artykułu to:

<http://www.mojawyspa.co.uk/artykuly/14813/Should-I-stay-or-should-I-go-czyli-dylemat-Polakow-w-Wielkiej-Brytanii>

Tacy sami czyli inni**Data:** 20-12-2005**Temat:** Cooltura

Czy Polacy naprawdę są tacy jak malują ich media brytyjskie?

Dawno, dawno temu, będzie już jakieś cztery lata, w redakcji jednej z gazet wydawanych przez zasiedziałą polską społeczność w Wielkiej Brytanii, do obowiązków nowicjuszy należało wyszukiwanie w prasie brytyjskiej artykułów o Polakach.

Później należało to zrelacjonować, i tak odgrzewany nius podać raz jeszcze, tym razem czytelnikowi, któremu i tak to było obojętne, czy wiadomość jest sprzed miesiąca czy dwóch. Przyjemna to była praca, bo gazety grube, na świecie działało się wiele, a rzeczywistego materiału mało. Raz na dwa, trzy miesiące zjawiał się jakiś mały artykuł, albo o lipnych szkołach - zwanych visa shop, które w zamierzchłych czasach nielegalnej imigracji Polaków i ściemniania na granicy były najprostszym sposobem zainstalowania się na Wyspach, albo o jakimś innym polskim folklorze czasów przedmajowych. Polacy w mediach brytyjskich byli przedstawiani jako grupa nagminnie łamiąca (głupie jak życie pokazało) prawo imigracyjne lub czasami ktoś sobie przypominał o zasiedziałej od lat społeczności i portretował starszych Polaków w mundurach ze sznurem orderów. Dwa dość radykalnie odmienne światy.

Aż przeszło maj 2004, a za nim, z lekka licząc, przybycie ponad 200 tysięcy Polaków do Wielkiej Brytanii, którzy przyjechali tak jak jedzie się do Warszawy po pracę.

Dlatego też dzisiaj aż trudno sobie wyobrazić, by ktoś z wypiekami na twarzy trzymał w ręku angielską gazetę i mówił: o nas piszą! To co kiedyś było wyjątkiem, stało się rutyną. Nie ma gazety, która by w ostatnich 18. miesiącach nie pisała o pracujących w Wielkiej Brytanii Polakach. Współczuję pracownikom MSZ, którzy mają obowiązek to wszystko katalogować i archiwizować. W ostatnich miesiącach można było znaleźć obszerne omówienia lub reportaże w „The Guardian”, „The Independent”, „Observer”, „International Herald Tribune” oraz krótsze informacje w niemal każdej innej większej gazecie. Lokalne czasopisma regularnie opisują los przybyłych Polaków do miejscowości od Walli po Szkocję. W dodatku, polscy imigranci, uosobieni w symbolicznej figurze polish builder, stali się przedmiotem felietonów wpływowych publicystów – takich jak David Aaronovitch („The Times”) czy Polly Toynbee („The Guardian”), urabiających opinię publiczną i wyznaczających kierunki dyskusji na salonach. A już polityczna rola mitycznego polskiego hydraulika, któremu „The Daily Telegraph” dziękował za dobicie Traktatu Konstytucyjnego we francuskim referendum ubiegłego maja ustanowiła polskich imigrantów w roli głównych aktorów politycznych rozgrywek ery globalizacji. Cóż za awans, pamiętając że jeszcze półtora roku temu za pracę bez zezwolenia można było dostać „misia”, bilet od królowej, noc w celi i zakaz wjazdu na pięć lat.

Co więcej – Polacy z „nielegalnych”, których trzeba się pozbyć, stali się nagle pracownikami bardzo lubianymi, szanowanymi za katolicką etykę pracy, pracowitość i solidność. W jednym z reportaży on-line, BBC określiło Polaków jako „imigrantów, w których brytyjskie społeczeństwo się zakochało”. Nawet „The Daily Mail”, który przewodził kampanii brukowców domagających się zamknięcia rynku pracy dla Polaków, uznał nowo przybyłych za pozytycznych i nawet sympatycznych. Co się stało? I co się za tym kryje? Czy Polacy naprawdę są tacy jak malują ich media brytyjskie?

Gazeta już nie powie

Na te pytania nie odpowie już żaden, choćby najlepszy, najdłuższy i siłą rzeczy najnudniejszy reportaż. Dlatego nic dziwnego, że wraz z istnym zalewem medialnych doniesień ostatnią falą migracyjną zainteresował się świat akademicki – wszak kwestie migracji, integracji, rasizmu, społeczności etnicznych i wielokulturowości są bardzo gorącym, wciąż debatowanym i analizowanym tematem. W pogoni za uciekającym czasem, media nie bardzo są w stanie się zatrzymać, skupić i popatrzeć na dynamiczne zjawisko z boku. Od tego właśnie jest nauka.

W Centre for Research of Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism (CRONEM) na Uniwersytecie w Surrey, dwa miesiące temu ruszył projekt badawczy mający na celu rzucenie trochę światła na życie Polaków w Londynie. Jako antropolog społeczny zatrudniony przy projekcie dobrze zdaje sobie sprawę z wyzwania – wszak Polacy to plemię dość zróżnicowane. Kiedy jednego dnia przebywam na bankiecie bankowców JP Morgana w City, drugiego na hip-hopowej imprezie na Willesden Junction, trzeciego na spotkaniu Polonii z premierem RP w Ambasadzie, a czwartego pod ścianą placu – trudno oprzeć się wrażeniu, że te skrajnie odmienne światy łączy w sumie nić bardzo efemeryczna i dość wyimaginowana. Niemniej ludzie ci definiują się jako Polacy i to jest właśnie najciekawsze, gdyż fakt migracji jest potężnym wyzwaniem dla własnej tożsamości i autodefinicji.

Mniej więcej o to chodzi w badaniu prowadzonym w CRONEM. Koordynator projektu i szef ośrodka – prof. John Eade mówi tak: „Chcemy przyjrzeć się, w jaki sposób polscy imigranci rozumieją i definiują pojęcia klasy społecznej i etniczności, własnej tożsamości. Chodzi o odpowiedź na pytanie, czy widzą się jako część brytyjskiego systemu klasowego, czy raczej polskiego i jak określają oba te konteksty?”.

Badania więc mają formę dochodzenia etnograficznego, rodzaju sondy społecznej, gdzie starannie wyselekcjonowana grupa osób udziela socjologicznego wywiadu pogłębionego, który później zostaje analizowany. Oprócz tego, badanie będzie miało na celu też zebranie maksymalnej ilości danych liczbowych, które rozrzucone są po różnych brytyjskich instytucjach. Ekonomista zaangażowany przy projekcie dr Stephen Drinkwater przyjrzy się także zmianom, jakie zaszły w polskiej społeczności na podstawie dorocznych spisów powszechnych.

To wszystko może brzmieć akademicko, chodzi jednakże o jedno: poznanie, co ludzie robią, w jaki sposób definiują swoje działania, jakie hierarchie wartości są dla nich istotne i w jaki sposób konstruują własną tożsamość w nowej rzeczywistości londyńskiej. To z kolei pozwoli na bardziej ogólne wnioski dotyczące nie tylko polskiego społeczeństwa, ale także przemianom, jakim podlega społeczeństwo brytyjskie. „Chcemy dowiedzieć się, na ile badani czują się bardziej Polakami w Wielkiej Brytanii, a na ile w Polsce? A może inne wymiary tożsamości jak bycie Europejczykiem, lub londyńczykiem są dla nich istotne?” – zastanawia się prof. Eade.

Historia badań w pigułce

Oczywiście za badaniami polskich migrantów do Wielkiej Brytanii w CRONEM – pionierskimi, jeśli chodzi o rzeczywistość polskich migracji po poszerzeniu Unii Europejskiej, stoi całkiem spora tradycja – wszak Polacy stanowią jedną ze starszych grup imigranckich na Wyspie. Jednak w porównaniu z innymi grupami etnicznymi, Polacy nie wzbudzali specjalnego zainteresowania nauk społecznych. Pierwszym socjologiem, który opisał proces integracji i dostosowania się polskich powojennych uchodźców był profesor Jerzy Zubrzycki, żołnierz II Korpusu, który później dokonał zawrotnej kariery w Australii, będąc przez czas jakiś doradcą rządu ds. imigracji. Jego „Polish Immigrants in Britain. Study of adjustment” to już klasyka literatury i stanowi bardzo rzetelne studium procesu adaptacji polskich emigrantów do nowej rzeczywistości w Wielkiej Brytanii. Co być może najważniejsze, nie jest to historia przez wielkie „H” z nazwiskami głównych polityków i analizą życia elit. Zubrzyckiego bardziej interesowało to, jak radził sobie były żołnierz w szwalniach Leeds i Bradford, kopalniach w Walii czy fabrykach Liverpoolu, niż to co się działo na salonach politycznych Londynu – będących zresztą wówczas w stanie wewnętrznego konfliktu i zacieklego zwalczania się nawzajem, tracąc niekiedy kontakt z szarą rzeczywistością, z jaką borykał się przecienny emigrant.

Jednak najbardziej przekrojowa i uwolniona od swoistych polskich uprzedzeń jest wydana w 1996 roku praca dr. Keitha Swordra, przedwcześnie zmarłego i świetnego antropologa z University College London. „Identity in Flux. The Polish community in Britain”, mimo iż wydana 10 lat temu jest, książką niesłychanie aktualną i kapitalnie uchwytyającą niuanse i specyfikę polskiej społeczności w Wielkiej Brytanii. Książka – niestety nie wydana przez żadne prestiżowe naukowe wydawnictwo, będąca więc właściwie białym krukiem – stanowi z pewnością obok „Opposite Poles” Mary Erdmans (monografii na temat Polonii w Chicago) jedno z lepszych antropologicznych opracowań skupisk polonijnych na świecie. Do ciekawszych opisów etnograficznych w pracy Swordra należy naświetlenie i analiza lokalnych konfliktów i walk o władzę między parafiami a klubami kombatanckimi, lub innymi świeckimi organizacjami Polaków. Zjawisko notowane już w latach 60. i 70. a zauważalne również i dzisiaj.

Upadek?

Po szczegółowej analizie instytucji emigracyjnych, relacji między pokoleniami a także społecznej barierze między nowo przybyłymi a zasiedziałymi emigrantami dr Sword poświęca sporo miejsca przyszłości polskiej społeczności. Nie jest optymistą. „Obecnie, jak ta oraz inne analizy wskazują, biorąc pod uwagę stopień członkostwa i uczestnictwa, polska społeczność jest w stanie schyłku. Nie udało się jej utrzymać lojalności młodszych członków i wykorzystać energii nowo przybyłych. [...] Chociaż przewidywanie może być pochopne, wygląda na to – o ile nie wydarzy się coś, co dzisiaj trudno przewidzieć – jedynie Londyn i garstka ośrodków na prowincji zachowa jakieś struktury organizacyjne w najbliższych dwudziestu latach” – pisał w 1996 roku dr Sword.

Cóż, łatwo zauważyc, że kluczem jest tutaj zdanie „o ile nie wydarzy się coś, co dzisiaj trudno przewidzieć”. Skromność i dystans do możliwości wróżenia przyszłości przez nauki społeczne kazała dr. Swordowi się zabezpieczyć. Z prognozami tak jest. Rząd brytyjski, w maju 2004 roku był zdania, iż z krajów akcesyjnych przyjedzie co najwyżej 15 tys. ludzi rocznie. Przyjechało 20 razy tyle. Tak więc jeśli chodzi o polski świat w Londynie, o schyłku trudno mówić, raczej o gigantycznym i preżnym rozwoju, ale i także fragmentacji i rozdrobnienia polskich społeczności. Agata Górný oraz Dorota Osipowicz, autorki prowadzonych przez University College London badań, dotyczących migracji powrotnych Polaków po 1989 roku, argumentują wręcz, że dzisiaj nie możemy w ogóle sensownie mówić o jakieś jednej polskiej „społeczności”. Raczej mamy do czynienia z ich mozaiką.

Odwiedzając Polaków na imprezach hip-hopowych i pod pomnikiem katyńskim, nie mogę się z nimi nie zgodzić.

Nowi i starzy

Jednym z najciekawszych – z dzisiejszego punktu widzenia – aspektów jest wielokrotnie podkreślana przez dr. Swordę społeczna bariera, oddzielająca zasiedziałych członków emigracyjnego establiszmentu i nowo przybyłych ludzi z Polski. Bariera, pamiętajmy konstruowana przez obie strony. Różnica w statusie społeczno-ekonomicznym jest niekiedy zbyt wielka by tożsamość etniczna była ją w stanie zmniejszyć. Na tym właśnie polega arbitralność i fikcja istnienia narodów. Różnice edukacyjne, kulturowe, określane ogólnie kompetencją cywilizacyjną, są niekiedy o wiele istotniejsze niż podobieństwa etniczne. Poza paszportem polskim, co bowiem łączy – dajmy na to – prezydenta Kaczyńskiego z DJ Kaczorem grającego hip-hopowe kawałki wśród londyńskich Polaków? ♦♦

Antropolodzy z natury rzeczy zafascynowani są sposobem, w jaki ludzie – jeden gatunek (wbrew potocznym sądom) wcale niepodzielony na rasy – budują różnice i bariery między sobą. Dlatego też autor „Identity in Flux” tyle miejsca poświęca „importom” (tak się wówczas na nich mówiło) z Polski i ich przyjęciu przez zasiedziałą społeczność. Dr Sword wymienia kilka głównych argumentów przeciwko nowo przybyłym ze strony starej emigracji. A więc przyjezdni z Polski: przyjeżdżają tylko po pieniądze, a więc są zepsutymi materialistami, nie angażują się w prace polskich organizacji, łowią mężów/zony mając na oku tylko paszport brytyjski (1996 rok to czasy wiz), mają skrywioną komunizmem tendencję do kombinowania, nie chodzą do kościoła. „Nowo przybyli byli podejrzani zarówno pod względem moralnym i politycznym; uważano ich za niedorastających twardym zasadom dyscypliny starszej generacji. Z drugiej strony wielu nowo przybyłych uznało życie polskich społeczności jako skoncentrowane tylko na sobie, kulturowo ograniczone i duszne. Byli więc całkiem zadowoleni pozostając poza nią”.

Tak było w 1996 roku. Przypuszczam, że dr Sword byłby zafascynowany jak życie Polaków w Londynie wygląda dzisiaj. A czy coś się zmieniło? Potężny boom ekonomiczny na polskie towary, boom na rynku medialnym, tworzenie się coraz to nowych środowisk, skupisk i grup – wydaje się, że od kilku lat przechodzimy w polskim Londynie rewolucję. Symbolicznym dla mnie jest zestawienie dwóch zdjęć obok siebie – ściany placu, swoistego czarnorynkowego bazaru i metafory losu nielegalnego migranta obok zdjęcia z targów pracy w Job Centre, gdzie w sposób cywilizowany, sformalizowany i racjonalny ludzie szukają pracy. To tak jak z dżungli, gdzie każdy każdemu chętnie gardło puderżnie, przenieść się do czasów gospodarki towarowo-pieniężnej. Co najciekawsze, nikt tego nie zaplanował. Głównym motorem tego procesu cywilizowania się strategii polskich imigrantów nie były władze polskie, instytucje polonijne, władze brytyjskie. Uczynił to rynek, pod postacią zwykłych, ciężko pracujących ludzi – doradców imigracyjnych, dziennikarzy, właścicieli gazet i ludzi od marketingu.

Pamiętając uwagi Swordę o relacjach wewnętrzgrupowych, można jednak powiedzieć, że zmieniło się niewiele. „International Herald Tribune” w artykule z 21 października zauważa, że „jest trochę niejednoznaczności w Wielkiej Brytanii, jeśli chodzi o przybyszów z Europy Wschodniej. Jedne z najgłośniejszych skarg płyną ze strony starszego pokolenia Polaków, którzy narzekają na prostackie maniery nowo przybyłych”. Z drugiej jednak strony, od czasów badań Swordę, Polacy, którzy przybyli w latach 90-tych i później, w o wiele większym stopniu zasilają instytucje założone przez byłych żołnierzy. Wystarczy wspomnieć dziennikarzy pracujących dla „Dziennika Polskiego”, pracowników POSK-u, organizacji takich jak Zjednoczenie Polskie, szkół sobotnich, parafii, bibliotek etc. Rzeczn jasna, znajdują się raczej na dole hierarchii władzy, ale już w orbicie oficjalnych instytucji. To o niebo lepiej,

niż kiedy Polacy wciąż byli kojarzeni z nielegalnym zatrudnieniem. Prof. Frank Duvell, autor badań polskich pracowników przeprowadzanych w 2001 roku, kiedy zwrócił się do polskich instytucji z prośbą o pomoc, otrzymał odpowiedź odmowną. Powód? Dlatego, że oprócz legalnie zatrudnionych, prof. Duvel chciał w badanie włączyć tych, którzy głosu byli wówczas pozbawieni przez i tak nie działające prawo imigracyjne – czyli tych, którzy byli zatrudnieni na czarno lub którym wygasły wizy.

Awangarda kapitalizmu

Badania prof. Duvella w kolaboracji z prof. Billem Jordanem z Uniwersytetu w Exeter były ostatnimi, które bezpośrednio dotyczyły Polaków w Londynie. Analizując świat nielegalnie pracujących lub mieszkających w Wielkiej Brytanii Polaków, prof. Jordan wyszedł z tezą, że z punktu widzenia ekonomii i racjonalności działań irracjonalne i niesprawiedliwe jest prawo imigracyjne, a nie postępowanie jednostek. Cytując wypowiedzi Polaków zatrudnionych na czarno, prof. Jordan pisze, że „Polacy zdają sobie sprawę ze swojej ekonomicznej wartości dla Brytyjczyków. Usprawiedliwia ona w ich oczach wszelką nielegalną działalność w szarej strefie rynku pracy, a nawet czyni z niej uzasadnione i zaledzymizowane zachowanie rynkowe. Ich zdaniem, restrykcje imigracyjne, które łamią, nie powinny istnieć, a w Europie winien panować swobodny przepływ pracowników”. Czas pokazał, że rację mieli właśnie nielegalni polscy pracownicy a nie rząd brytyjski. Amnesty, która 1 maja 2004 obiechała kilkadziesiąt tysięcy Polaków, którym wygasły wizy (w tym niżej podpisanemu) była niczym innym tylko cichym przyznaniem przez rząd brytyjski, iż przez te wszystkie lata, kiedy deportował Polaków i innych imigrantów poza granice Królestwa, Home Office wyrzucał pieniądze w błoto.

Prof. Duvell poszedł w swojej interpretacji racjonalnych i rynkowych zachowań polskich imigrantów jeszcze dalej. Według niego, nielegalne zatrudnienie i przebywanie w Wielkiej Brytanii oraz tolerowanie tego zachowania u innych stało się rodzajem obywatelskiego nieposłuszeństwa, ze strony tych, którzy nie mieli innych środków, którzy w ogóle byli pozbawieni władzy i możliwości uczestnictwa w społeczeństwie. Stąd argument, iż Polacy łamali pavo imigracyjne gdyż byli jakoś uwarunkowani przez „kombinowanie” z czasów PRL, należy odwrócić na głowie – to protekcionizm rynku pracy, antyimigracyjna polityka Wielkiej Brytanii i zbyt wolny proces integracji europejskiej zmuszał ich do takich zachowań. Sami imigranci reagowali czysto racjonalnie na siły popytu i podażu, byli pionierami europejskiego rynku pracy bez ograniczeń. W pewnym sensie polscy imigranci przywracają w ten sposób stan rzeczy sprzed końca XIX wieku, kiedy to siła robocza w całej Europie nie napotykała żadnych przeszkód formalnych w przewalaniu się przez kontynent, a granice, paszporty, wizy i pieczętki dotyczyły jedynie nielicznych.

W tym kontekście warto przypomnieć o jeszcze jednym programie badawczym dotyczącym Polaków w Wielkiej Brytanii. Ośrodek badań nad migracjami COMPASS w Oxfordzie, przed poszerzeniem Unii, rozpoczął badania pod tytułem: „Zmienienie statusu, zmiana życia” (Changing status, changing lives), mający na celu wychwycenie, w jaki sposób radykalna zmiana statusu imigracyjnego wpłynęła na życie jednostek. Wprawdzie program dotyczy obywateli wszystkich krajów, które wstąpiły do Unii, ale Polacy stanowią w nim sporą grupę.

Polacy wobec Innych

Zarówno monografie prof. Zubrzyckiego jak i dr. Sworda posiadają poważną lukę. Brytyjscy Polacy, kiedyś i dziś, nie żyją w próżni. Są jednym z elementów skomplikowanej struktury społeczeństwa wielokulturowego i codziennie spotykają się z „Innym” – kulturowo, etnicznie, religijnie, lub innym ze względu na styl życia. Jak błyskotliwie pyta Anna Wiśniewska, autorka raportu, jaki ukazał się w ubiegłym tygodniu w Coolturze pt. „Rasizm,

czyli tolerancja po polsku": „Czy przeciętny Polak, który nie przywykł do wielokulturowości, potrafi się znaleźć w tej różnobarwnej masie?". Polacy, co podkreśla autorka raportu, często nie zdają sobie sprawy, że w Londynie są jedną z wielu grup – ani lepszą, ani gorszą. Dlatego elementem niezbędnym jest w dzisiejszych czasach badanie interakcji poszczególnych grup, w jaki sposób mozaika londyńska dzień po dniu staje się żywym, wielobarwnym i fascynującym organizmem. Polacy są jego częścią składową. I nie chodzi jedynie o nowo przybyłych. Relacje z innymi społecznościami, także przez zasiedziały Polaków są niestety traktowane jako temat tabu – tak jakby Polacy nie mieli nic wspólnego z Ukraińcami, Żydami, czy Niemcami zamieszkającymi w Wielkiej Brytanii. Tak jakby nie istniała wspólna historia i podobieństwo kultur nas łączących. Paradoksalnie, o wiele łatwiej było w tym względzie pójść do przodu w Polsce niż tutaj, gdzie w zaciszu londyńskich przedmieść można spokojnie pielęgnować stare nienawiści.

Szef CRONEM, prof. John Eade uważa, że Polacy mają tutaj swoją rolę do odegrania.
„Sądzę, że musimy zaangażować się w obecną debatę na temat wielokulturowości i zagrożeń dla tolerancji, zwłaszcza po wydarzeniach 11 września i 7 lipca, właśnie poprzez obiektywne badania naukowe w rodzaju tego, które właśnie zaczynamy. I jestem przekonany, że Polacy mają w tej debacie swoją rolę do odegrania – zarówno poprzez namysł i analizę własnych przesądów, jak i ze względu na własne doświadczenia historyczne, zwłaszcza w kontekście historii oporu przed obcymi najeźdźcami”.

Michał P. Garapich
m.garapich@surrey.ac.uk
Research Fellow
Centre for Research of Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism
University of Surrey

[**Drukuj stronę**](#)

Artykuł jest z MojaWyspa.co.uk
<http://www.mojawyspa.co.uk>

Adres tego artykułu to:
<http://www.mojawyspa.co.uk/artykuly/14584/Tacy-sami-czyli-inni>

Antropolog wśród polskich imigrantów**Data:** 14-10-2005**Temat:** Dziennik Polski

Z profesorem Johnem Eade, dyrektorem Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism, prowadzącym badania nad najnowszymi polskimi migracjami, rozmawia Michał P. Garapich

Rozpoczyna Pan pracę nad programem badawczym dotyczącym ostatnich migracji z Polski do Wielkiej Brytanii. Polacy to jednak tylko mały fragment migracji na Wyspy. Dlaczego zainteresował się Pan akurat nimi?

– Z powodów zarówno akademickich, jak i osobistych. Może najpierw o tych drugich: w latach studenckich miałem dziewczynę – Polkę, ponadto mój brat studiował historię rok wyżej ode mnie i to wówczas zafascynowała mnie historia Polski, zwłaszcza w kontekście II wojny światowej i masowych przemieszczeń

ludności w jej wyniku (kiedy byłem uczniem, stary obóz wojskowy w drodze do mojej szkoły służył jako tymczasowe lokum dla uchodźców z Węgier, byłem więc świadomy od dziecka losu dipisów).

Na pewno też i moje nawrócenie się na katolicyzm przyczyniło się do poznania Polski, a w szczególności wkładu polskiego Kościoła w chrześcijaństwo. Później, jako koordynator programu magisterskiego dotyczącego antropologii turystyki i podróży oraz poprzez moją pracę nad antropologią pielgrzymek dość często odwiedzałem Polskę – byłem m.in. w Auschwitz i Częstochowie. Jeśli zaś chodzi o moje zainteresowanie akademickie, byłem współredaktorem książki o pielgrzymkach w chrześcijaństwie i chcąc włączyć rozdział dotyczący polskich praktyk pielgrzymkowych nawiązałem kontakt i odwiedziłem pioniera polskich badań nad geografią polskich peregrynacji, profesora Jackowskiego z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z drugiej strony uderzyło mnie jak mało badań naukowych zostało przeprowadzonych przez socjologów i antropologów na temat społeczności brytyjskich Polaków. Zważywszy na ostatnie zainteresowanie medialne migracjami z Europy Wschodniej, zwłaszcza polskimi pracownikami, uznałem że nadarza się świetna okazja do przeprowadzenia badań tej ostatniej fali migracyjnej, tym bardziej że rzucają one wiele światła na zagadnienia dotyczące stratyfikacji społecznej, klasy i etniczności.

Od dawna zajmuje się Pan badaniem imigrantów?

– Po raz pierwszy przeprowadziłem badania nad imigrantami w Indiach w latach 70., będąc właściwie sam trochę imigrantem; wcześniej, jeszcze przed pójściem na uniwersytet

pracowałem jako nauczyciel w Zambii. Ponadto w latach 80. prowadziłem badania związane z migracjami w kontekście społeczności Brytyjczyków pochodzących z Bangladeszu, zamieszkających w londyńskim East Endzie.

Jest Pan znany jako antropolog zajmujący się pielgrzymkami lub turystyką. Jaki to ma związek z migracjami?

– Myślę, że mimo różnic, wszyscy są rodzajem podróżników, przypominają nam o ważnych pytaniach dotyczących globalizacji, relacji między lokalnością a światem na zewnątrz, wielokulturowości, ważnej roli religii w podobno laickiej Europie. Poza tym są to typy ludzi, którzy są w stanie wyobrazić sami siebie jako należących nie tylko do jednego domu, jednej kultury, jednego kontekstu społecznego, ale których tożsamość wykracza i w pewnym sensie unieważnia ramy granic państw narodowych.

Jakie są więc cele badań nad polskimi migracjami, które Pan zaczął?

– Chcemy przyjrzeć się, w jaki sposób Polacy imigranci rozumieją i definiują pojęcia klasy społecznej i etniczności. Czy widzą się jako część brytyjskiego systemu klasowego czy raczej polskiego? Czy czują się bardziej Polakami w Wielkiej Brytanii, czy w Polsce?; czy też może londyńczykami, albo w ogóle nie zapiszczą tutaj korzeni? W jaki sposób definiują swoją pozycję wobec poprzednich pokoleń Polaków zamieszkujących w Wielkiej Brytanii, co ich różni, a co łączy? Nasze badanie też zahacza o Polskę. Chcemy przyglądać się sposobom, w jaki imigranci zachowują łączność z miejscem pochodzenia, a także jak rodzina i przyjaciele imigrantów traktują ich decyzję wyjazdu.

Czy ktoś już przeprowadzał takie badanie?

– Nie, częściowo też dlatego otrzymaliśmy grant badawczy z budżetu państwa. Należy jeszcze dodać, że obok części badań jakościowych (które koncentrują się nad tym jak ludzie postrzegają i definiują rzeczywistość) nasz program obejmuje także analizę ilościową, nad którą pracuje dr Stephen Drinkwater z Uniwersytetu w Surrey.

Czy badanie to przyda się polskiej społeczności w Wielkiej Brytanii lub polskim władzom?

– Wierzymy, że uważna komplikacja zarówno danych jakościowych jak i ilościowych pozwoli na prezentację obiektywnego obrazu życia imigrantów, obrazu – nie zapominajmy – często fałszywie malowanego przez media. Poza tym wyniki badań pozwolą na poinformowanie polskich organizacji w Wielkiej Brytanii jak i polskiego rządu, Kościoła, związków zawodowych, organizacji pozarządowych, mediów oraz prywatnych przedsiębiorstw, co tak naprawdę dzieje się wśród Polaków zamieszkujących w Londynie i jakie są cechy charakterystyczne tej fali migracyjnej. Wyniki będą przedstawione w raporcie, który zostanie przesłany zarówno do świata akademickiego jak i zainteresowanych organizacji pozarządowych. Przewidujemy też publikacje w periodykach naukowych.

Jak – jako brytyjski antropolog – postrzega Pan całą obecną debatę na temat migracji i wielokulturowości w Wielkiej Brytanii? I jaką rolę w tej debacie mogą odegrać Polacy?

– Głęboko wierzę w otwarte, zróżnicowane i tolerancyjne społeczeństwo, w którym ludzie o różnych kulturowych tradycjach żyją razem i uczą się nawzajem od siebie. Sądzę, że musimy zaangażować się w obecną debatę na temat wielokulturowości i zagrożeń dla tolerancji, zwłaszcza po wydarzeniach 11 września i 7 lipca, właśnie poprzez obiektywne badania naukowe w rodzaju tego, które właśnie zaczynamy. I jestem przekonany, że Polacy mają w tej debacie swoją rolę do odegrania – zarówno poprzez namysł i analizę własnych przesądów, jak i ze względu na własne doświadczenia historyczne, zwłaszcza w kontekście historii oporu przed obcymi najeźdźcami.

Prof. John Eade (na zdjęciu z grupą studentów) studiował w Oksfordzie, doktorat z antropologii społecznej dotyczący społeczności bangladeskiej w Tower Hamlets na East Endzie obronił w 1986 roku. Autor książek o pielgrzymkach, współczesnych praktykach podróżniczych, migracjach, globalizacji i historii społecznej Londynu. Obecnie dyrektor ośrodka CRONEM (Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism), afiliowanego przy Uniwersytecie w Surrey i Uniwersytecie w Roehampton. Fundowany przez Economic and Social Research Council program badawczy dotyczący polskich migrantów w Londynie potrwa do września 2006 roku.

Wszystkich zainteresowanych szczegółami projektu prosimy o kontakt:

j.eade@surrey.ac.uk

m.garapich@surrey.ac.uk

Drukuj stronę

Artykuł jest z MojaWyspa.co.uk

<http://www.mojawyspa.co.uk>

Adres tego artykułu to:

<http://www.mojawyspa.co.uk/artykuly/14279/Antropolog-wsrod-polskich-imigrantow>

Polacy to dla Brytyjczyków emigranci idealni

■ Rozmawiał: Wojciech Pelowski 2006-06-11, ostatnia aktualizacja 2006-06-11 21:17:31.0

- Przed 30 laty rolnicy też jeździli choć może nie na Zachód, ale do miast w Polsce. Teraz funkcjonuje ten sam model w wersji międzynarodowej - mówi antropolog społeczny Michał Garapich, który mieszka w Londynie i bada zwyczaje mieszkających tam Polaków

Skąd ta inwazja Polaków na Wielką Brytanię?

Michał Garapich*:- Napływ Polaków po 1 maja 2004 r. to nie jest grom z jasnego nieba. Jeździliśmy do Londynu od początku lat 90. W roku 2003 r. do Wielkiej Brytanii wjechało 360 tys. Polaków i nie wierzę, że wszyscy chcieli oglądać National Gallery. Zwykle każdy, kto przyjechał po 1 maja, albo miał rodzinę, albo znajomych, albo słyszał od kogoś, że jacyś znajomi pomogą. To, co widzimy dzisiaj, to konsekwencja wieloletnich procesów migracyjnych.

Czym więc było otwarcie rynku pracy po 1 maja?

- Dla wielu amnestią za nielegalny pobyt, m.in. dla mnie. Oraz najznaczniejszym przyznaniem się państwa w Europie, że restrykcje imigracyjne nie działają, są złe i szkodliwe. To też nauka dla Polski - niedługo sami staniemy przed wyborem, czy otworzyć rynek pracy dla Bułgarów i Rumunów.

Ilu Polaków jest dzisiaj na Wyspach?

- W piątki czy w poniedziałki? Dane statystyczne nie nadają się za dynamiką zmian. Ale to pewnie setki tysięcy. System rejestracji pracowników prowadzony przez brytyjskie Home Office od 1 maja mówi o 240 tys. Polaków. Czyli tylu znalazło legalną pracę na etacie. Jeśli jednak pracodawca nie zgłosi pracownika, praktycznie nic mu nie grozi (do tej pory tylko kilkanaście firm ukarano za zatrudnianie pracowników bez zezwolenia). Polaków może być więc znacznie więcej. Z drugiej strony wielu z tych 240 tys. mogło już wrócić do domu. 43 proc. z nich zadeklarowało na formularzu, iż zamierzają przebywać na Wyspach mniej niż trzy miesiące.

Kto wyjechał? Czy to frustraci, uciekinierzy, dorobkiewicze?

- Dzielę ich inaczej. Na przykład typ bociana. To człowiek, który ma rodzinę w Polsce, a za granicę jeździ na kilka miesięcy. Pracuje, zarabia i wraca. To zazwyczaj ludzie z małych miasteczek i wsi. Klasycznym przykładem są rolnicy - wiosna i lato u siebie, a potem po żniwach do Londynu. Ale to nie jest nowe zjawisko. Ludzie tak jeździli w latach 60., 70., a zapewne i sto lat temu, tyle że nie było ówczes tanich linii, więc to trochę trwało dłużej. No i rolnicy sprzed 30, 40 lat nie wyjeżdżali na Zachód, ale do miast w Polsce. Teraz funkcjonuje ten sam model w wersji międzynarodowej. Jest też typ chomika - to ci, którzy chcą zarobić kapitał i wrócić. Z moich badań wynika, że to ok. 20 proc. przejeżdżających.

Są jeszcze jakieś inne rodzaje emigrantów?

- Na przykład typ buszujący. Ludzie, którzy nie wykluczają żadnej możliwości. Mówią, że przyjechali na kilka miesięcy, żeby się rozeznać, "pobuszować". Mogą zostać miesiąc, rok, trzy. Nie wykluczają powrotu, osiedlenia czy wyjazdu jeszcze gdzie indziej. Zwykle też nie zapominają o Polsce - trzymają rękę na pulsie, śnią podania o pracę do krajowych firm. Często też jeżdżą do domu - niektórzy nawet co miesiąc. Wielu to studenci - uczą się zaocznie w Polsce, pracują w Londynie. Poszerzają możliwości, rozwijają samodzielność i zdolności adaptacyjne. Ale pamiętają, że rynek pracy i sytuacja w Polsce mogą się zmienić, więc patrzą w obie strony.

Taki bliski kontakt z Polską ma np. wielu budowlańców. Jeden z mych rozmówców (pochodzi z miasteczka na południu Polski) zaczął zarabiać na pośrednictwie do polskich sanatoriów, salonów odnowy biologicznej. Klienci to jego brytyjscy pracodawcy, którym remontuje domy. Podobnych przykładów jest sporo.

Ciekawe, że naszych rodaków za granicą wyobrażamy sobie właśnie jako budowlańców, a nie np. informatyków.

- Polskie władze myślą, że każdy Polak na emigracji tworzy wizerunek kraju. Jest w pewnym stopniu jego ambasadorem. To myślenie znowu jest silnie skażone nacjonalistycznym skrywieniem. Kiedy na przykład Lech Kaczyński mówi, że denerwuje go stereotyp polskiego hydraulika, bo na Zachodzie pracują też polscy tłumacze, prawnicy i informatycy, to jest to bardzo klasowe podejście. Bo dla prezydenta reklamą powinien być informatyk, a nie hydraulik, z którym coś jest nie tak... bo zapewne pracuje fizycznie. A to polscy hydraulicy i budowlańcy naprawiają pół Londynu. Idę o zakład, że hydraulicy i budowlańcy mają o wiele większy wpływ na opinię Brytyjczyków o Polakach i Polsce niż kilku bankowców i finansistów zrzeszonych w elitarnym Polish City Club.

Poza tym takie jest zapotrzebowanie rynku. Londyn przeżywa boom na rynku nieruchomości i Polacy mają w tym swój udział. Sektor budowlany w Londynie przez dekady był domeną Irlandczyków. Ale w Dublinie jest jeszcze lepsza koniunktura i Irlandczycy wrócili do domu. W ich miejsce wstrzelili się Polacy.

Czyli jednak praca fizyczna.

- Pracują w każdej branży, jest nawet kilku cyrkowców. No i co z tego? Chcemy koniecznie podkreślać, że Polacy za granicą to nie tylko robotnicy, ale też bankowcy, że robimy kariery. Te kompleksy może spowodowane są tym, że jeszcze 20 lat temu mówiło się: "emigracja równa się deklasacja". Obracamy się w sferze mitów. Dzisiaj jest inaczej.

To mit, że Polacy wykonują gorsze prace?

- Startują z niskich. Wyjazd to wielki sprawdzian indywidualnych zdolności i umiejętności. Jedni są w tym lepsi, drudzy gorsi. Wszystko rozbija się o pytanie, jak długo pracuje na takiej posadzie. Jeśli ktoś po doktoracie z neurobiologii któryś rok pracuje na zmywaku, to coś jest nie tak. Ale zwykle w Londynie najmują się do gorszych prac, wierząc, że się rozwinią. Jedna z moich respondentek rzuciła posadę sekretarki w City, żeby serwować kawę w Starbaksie, ponieważ tam się więcej dzieje, jest ruch, poznaje się mnóstwo ludzi z całego świata. Osiem godzin adresowania kopert niespecjalnie rozwija. Tymczasem w Polsce pracę w biurze traktuje się jako bardziej prestiżową. W Londynie ludzie robią krok w tył, żeby zrobić większy krok do przodu za jakiś czas. Każdy z moich badanych podkreśla ogromną różnicę między polskim a brytyjskim rynkiem pracy. Chodzi o ilość możliwości, szansę rozwoju, wiarę w to, że przełożeni doceniają umiejętności pracownika, szanują go. Zapewne dlatego Polacy w Londynie są przebojowi i otwarci na nowe możliwości.

A poza Londynem?

- W przemyśle, rolnictwie czy hipermarketach może być inaczej. Proszę zauważyć, że właśnie tam zatrudniają pośrednicy, którzy za rękę prowadzą od domu w Polsce do pracy w Anglii, po drodze zabierając część zarobków. Tak więc Londyn jest specyficzny, bo promuje indywidualizm, samodzielność. Jedna z moich respondentek 20-letnia dziewczyna w Polsce pracowała jako sekretarka. W Londynie sprząta, ale w jej opinii awansowała. Paradoks? Nie, gdyż uniezależniła się od agencji, która z niej zdzierała, teraz pracę znajduje sobie sama. W jej oczach dokonała awansu, gdyż właśnie zrobiła coś samodzielnie, nabrala wiary w siebie, stała się innowacyjna.

Jaki wpływ mają obecne wyjazdy na naszą kulturę?

- W Polsce jesteśmy przyzwyczajeni do takiego traumatycznego myślenia o emigracjach mającego źródła w polskim nacjonalizmie. Wielka Emigracja w Paryżu, "Latarnik" etc. To nasze emigracyjne symbole i mity. Kojarzą się z walką, deklasacją, paryskim brukiem. Jednostki nigdy nie wyjeżdżały same, ale zawsze zmuszały ich do tego "obce siły". Emigracja w kulturze polskiej to jednokierunkowy i nieodwracalny akt. Nasza kultura dopiero się przyzwyczaja do otwarcia granic, Unii Europejskiej, mobilności, wielokulturowych miast w zasięgu biletu tanich linii. Granic już nie ma, ale istnieją one w naszych głowach.

Jednak dla wielu te masowe wyjazdy to patologia...

- Oni traktują emigrację jako stan wbrew naturze. Co ciekawe, zwykle te same osoby są negatywnie nastawione do londyńskiej wielokulturowości. Najciekawsze jest to, że wszyscy pytani, czy wyobrażają sobie w Polsce mozaikę kulturową taką jak w Londynie, mówią, że nie.

Nie chcą?

- Może i by chcieli, ale nie wierzą, że to możliwe. To oznacza, iż nabierają pewnego dystansu do stanu świadomości rodaków w kraju, widzą ją jako zaściankową i przestarzałą.

Co o Polakach mówi się w brytyjskich mediach?

- Tutaj imigracja wywołuje ogromne emocje polityczne. Przypuszczam, że gdyby nie Tony Blair, nie doszłoby do otwarcia rynku pracy - konserwatyści mocno krytykowali ten pomysł. Teraz Brytyjczycy sami zadają sobie pytanie, jak to jest, że emigrantów jest aż tylu, a nic się nie dzieje. Przed 1 maja tabloidy straszły kataklizmem. A teraz w pozytywnych publikacjach publicyści zastanawiają się dziś nad przyczynami powodzenia Polaków...

Polacy są nie tylko pracowici, mili, ambitni, a Polki są ładne. Ale chodzi też o bliskość kulturową. Nie wyróżniamy się innym kolorem skóry, specyficzną kuchnią itd. Do tego cały czas przemieszczamy się między Polską a Wielką Brytanią, więc niejako nie funkcjonujemy w społeczności. To idealny model emigranta. Rząd brytyjski jest przekonany, że źródło siły roboczej na wschodnich rubieżach Unii, czyli również Polski dugo jeszcze nie wyschnie więc może zaostrzyć przepisy emigracyjne dla innych.

- Michał Garapich, antropolog społeczny, doktorant Instytutu Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prowadzi badania na University of Surrey „Klasa społeczna i etniczność - Polacy w Londynie”.

Rozmawiał: Wojciech Pelowski

Prasa polska: Cooltura

Joanna Biszewska/18.05.2006 09:17

Nomadzi Europy

Rozmowa z profesorem Johnem Eade

Umiejętność kombinowania, manewrowania poprzez system i radzenia sobie, cecha jaką utrwały komunizm, okazała się bardzo przydatna w warunkach kapitalistycznego rynku pracy. Często jest też tak, że praca w Anglii na czarno i tak okazuje się o wiele lepsza niż pozostawanie bezrobotnym we własnym kraju.

Centre for Research on Nationalism, Ethnicity and Multiculturalism na Uniwersytecie Surrey postanowił przyjrzeć się ostatniej fali emigracyjnej z Polski, czyli tym Polakom, którzy przyjechali na podbój Anglii po maju 2004. W październiku zeszłego roku ruszył projekt badawczy, którego wstępne wnioski i obserwacje będą przedstawione 17 maja na konferencji „London's Polish Borders” w Ambasadzie RP.

Rzeczywiście, najważniejszy etap, fazę badań terenowych i wywiadów socjologicznych już mamy za sobą. Rozmawialiśmy z 50 osobami w Londynie oraz z 20 w Polsce.

Zastanawiam się, dlaczego część wywiadów przeprowadzono w Polsce, z ludźmi, którzy nie zdecydowali się na emigrację i zostali u siebie?

Większość wywiadów przeprowadziliśmy w Londynie, to oczywiste. To idealne miejsce do badań socjologicznych ze względu na globalny charakter tego miasta i istnienie wielu kultur obok siebie. Nie należy jednak zapominać, że każdy z nas, a szczególnie emigrant gdzieś ma swoje korzenie, rodzinę, przyjaciół. Wielu Polaków mieszkających w Londynie utrzymuje ścisłe kontakty ze znajomymi z innej części Anglii i oczywiście z Polską, bo tam jest ich dom i rodzina, którą w wielu przypadkach „brytyjscy Polacy” wspomagają finansowo. Dlatego nie wolno nam było zignorować tych ludzi, którzy pomimo tego, że nie wyemigrowali do problemu emigracji też ich dotyczy. Ciekawe jest, co ma do powiedzenia rodzina emigrantów, jak oni widzą emigrację i co myślą o Polakach, którzy zdecydowali się np. na Londyn. Migracja to zjawisko wieloaspektowe i poznanie postaw społecznych i kulturowych ludzi, którzy nie wyjechali jest dopełnieniem obrazu.

Domyślam się, że na tym końcowym etapie badań, możemy już mówić o ogólnych wnioskach, socjologicznych spostrzeżeniach. Wiemy, że brytyjskie społeczeństwo jest wyraźnie podzielone na klasy. Zastanawiam się czy i gdzie ankietowani Polacy widzą dla siebie miejsce w brytyjskim społeczeństwie?

Przede wszystkim muszę podkreslić, iż będą to tylko wstępne wnioski, głębsze analizy dopiero przed nami. Powiem jedynie o generalnych tendencjach, które zauważyliszy. Otóż dyskusja na temat klasowości jest bardzo interesująca, szczególnie, jeśli dotyczy najmłodszych emigrantów z Polski. Okazuje się, że badani przez nas respondenci w większości nie mają wielkiego pojęcia o systemie klasowym społeczeństwa w Wielkiej Brytanii. Wynika to zapewne z odmiennej historii relacji klasowych w Polsce i z braku wiedzy na temat społeczeństwa brytyjskiego. Jednocześnie samo słowo „klasa” w języku polskim inaczej się kojarzy niż w Wielkiej Brytanii – głównie przez istnienie tego pojęcia w oficjalnej propagandzie komunistycznej. Brak wiedzy na ten temat powoduje, że badani przez nas Polacy używali wielu innych pojęć, niemniej ogólnie byli w stanie ustosunkować się do swojej własnej pozycji w społeczeństwie – zarówno w Polsce jak i Wielkiej Brytanii. Klasa tak jak rozumieją ją aktorzy społeczni jest pojęciem bardzo dynamicznym i opartym zawsze o pewne punkty odniesienia, zawsze porównujemy się z kimś. Można powiedzieć, że Polacy widzą swoją migrację jako awans społeczny a więc przeskok z klasy do klasy. Ale – i to oznacza ich adaptację do warunków globalnego miasta – posługują się podwójnym odniesieniem, tzn. porównującą siebie z pozycją społeczną w Polsce jak i w Wielkiej Brytanii. Mają więc większy wybór. Pamiętajmy że wielu badanych przez nas Polaków wysyła pieniądze do Polski, dzięki którym poprawia się sytuacja ekonomiczna ich rodzin. Często jest też tak, że wielu Polaków, którzy znaleźli się w Londynie w ogóle nie zastanawia się nad swoim miejscem w społeczeństwie. Cieszą się ze swojej niezależności i z tego, że wyzwolili się od społeczno-ekonomicznych barier, które napotykali w Polsce, w tym sensie więc mówienie o klasach jest uświadadamianiem sobie jednak jakiś ograniczeń społecznych.

Nie widzimy swojego miejsca w brytyjskim społeczeństwie a do tego niektórzy z nas nadal preferują pracę na czarno pomimo tego, że mają pełne prawo do tego, aby pracować legalnie.

To jest wpisane w ich poczucie tymczasowości i szybkiego nastawienia na zysk. W wywiadach nagminnie pojawia się słówko, które mi się spodobało: kombinować. Ale nie tylko Polacy kombinują. Klasa robotnicza wschodniego Londynu też najczęściej wybiera pracę na czarno. To od lat wypracowana prosta strategia na przetrwanie, i uzyskanie szybkich zysków, a jak ktoś przyjechał tylko na krótki okres czasu – jest skłonny na to pójść. Umiejętność kombinowania Polaków – co pokazały wyraźnie wywiady – to efekt jeszcze najnowszej historii Polski. Ludzie nie ufali, i najwyraźniej nadal nie ufają ani władz, ani elitom kontrolującym duże biznesy, dlatego woleli, a po części zostali zmuszeni do kombinowania. Paradoksalnie to właśnie umiejętność kombinowania, manewrowania poprzez system i radzenia sobie, cecha jaką utrwalili komunizm, okazała się bardzo przydatna w warunkach kapitalistycznego rynku pracy. Często jest też tak, że praca w Anglii na czarno i tak okazuje się o wiele lepsza niż pozostawanie bezrobotnym we własnym kraju.

Sytuacja pounijnej emigracji z Polski przypomina mi trochę sytuację Polaków, którzy przyjechali do Anglii po drugie wojnie światowej. Pomimo tego, że większość z tych ludzi była świetnie wykształcona to ich status społeczny znacznie się obniżył, przez lata pracowali poniżej swoich kwalifikacji. Dopiero ich dzieci poczuły się na tyle pewnie, aby wypracować dla siebie miejsce w społeczeństwie angielskim. Czy młodych Polaków czeka podobny los?

Nie szedłbym tam daleko. 60 lat temu mieliśmy do czynienia z dość specyficzną grupą. Z wywiadów wynika, że dzisiaj emigranci są nastawni bardziej na szybki zysk, awans edukacyjny i społeczny, lub po prostu życie chwilą niż na osiedlanie się w Anglii. Ponieważ ogromna większość respondentów na pytanie o przyszłe plany osiedleńcze odpowiadała w stylu: „Może tu, może tam”; „na razie jestem tu a potem się zobaczy”, „pozyjemy, zobaczymy”, taką strategię określiliśmy „intencjonalną nieprzewidywalnością”. Oznacza ona, po prostu nie wiązanie bezpośrednio przyszłości ani z Londynem ani z Polską. Proszę sobie przypomnieć co mówiłem o klasie – ci ludzie budują swój kapitał ekonomiczny, społeczny i kulturowy w dwóch miejscach równocześnie, więc logiczne jest, że nie chcą się deklarować na 100% gdzie chcą żyć.

Zatem, jak rozkładają się proporcje. Ilu z nas chce wracać do kraju a ilu planuje zostać w Londynie na stałe?

Dość znaczna grupa jest przekonana, że pewnego dnia na pewno wrócią do kraju. Nie potrafią jednak powiedzieć dokładnie kiedy. 20% mówi, że w najbliższej przyszłości, do tego jeszcze dochodzą typowi migranci sezonowi, którzy przyjeżdżają na kilka miesięcy na umówione roboty i wracają do rodziny. 15% zdecydowanie mówi, że nie wraca – z różnych względów. Natomiast reszta podejmuje strategię „intencjonalnej nieprzewidywalności”. Po prostu po co mają robić plany jak rzeczywistość jest tak dynamiczna, zwłaszcza w Londynie!

Założmy jednak, że zadecydowali się zostać. Jak pan widzi ich przyszłość w tym kraju?

Podobnie jak innych osadników. Na początek muszą „pokonać” i oswoić się z nowym rynkiem pracy, systemem edukacyjnym, służbą zdrowia, rynkiem nieruchomości. Będą też musieli się zastanowić czy chcą zakładać rodziny z Polakami czy z ludźmi innej narodowości. Wiele będzie zależało od tego, po jakim czasie uda im się finansowo awansować, przeprowadzić do lepszej dzielnicy klasy średniej. Oczywiście, są już tacy, którzy świetnie radzą sobie finansowo i im będzie zawsze łatwiej. I tutaj silne związki z Polską mogą okazać się dodatkowym atutem. Ludzie coraz bardziej zdają sobie sprawę, że pytanie nie polega na tym, gdzie osiąść, ale jak najbardziej skorzystać na tym, że się właśnie nie osiedla. To tacy współczesni europejscy nomadzi. Na razie przynajmniej.

Wydaje się, że Polacy mają szansę szybko się zasymilować. Brytyjczycy - pomimo ksenofobicznych tendencji w Europie - sprawiają wrażenie jakby lubili emigrantów z Polski. Chwalą polskich buildersów, plumbersów, polskie au-pairki i cleanerki.

Oczywiście nie wszyscy kochają Polaków. Wielu londyńczyków z klasy średniej docenia umiejętności pracowników z Polski i to, że mało kosztują! Ale wielu z tych, z którymi Polacy konkurują, jak biała klasa robotnicza, lub mniejszości kolorowe, już mają na ten temat odmienne zdanie. Ważne okazuje się też pochodzenie. Polacy są białymi katolikami z Europy i to podoba się białej klasie średniej. Niektórzy mogą też pamiętać o drugiej wojnie światowej i przez to nieco lepiej traktować Polaków niż pozostałych emigrantów.

A jak wygląda druga strona medalu? Polacy podobno słyną z nietolerancji. Jaka jest ich postawa względem wielokulturowego społeczeństwa brytyjskiego, względem innych mniejszości narodowych. Wiem, że pan badał wcześniej społeczność bangladeską w

Londynie. Czy bardzo się różnimy?

Tutaj mamy kontrast. Niektórzy podchodzą do wielokulturowości bardzo entuzjastycznie, podoba im się tygiel londyński. Jednak dość spora grupa reprezentuje postawę odwrotną, nietolerancyjną. Co więcej, okazuje się, że są nietolerancyjni nie tylko wobec obcych, ale wobec innych Polaków też – a to przez to, że konkurują na jednym rynku pracy o te same zasoby. Domyślam się, że postawa nietolerancyjna jest ugruntowana przez względną monoetniczność społeczeństwa polskiego – szczególnie po 1945 roku. Poza tym Polacy, którzy ruszyli na podbój brytyjskiego rynku utrwalają nietolerancyjne postawy chociażby przez to, że na rynku pracy rywalizują z czarnymi lub Azjatami; a na tym rynku bycie białym Europejczykiem może dać przewagę. Okazuje się też, że dla wielu z badanych Polaków zupełnie nowym doświadczeniem jest podporządkowanie się mniejszościom o innym kolorze skóry, po raz pierwszy stają w sytuacji, kiedy np. muszą wynająć pokój od Hindusa, który też zostaje ich landlordem. Nie porównywałbym Polaków z emigrantami bangladeskimi. Ci, w przeciwieństwie do was od początku budowali własną społeczność w oparciu o silne więzi rodzinne, lokalne. Polacy są bardzo zindywidualizowani, tworzą raczej luźne transnarodowe sieci, których nie można nazwać wspólnotami.

Rozumiem, że nie widzi nas pan jako wspierającej się od pokoleń zgranej polskiej grupy na emigracji?

Nie widzę pędu młodych emigrantów z Polski do tego, aby chcieli integrować się z tzw. starą Polonią. Polaków, którzy mieszkają w Anglii od lat uważają czasami za „nie prawdziwych” Polaków, bo zdążyli już wrosnąć w Anglię, stracili kontakt z krajem i nie rozumieją realiów dzisiejszej Polski. Młodzi ankietowani izolują się od pozostałych Polaków, uważają się za indywidualistów, mają inne hierarchie wartości oraz oczywiście zupełnie inną pozycję społeczno-ekonomiczną. Tak więc trudno mówić o jakiejś „polskiej społeczności”. Podejrzewam, że ich postawa zmieni się, kiedy podejmą decyzję o tym, że zostają.

Projekt badawczy finansowany przez Economic and Social Research Council zatytułowany "Etniczność i klasa społeczna. Polscy imigranci w Londynie". Interdyscyplinarne badania na styku ekonomii, socjologii migracji i antropologii społecznej dotyczą rozumienia stratyfikacji społecznej i etniczności w wielokulturowym kontekście globalnego miasta przez migrantów z Polski. Projekt przewiduje publikację swojego dwujęzycznego raportu na jesieni 2006 roku. Zespół badawczy CRONEM: prof. John Eade, dr Stephen Drinkwater, Michał P. Garapich.

[« powrót](#)

[Drukuj](#)